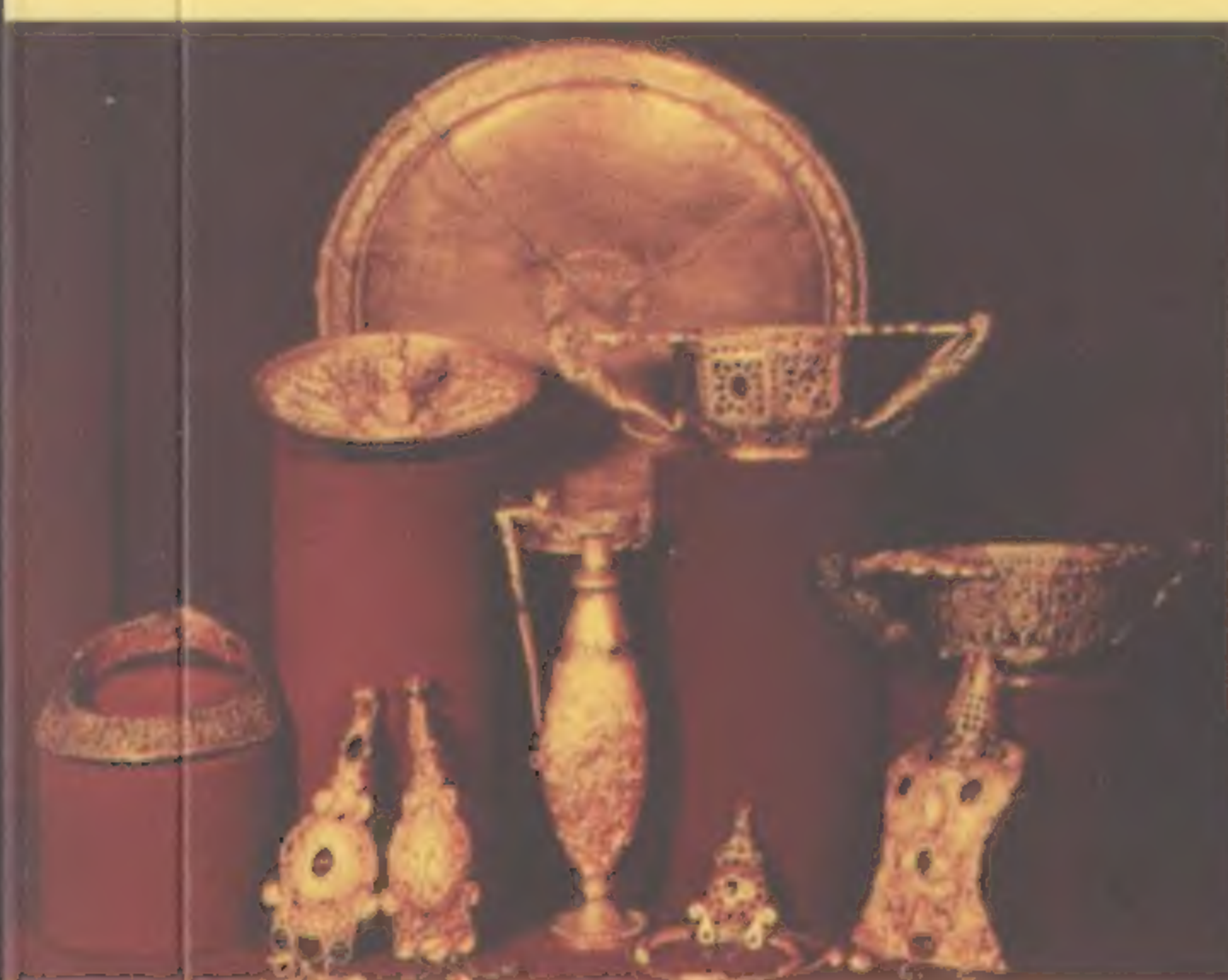

Colecția ISTORII SECRETE

Vol. VII prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Aurul, uraniul și alte comori furate din România

Noi scenarii despre marile jafuri naționale

INTEGRAL

După cucerirea Daciei, Traian a luat atâta aur din comoara lui Decebal încât multă vreme a oferit cetățenilor Romei petreceri cu mâncare și lupte de gladiatori (*panem et circenses*) gratis.

Hitler a poftit și el la petrolul românesc, iar din Apuseni nu a vrut aur, ci uraniu...

Iar în epoca societăților mixte româno-sovietice (faimoasele Sovrom-uri), în contul achitării „datoriilor de război”, rușii ne-au luat petrolul, uraniul și alte substanțe rare și prețioase...

**Odiseea aurului transilvănean de la Traian și Decebal
la John Paulson și George Soros**

**Cloșca cu Puii de Aur și alte tezaure furate
și descompletate**

Războiul petrolului s-a dat în România

**Bomba atomică sovietică hrănită
cu uraniul din Bihor**

**Aurul verde: lemnul furat din România
„cu acte în regulă”**

14.99 lei

INTEGRAL
eintegral.ro

Vol. VII

**Aurul, uraniul și alte comori furate
din România**

Noi scenarii despre marile jafuri naționale

Aurul, uraniul și alte comori furate
din România

Noi scenarii despre marile jafuri naționale

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Colecția: **ISTORII SECRETE**
Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOERESCU, DAN-SILVIU

**Aurul, uraniul și alte comori furate din România. Noi scenarii
despre marile jafuri naționale : docu-drame și mituri istorice însoțite
de consemnări din presă / evocate de Dan-Silviu Boerescu. - București :**
Integral, 2018

Conține bibliografie

ISBN 978-606-992-068-8

94

© INTEGRAL, 2018

Editor: Costel POSTOLACHE
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la *Societatea Tipografică Filaret S.A.*

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-068-8

Aurul, uraniul și alte comori furate din România

Noi scenarii despre marile jafuri naționale

Docu-drame și mituri istorice
evocate de Dan Silviu Boerescu,
însoțite de consemnări din presă

INTEGRAL

Sumar

**Odiseea aurului transilvănean
de la Traian și Decebal la John Paulson și George Soros / 7**

**Cloșca cu Puii de Aur și alte
tezaure furate și descompletate / 37**

Războiul petrolului s-a dat în România / 79

**Bomba atomică sovietică
hrănită cu uraniul din Bihor / 91**

**Aurul verde: lemnul furat din România
„cu acte în regulă” / 113**

Lămuriri bibliografice / 129

Sumar

De la Trăian și Decreele la Ioan Paulian și George Șerban / I

Clădirea cu haine de aur și albe / II
Locuitorii și distrugerile / II

Episcopia petroșană - a dat în România / II

Comuna sovietică sovietică / III
Prințul cu reședința din Sibirie / III

Aurul vechi: Iamni în sat din România / III
„Cu acea în vârstă” / III

Librăria bibliotecă / III

Odissea aurului transilvănean de la Traian și Decebal la John Paulson și George Soros

După înfrângerea dacilor, Traian a organizat la Roma o festivitate fără precedent, mare și costisitoare, de 123 de zile, cea mai îndelungată celebrare de tip „panem et circenses” (mâncare la discreție și lupte de gladiatori pe gratis) din întreaga istorie romană, într-atât de mare fiind semnificația victoriei împotriva rebelilor carpato-danubieni. Nu era, însă, o demonstrație de populism costisitoare câtă vreme prada de război era una fără precedent, de ordinul sutelor de tone de aur și argint.

Cu ajutorul uriașului tezaur al regatului dac și cu aurul extras din minele de aur de la Roșia Montană, Imperiul Roman se va redresa financiar. Astfel, deși capitala provinciei romane (coloniei) era Ulpia Traiana Sarmizegetusa, cel mai important oraș din teritoriu era Apulum (Alba Iulia), oraș

prin care trecea aproape întreaga cantitate de aur ce lua drumul vestic.

Filosofia romanilor era cât se poate de simplă: *Dacă există pe undeva vreun golf ascuns sau un pământ necunoscut unde se găsea aur, se decreta că acolo este un dușman și se pregătea sămânța unor războaie sângeroase alături de cucerirea de noi comori* – Petronius (Satiricon CXIX, 4-7).

Pe lângă importanța strategică a înfrângerii dacilor, romanii mai aveau un motiv extrem de important ca să ducă lupta cu ei până la ultimele consecințe. Istoricii care au relatat despre războaiele daco-romane afirmă că armatele Împăratului Traian au luat prăzi care au totalizat peste 160 de tone de aur și 300 de tone de argint. Cucerirea Daciei a fost sărbătorită timp de 123 de zile pe străzile Romei, iar cetățenii ei au fost scutiți timp de un an de plata impozitelor. Înainte ca Dacia să fie cucerită de romani, Decebal ar fi ascuns însă o parte a comorilor în albia râului Sargeția, care curgea în apropierea capitalei Sarmizegetusa Regia, potrivit lui Dio Cassius. „Decebal abătuse râul cu ajutorul unor prizonieri și săpase acolo o groapă. Pusese în ea o mulțime de argint și de aur, precum și alte lucruri foarte prețioase, așezase peste ele pietre și îngrămădise pământ, iar după aceea adusesse râul din nou în albia lui. Tot cu oamenii aceia Decebal pusese în siguranță, în niște peșteri, veșminte și alte lucruri la fel. După ce făcu toate acestea, îi măcelări, ca să nu dea nimic pe față”, relatează Dio Cassius. Istoricul roman susține însă că Decebal a fost trădat de Bici(c)lis, unul dintre apropiații săi, căzut prizonier în război, iar romanii ar fi descoperit comoara. O altă relatare despre comoara lui Decebal a revenit în actualitate 14 secole mai târziu, când localnicii au găsit în râul Ștrei

tezaure extrem de valoroase, despre care se credea că au aparținut regelui dac. „Mergeau niște pescari români cu șicile din Mureșu în Streiu și, legându-și luntrile cu un trunchiu, au zărit că sclipește ceva. Vrând să scoată din apă ceea ce sticlise prin rădăcinile lemnului și cercând mai de adinsul, au aflat și mai mulți galbeni, mai cu seamă de ai lui Lisimahu, craiul Traciei, cu inscripție grecească. Cum am înțeles din oameni vrednici de credință, la 400.000 de galbeni și mulți sloi (piese) de aur au aflat”, relatează Gheorghe Șincai, în *Hronica Românilor*. (www.adevarul.ro)

Cu tezaurul acum plin, romanii și-au exprimat bucuria pentru înfrângerea dacilor, punând să fie uciși în jocurile de circ 10.000 de sclavi gladiatori și 11.000 de fiare sălbatice!

Minele Daciei au furnizat în continuare aur imperiului, finanțând ample programe de construcții, între care și grandiosul For al lui Traian. Pentru realizarea acestuia s-a excavat un deal întreg, iar pentru a marca acest efort a fost înălțată o Columnă. Era o columnă albă, goală, iar inscripția de pe soclul său spunea că acest monument s-a ridicat pentru a marca înălțimea colinei excavate. Era viitoarea Columnă a lui Traian. La un moment dat, la scurtă vreme după inaugurare, cuiva i-a venit ideea decorării Columnei. Probabil arhitectului Apollodor din Damasc. Monumentul, înalt de 38 m, a fost decorat cu benzi săpate în spirală, acoperite cu scene de luptă, asemenea cadrelor unui film, reprezentând desfășurarea celor două războaie daco-romane. Mulți specialiști susțin chiar că reprezentările de pe Columnă erau în culori, că marmura a fost pictată. Astfel, a luat naștere unul dintre cele mai grandioase monumente din câte a avut antichitatea romană, admirat

și imitat de-a lungul timpului. Doar inscripția a rămas aceeași, fără să pomenească nimic de războaiele cu dacii.

Pe Columnă, apar foarte multe scene în mișcare, complexe, elaborate, compuse pe mai multe planuri. Figurile sunt expresive și, deși sunt peste 2.500 de chipuri reprezentate pe Columnă, rareori se găsesc unele care să semene între ele. Nimic nu este repetitiv, totul este plin de dinamism, de durere și compasiune. Deși romanii sunt prezentați mereu ca învingători, deși nu există nicio imagine de roman ucis în luptă, în vreme ce dacii sunt arătați zdrobiți în toate înfruntările, chirciți, căzuți sub copitele cailor, săgetați, decapitați, cu toate acestea, se desprind din aceste reprezentări o mare compasiune și admirație a sculptorilor față de daci.

Abia în această friză, care condensează într-un fel războaiele cu dacii, este reprezentat triumful lui Traian, procesiunea glorioasă. După numai două secole, Forul lui Traian este profanat de urmași, friza spartă în mai multe bucăți, dintre care patru au fost încastate în Arcul lui Constantin, precum și opt statui de daci, utilizate la împodobirea aceluiași Arc.

Împăratul Constantin cel Mare se născuse la sudul Dunării, la puțini ani după retragerea romanilor din Dacia, zona locuită de daci. Nu este exclus ca această obârșie moeso-dacă a lui Constantin să-l fi determinat pe Împărat să-și împodobească Arcul cu statui de daci și să distrugă monumentul lui Traian, pentru a-l încorpora în al său. Știm, așadar, că la doar două secole după moartea sa, Forul lui Traian începea să fie descompus.

Un astfel de gest nu se poate explica decât prin căderea în dizgrație a lui Traian, căci romanii aveau un cult pentru înaintașii lor. În acest fel s-ar putea explica dispariția aproape

în totalitate a documentelor lui și ale celor despre el, precum și spolierea monumentelor închinat lui.

Probabil tot atunci a fost și doborâtă de pe Columnă statuia colosală de bronz aurit a Împăratului, probabil atunci a fost jefuită și urna de aur ce îi adăpostea cenușa, așezată în soclul Columnei. E adevărat, nu avem absolut nici o informație directă în acest sens. Dar, dacă aceste presupuneri nu sunt greșite, putem înțelege de ce, o dată cu Traian, au dispărut din istorie și dacii.

Rămâne, însă, o mare enigmă – care ar fi fost motivul unei asemenea pedepse, căci Traian avea, în ochii compatrioților lui, imaginea unui împărat bun și drept. Poate vreunul dintre împărații Romei de origine dacică, despre care istoria noastră nu pomenește niciodată, a vrut să răzbune tragica soartă a dacilor.

Sau poate altcineva, mult mai târziu, căci unele scrieri despre daci încă erau citate în secolul al VI-lea. Sau poate e doar o simplă răzbunare a destinului... Oricum ar fi, important este că, de-a lungul vremii, durerea și revolta pentru înrobirea Daciei au dăinuit, iar gestul ștergerii de pe Columnă a scenei celei mai umilitoare pentru daci este o dovadă limpede în acest sens. (Aurora Pețan, articol preluat din Formula AS și reprodus de <http://adevaruldespredaci.ro>)

Dacii erau înalți și robuști, purtau plete lungi și bărbi, iar iarna își acopereau trupul cu piei. Femeile dace erau frumoase, în simplitatea lor, cu chipuri expresive. Purtau aplice și bijuterii din aur și bronz. Astfel au fost înfățișați strămoșii daci în mărturiile istorice și ilustrațiile monumentale, păstrate până în prezent.

Potrivit istoricilor, atât bărbații cât și femeile din vremea dacilor preferau să își împodobească hainele cu diferite aplice de metal, de bronz și de aur, fie fixate direct pe curele, fie numai susținute ca niște nasturi, de curele ori cordoane petrecute peste cămașa-tunică de cânepă, de in, ori de lână. Un al doilea element de împodobire a îmbrăcămînții erau nasturii mici și, mai ales, discurile convexe mari, de bronz, relatea Vasile Pârvan. „Portul bărbătesc și femeiesc, cel puțin la cei bogați, e de o rară solemnitate și de un fast foarte ceremonial, chiar atunci când metalul întrebuințat pentru creșterea efectului decorativ nu e aurul, ci numai bronzul. Nu numai obișnuitele brățări și inele de picioare, cercei și inele, colane bărbătești și femeiești, dar extrem de variate ace de păr și de haine, fibule enorme, diademe și, mai presus de toate, aplice și pendante cusute pe haine, fixate pe cingători late până la 20 de centimetri, pe pieptare și pe curele de tot felul, împodobesc pe oamenii bronzului”, arăta autorul volumului *Getica – O protoistorie a Daciei*.

Înfrângerea dacilor și afluxul bogățiilor lui Decebal către Roma a avut, însă, și consecințe nebanuite. Traian a suprimat toate datoriile cetățenilor, a scutit toți contribuabilii de impozitul pe un an întreg, a dăruit fiecărui cap de familie romană câte 650 de dinari (o sumă ce echivala cu prețul câtorva sclavi buni). Asemenea măsuri au fost posibile fiindcă pe piață apăruse excedentul de aur dacic. Dar afluxul de metal nobil a dus însă la prima prăbușire a prețului aurului din istoria omenirii, cursul metalului prețios scăzând vertiginos, cu aproape o zecime, pe tot cuprinsul Imperiului Roman. Astfel, Traian s-a văzut nevoit să facă, în 107, o reformă monetară, prin devalorizarea monedelor de aur și de argint, iar

prefectul Egiptului a modificat paritatea dintre cele două metale. A fost vorba de prima inflație mondială, o formă de criză economică, ce a avut loc cu 2.000 de ani în urmă.

„Creșterea producției de aur a Imperiului roman – estimată la circa 10 tone de aur pe an – prin exploatarea minelor din Dacia, a generat și ceea ce în termeni actuali ar putea fi numit prima inflație din istoria omenirii.

Tot de Dacia Romană este legată și prima mențiune din istorie, în anul 162 d.Hr., despre un împrumut cu dobândă în monede de aur. Este vorba de o plăcuță ceramică descoperită la Roșia Montană, în care sunt stipulați termenii împrumutului unei sume de 60 de dinari cu o dobândă de 1% pe lună, tranzacția fiind încheiată în prezența a doi martori și girată de o a treia persoană”, potrivit dr. Gheorghe C. Popescu – *Geologia economică a aurului*.

De peste 2.000 de ani, aurul ardelean a provocat conflicte. Influența lui nefastă continuă și în anii din urmă, când proiectul exploatării de la Roșia Montană a scos în stradă zeci de mii de oameni. Transilvania Reporter a punctat câteva momente din istoria fascinantă și, în același timp, blestemată a aurului transilvănean.

După ce exploatarea aurului din zona Roșia Montană s-a oprit în 2006, proiectul Gold Corporation ar fi al patrulea moment important în exploatarea de 2000 de ani a prețiosului metal din zona Munților Apuseni.

Paul Damian, director adjunct al Muzeului Național de Istorie a României și arheolog care s-a ocupat de Roșia Montană, spune că respectiva zonă auriferă a cunoscut până acum trei mari momente în exploatarea sa. Primul în timpul împăratului roman Traian, ultimul de până acum, în timpul

președintelui român cu același prenume: „Sunt trei momente cele mai importante: perioada romană, austriacă de sfârșit de secol al XVII-lea, început de secol al XVIII-lea. Atunci se fac șteampurile care sunt acum, aspectul acela de burg al Roșiei Montane este căpătat în perioada aceea. Apoi, a treia, perioada comunistă. Există boom-ul de la sfârșitul secolului al XVIII-lea al exploatării, care se poate spune că este echivalentul exploatării aurului în timpul romanilor. În timpul Mariei Tereza se exploatează într-o manieră industrială. Există după aceea un moment spre sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului XX, când exploatarea se face într-o manieră industrială, dar destul de lentă, și apoi vine perioada comunistă. Și în perioada interbelică se exploatează aurul, dar tot așa pe șteampuri, pe familii, pe galerii, și apoi există un moment foarte important, în perioada comunistă, când aurul este exploatat în carieră deschisă”.

Unii istorici vorbesc chiar de un fel de California autohtonă, de o goană după aur a noastră, de un adevărat exod. „Nu a fost un exod. Veneau oameni cu bani, se așezau, în perioada aceea au apărut foarte mulți oameni bogați care au investit acolo. Nu este așa, pentru că în America era alt stil. Vasile Pârvan vorbește de un fel de California noastră, în sensul de Roșia Montană, pentru că și acum este cel mai important zăcământ aurifer al Europei. Dar exploatarea s-a făcut într-un mod organizat, instituțional, statul intervenea, nu era ca în America, unde fiecare lucra pe cont propriu”, explică Paul Damian.

Aurul ardelean era foarte cunoscut și recunoscut în toată Europa, iar istoricul Tudor Sălăgean, directorul Muzeului Etnografic al Transilvaniei, spune că toți mai marii continentului

îl râvneau: „Trecând peste perioada antică, aurul Transilvaniei era foarte cunoscut încă din Evul Mediu, mai ales în perioada Renașterii, și în mod frecvent Împărații Germaniei, Papii solicitau de la ambasadorii lor sau de la Principii Transilvaniei mostre de aur din Munții Apuseni, pentru că era considerat un aur de o foarte mare puritate, era un aur celebru în toată lumea. Sunt exemple. Sigismund Báthory și Ștefan Báthory se știe că au trimis mostre de aur la mai mulți suverani europeni, ambasadorii Împăratului Rudolf al II-lea trimiși în Transilvania, în 1599, la Mihai Viteazul, i-au cerut, pe lângă diferite angajamente politice, și mostre din tezaurul lui Sigismund Báthory, mostre de aur nativ din Munții Apuseni”.

De aurul ardelean, dar de această dată cel din comori, este legată și o operațiune militară a Împăratului Austriei, în jurul anului 1800: „A fost o operațiune destul de mare desfășurată cu sprijinul armatei austriece, pentru că apăruseră monede de aur de tip koson, se pare. Dar ele apăruseră de fapt încă din secolul al XVI-lea și primul care a profitat de pe urma comorilor și tezaurelor dacice din Transilvania îngropate în zona Munților Orăștiei a fost Cardinalul Martinuzzi, care a fost guvernatorul Transilvaniei în secolul al XVI-lea”.

De aceste comori aurifere se leagă foarte multe legende care mai au adepți chiar și astăzi. Una dintre legende are în rolul principal un clujean: „Referitor la zona Munților Apuseni, sunt multe legende despre comori. Cea mai cunoscută comoară era a lui Paul Varga, care era un clujean, cizmar, și care a devenit extraordinar de bogat cândva pe la 1700 și într-un testament de-al lui datat în 1716 se spune că el știa locul în care se află o comoară extraordinară, undeva în zona Munților

Apuseni, mai degrabă către Munții Gilăului pare să fie. Comoara lui Paul Varga a fost căutată mult timp, sunt oameni care o caută și acum. În 1790, la Cluj s-a înființat chiar o societate pentru căutarea comorilor, care în principal urmărea exact comoara lui Paul Varga, dar și multe altele. Sunt cercetători care au făcut un paralelism între căutarea aurului din Munții Apuseni și goana după aur din California. Se zice că un cronicar din epocă de pe la 1550 spunea că la reședința lui Martinuzzi din Gherla, unde își aduna el aurul din toată Transilvania, s-ar fi aflat la un moment dat 1.600 kg de aur nativ și 250.000 de florini. În schimb, generalul Castaldo, care l-a asasinat pe Martinuzzi, n-a găsit decât 2.000 de monede de aur. La 1800, un copil de țăran a găsit în zona Munților Orăștiei 264 de monede de aur, pe urmă un preot a găsit în 1804, la rădăcina unui fag bătrân, 400 de monede de tip koson. Atunci armata imperială a fost trimisă pentru a recupera aceste tezaure”.

Legende, inclusiv una din zona Clujului, mergeau și mai departe. Deși nu era vorba numai de legende, ci chiar de tratate științifice. „Existau iarăși legende consemnate în mai multe tratate de mineralogie, în secolul al XVIII-lea, conform cărora se credea că în Transilvania aurul apare în stare nativă inclusiv în semințele de struguri. Se credea că boabele de struguri au semințe de aur sau se spunea că sunt vrejuri de aur pe vița de vie. Sunt consemnări și sunt lucruri tratate la modul serios, sunt lucrări științifice de top în perioada respectivă, nu erau cărți de basme. Oamenii chiar credeau la modul serios chestia asta. Este un exemplu la Vișea, în comuna Jucu. Și acolo se zicea că apăruse o viță-de-vie cu un vrej din aur”.

Documentele istorice vorbesc și de o adevărată migrație a romilor spre zona Transilvaniei, determinată tot de aurul din zonă: „Tot legat de exploatarea aurului din Transilvania poate fi pusă și aducerea în zonă a unui număr destul de mare de romi de dincolo de munți, din Țara Românească, pentru că era cea mai economică formă de exploatare a aurului din râuri. Nu era minerit. Au fost aduși în secolul al XVIII-lea, tot de către austrieci. Ei au fost folosiți în Oltenia și pe urmă, văzând că funcționează foarte bine sistemul, romii zlătari au fost aduși în Transilvania pentru că erau foarte ieftini”. (<http://transilvaniareporter.ro>)

Roșia Montană este acum sinonimă cu lupta pentru aurul din Munții Apuseni. Roșia Montană (în germană *Goldbach*, în maghiară *Verespatak*, în latină *Alburnus Maior*) este satul de reședință al comunei cu același nume din județul Alba.

Pe Harta Iosefină a Transilvaniei din 1769-1773 (Sectio 137), localitatea apare sub numele de „Veres Patak” (traducere în limba română „Pârâul Sângeriu [Roșu]”).

Este situată în Valea Roșiei, străbătută de râul Roșia. Râul Roșia este bogat în minerale, în special fier care îi dă o culoare roșiatică, de unde și denumirea comunei în română și maghiară. Culoarea roșiatică a apei se datorează mineritului excesiv ce durează de peste 2.000 de ani.

Patrimoniul din Roșia Montană se bucură începând din 5 februarie 2016 de recunoașterea oficială din partea statului român a valorii sale excepționale, localitatea fiind inclusă pe Lista Indicativă a României pentru Patrimoniul Mondial UNESCO.

Localitatea are o existență milenară, fiind cunoscută încă dinaintea cuceririi Daciei, amintită de Herodot, Pliniu, Titus

Liviu și este una din cele mai vechi localități cu tradiție în exploatarea metalelor prețioase din Europa.

A fost înființată de către romani în timpul domniei lui Traian ca oraș minier cu coloniști din Iliria.

Era cunoscută sub numele de *Alburnus Maior*. Primul document în care s-a specificat acest nume este o tăbliță din ceară ce datează din 6 februarie 131.

În ruinele fostei cetăți, arheologii au descoperit locuințe, morminte, galerii miniere, unelte pentru minerit, multe inscripții în limba latină și greacă și 50 de tăblițe cerate. Multe din descoperirile arheologice pot fi văzute în *Muzeul Mineritului* din Roșia Montană. Din istoria mineritului se mai poate aminti că pe Valea Roșiei erau șteampuri care funcționau asemănător morilor de apă, fiind folosite pentru măcinarea minereului; în perioada anului când pe Valea Roșiei debitul apei era insuficient pentru șteampuri, se deschidea stăvilarul unui lac (tău) artificial.

Roșia Montană a cunoscut și trăit toate evenimentele istoriei românilor: în anul 1784, casele exploratorilor au fost distruse de către revoluționarii lui Cloșca, născut în satul Cărpiniș, iar în timpul revoluției din 1848 Avram Iancu a avut aici pe Simion Balint, unul din cei mai devotați revoluționari.

Aici s-a născut și a copilărit Iulia Faliciu, soția lui B.P. Hasdeu și mama poetei Iulia Hașdeu. B.P. Hasdeu a cunoscut-o în anul 1865, în casa protopopului Simion Balint.

O dată cu apariția controversatului Proiect minier de la Roșia Montană, mai exact o dată cu începerea explorărilor aurifere ale statului din 1997-2006, proiectele de turism au fost practic înlăturate de pe agenda autorităților locale, mi-zându-se exclusiv pe acest proiect aflat în totală contradicție

cu conceptul de dezvoltare durabilă, obiectiv specific fiecărei comunități locale civilizate. La polul opus de gândire se aflau localitățile de pe Valea Arieșului, situate pe traseul Turda – Câmpeni și Câmpeni – Albac – Horea – Beliș – Huedin ș.a.m.d., în care turismul rural, alături de alte activități specifice zonei (creșterea animalelor însoțită de subvenții, culegerea fructelor de pădure, prelucrarea lemnului etc.) s-a dezvoltat puternic în ultimul deceniu, reprezentând deja o soluție viabilă de dezvoltare pe termen lung. Unii specialiști susțin că, însă, o dată cu punerea în exploatare a proiectului minier de exploatare la suprafață prin cianurare există riscul ca întreg turismul din Munții Apuseni să aibă de suferit datorită imensului baraj cu cianuri și a potențialelor infiltrații în pânza freatică din întreaga zonă, fiind posibilă chiar o depopulare masivă a întregii zone.

Roșia Montană este o localitate răspândită pe versanții Văii Roșiei, nume căpătat datorită culorii roșiatice a apei din cauza conținutului ridicat în oxizi de fier. Situată la o altitudine de aproximativ 800 m, în Valea Roșiei se îmbină culmile domoale ale dealurilor premontane cu masivele muntoase înalte pe care se mai pot vedea urme ale exploatării îndelungate.

Munții sunt acoperiți de păduri, pășuni sau fânețe dând aspectul specific Munților Apuseni. O caracteristică unică a peisajului este prezența nenumăratelor lacuri artificiale numite „tăuri”. Aceste lacuri au fost create inițial pentru a folosi activității miniere, iar astăzi se folosesc în scopuri de agrement. Există în această localitate peste 105 tăuri, lacuri sau stăvilare (Țarina, Tăul cel Mare, Anghel, Brazi, Corna etc.) rezultat al activității miniere.

Dealul Cetății este probabil cea mai importantă mărturie istorică, aici putând încă fi observate galeriile și puțurile din fostele mine romane. Se află la aproximativ o jumătate de oră de mers din centrul comunei. Aici s-au găsit 25 de table cerate care atestă existența milenară a oamenilor în aceste locuri. Cea mai importantă este placa nr. XVIII, singura pe care este trecută data 6 ianuarie 131 d.Hr. și denumirea de Alburnus Maior. A fost descoperită în anul 1854 și în prezent se află expusă în Muzeul Mineritului din incinta fostei exploatări miniere. Este și locul amplasării cetății Alburnus Maior.

Cetatea Alburnus Maior se află pe Dealul Cetății în apropierea fostelor exploatări romane și a reprezentat punctul de apărare al localității și al exploatărilor aurifere. Aici, arheologii au descoperit locuințe, morminte, unelte pentru minerit, multe inscripții în limba greacă și latină și 25 de table de ceară. Majoritatea din descoperirile arheologice pot fi văzute în *Muzeul Mineritului*.

Muzeul Mineritului se află în apropierea fostei exploatări miniere. Aici pot fi vizitate fostele galerii romane, formate din tuneluri lungi de zeci de kilometri, pot fi văzute monumente istorice și unelte pentru minerit, găsite de arheologi în ruinele fostului oraș, și construcțiile folosite pentru separarea aurului de piatră, numite „șteampuri”. Acestea erau alimentate de lacuri artificiale de acumulare numite „tăuri”.

Pe raza comunei Roșia Montană se află două situri geologice protejate, declarate monumente ale naturii: Piatra Corbului și Piatra Despicață.

Piatra Corbului se află în sudul comunei la aproximativ o oră de mers, pe versantul sudic al Dealului Cârnic. Rezervația geologică ocupă o suprafață de 5 ha, la altitudini cuprinse

între 950 și 1100 m și deține acest statut din anul 1969. Formațiunile ocrotite sunt iviri masive de andezite, ce au luat forma unei cetăți în ruine sau a capului unui corb, de unde și denumirea. Stâncile sunt supuse unui proces intens de modelare și dezagregare. Crestele stâncilor sunt presărate cu ace și turnuri ascuțite și surplombe imense ce indică locurile de unde pe parcursul timpului s-au desprins blocuri imense de rocă. Numeroasele excavații din stâncă indică locurile vechilor galerii romane, astăzi distruse.

În apropierea Pietrei Corbului, între Dealul Cârnic și Dealul Cetății se află altă formațiune geologică protejată, numită Piatra Despicață. Este formată dintr-o stâncă imensă, separată de sol și formată dintr-un tip de rocă nemaîntâlnit prin acele locuri. Proveniența stâncii este necunoscută. Legenda spune că ar fi fost scăpată acolo de un uriaș ce o transporta pe brațe peste Munții Apuseni cu mii de ani în urmă.

Accesul se poate face din centrul comunei, pe un fost drum industrial.

Pentru separarea aurului de restul minereului s-au construit mori de apă numite „șteampuri”. Debitul pâraielor ce treceau pe lângă exploatarea miniere era prea scăzut, încât pentru punerea în funcțiune a șteampurilor s-au construit mai multe lacuri artificiale numite „lacuri pentru șteampuri” sau „tăuri”. Majoritatea lor mai există și astăzi și, nemaifiind utile scopului lor inițial, au fost amenajate pentru piscicultură, agrement și pescuit sportiv.

Tăul Mare este situat aproape de izvoarele Văii Roșia, la o altitudine de 930 m. A fost construit în anul 1908 și a primit numele de *Tăul Mare* datorită întinderii lui pe o suprafață mai mare decât celelalte lacuri.

Tăul Cornei este situat la obârșia Văii Corna, afluent direct al râului Abrud, la mică distanță de satul Corna, la altitudinea de 930 m. Tăul Cornei este unul din cele mai frumoase și mai vizitate tăuri din zonă.

Tăul Brazi este situat pe un afluent al Văii Roșia, la mică distanță de Tăul Cornei la aceeași altitudine de 930 m. Se spune că lacul ar fi fost construit din ordinul Mariei Tereza. Lacul este înconjurat de o poiană cu vedere spre dealurile din împrejurimi și de o pădurice de brazi, de unde și denumirea.

Tăul Țarinii este cel mai înalt lac din bazinul Roșiei situat la o altitudine de aproape 1000 m în apropiere de Tăul Mare. Lacul este înconjurat de o țarină, de unde și denumirea, și de câteva case împrăștiate prin apropiere. Datorită poziției într-un loc deschis, de pe malurile lacului se deschide o panoramă spre Vârful Vulcan (1263 m) declarat monument al naturii datorită formațiunilor sale carstice.

Alte lacuri din bazinul Roșiei sunt: Tăul Anghel, situat în imediata apropiere de Tăul Brazi la nici 100 m distanță; Tăul Muntari, cel mai vechi și mai mic din zonă; Tăul Gaurari, aflat pe Valea Seliștei, un afluent direct al Abrudelului și Tăul Cartuș aflat puțin mai jos de Tăul Brazi într-o albie îngustă.

Roșia Montană este un loc al poveștilor. Printre localnici circulă fel de fel de povești despre *morojnițe* și *vâlve*. Morojnițele se cred a fi niște ființe ce după miezul nopții se dau de trei ori peste cap și se transformă într-un animal asemănător cu veverița și care fură laptele de la vaci. Vâlvele se cred a fi niște stafii care pot lua diferite forme și trăiesc în fostele mine și se arată din când în când localnicilor.

Legenda Întemeierii Roșiei spune că aurul a fost descoperit prima dată în zonă de către o femeie pe nume Cottoanța,

care venea cu caprele pe un deal numit Chernic. Aici a găsit un bulgăre care strălucea la soare și și-a dat seama că e de aur. Una din fostele galerii din apropierea Tăului Mare a primit numele *Cotroanța*.

Numele de Roșia Montană a devenit arhicunoscut după ce o companie româno-canadiană, Roșia Montană Gold Corporation (RMGC) a obținut licența de concesiune pentru exploatare nr. 47/ 1999, pentru exploatarea minereurilor de aur și argint din perimetrul Roșia Montană, licență obținută prin transfer de la Minvest SA Deva și nu prin licitație. Licența este valabilă doar pentru exploatarea veche, care a fost închisă în 2006. De altfel autorizația de mediu, emisă pentru Minvest, a expirat în decembrie 2004, dar exploatarea de mici dimensiuni a continuat până în 2006, în condițiile în care licența nr.47/1999 nu a fost anulată.

RMGC este o companie înființată în anul 1997, în județul Alba, în care acționari sunt Gabriel Resources, firmă canadiană și acționar majoritar – cu 80,46% din totalul acțiunilor, compania minieră de stat Minvest Deva – cu 19,31% și alți acționari minoritari – cu 0,23%. Proiectul minier de la Roșia Montană era prevăzut a se desfășura pe parcursul a 17 ani, pe o suprafață de 12 km², timp în care se estima că ar fi fost extrase aproximativ 300 tone de aur și 1.600 tone de argint. Compania nu a primit încă autorizațiile necesare începerii proiectului, în prezent proiectul fiind în curs de evaluare la Ministerul Mediului.

Proiectul Roșia Montană este combătut de o parte a membrilor Academiei Române prin *Declarația Academiei Române în legătură cu proiectul de exploatare minieră de la Roșia Montană*

și Academia de Studii Economice București, în urma unor analize științifice date publicității.

Proiectul constă în deschiderea celei mai mari exploatare aurifere la suprafață, prin cianurare, din Europa care va cuprinde, în Valea Roșia, patru cariere deschise și o uzină de prelucrare cu cianuri a aurului și argintului, iar în Valea Corna un iaz de decantare a substanțelor chimice cu o suprafață de 367 hectare.

Una din principalele temeri cu privire la acest proiect este legată de un posibil accident ecologic asemănător celui de la Baia Mare din anul 2000, când ruperea unui baraj al iazului de decantare a dus la poluarea cu cianură a Tisei și a Dunării, moartea a 1.200 tone de pește și contaminarea resurselor de apă a 2 milioane de oameni.

Totuși, experții de la Norwegian Geotechnical Institute (NGI), care au studiat proiectul barajului ce urmează a fi construit la Roșia Montană, au estimat că, dacă se respectă proiectul, barajul Corna poate prezenta siguranță. Riscul poluării apei a fost evaluat – în baza aceluiași proiect al companiei – de specialiști internaționali, sub coordonarea Prof. Paul Whitehead, de la Centrul de Cercetări al Mediilor Acvatice, Universitatea Reading (Marea Britanie), care au estimat că, în cazul Roșia Montană, riscul producerii poluării accidentale a apei este redus, ca de altfel și riscul poluării transfrontaliere.

În proiect se prevede că pe măsură ce se va încheia activitatea în cele patru cariere de suprafață propuse, acestea vor fi reumplute cu pământ, cu excepția carierei Cetate, care va fi umplută cu apă și transformată într-un lac de agrement. Întreaga zonă va fi plantată cu vegetație. Planurile de închidere și post-inchidere a minei au fost gândite astfel încât să se

asigure o monitorizare permanentă pe parcursul a 50 de ani după încheierea exploatării, măsură condiționată de asigurarea resurselor bănești absolut necesare și care trebuie avansate sub forma unor garanții sau depozite bancare necesare acoperirii acestor cheltuieli.

O eventuală externalizare a acestor activități de închidere și post-inchidere a proiectului minier (denumit impropriu „minier”, întrucât tehnologic avem un proiect mai degrabă industrial, specific industriei materialelor de construcții și industriei chimice) poate compromite proiectul prezentat, firmele găsind multe „portite legale”, inclusiv intrarea în faliment pentru „a nu arunca bani” cu refacerea mediului. Constituirea unui depozit bancar sau alte instrumente de garanții certe pentru finanțarea activităților de închidere și post-inchidere pentru întreaga durată de 50 ani ar înlătura acest risc, însă istoricul acestui proiect ne arată că instituțiile statului român sunt mai puțin meticuloase.

Proiectul de la Roșia Montană a iscat multe divergențe în ceea ce privește problemele de mediu și utilizarea tehnologiei pe bază de cianură. Mai multe ONG-uri au ridicat problema potrivit căreia Parlamentul European interzice tehnologiile de extracție pe bază de cianură, Comisia Europeană fiind însă cea care decide în privința legislației. Poziția oficială a Comisiei Europene privind tehnologia pe bază de cianură – privind exploatările deja existente și nu pe cele viitoare – este prezentată într-o declarație din iulie 2010 a comisarului pentru mediu Janez Potočnik, în care acesta afirmă că „interzicerea totală a cianurii în activitățile miniere nu este justificată din punctul de vedere al mediului și al sănătății”. De asemenea, el menționează că legislația existentă cu

privire la managementul deșeurilor extractive (Directiva 2006/21/EC) include cerințe precise și stricte, care asigură un nivel de siguranță pentru managementul deșeurilor provenite de la exploatarea miniere.

Roșia Montană Gold Corporation a achiziționat, începând din 2002, 78% din cele 794 de gospodării aflate în zona de impact a proiectului. Din aceste 794 de gospodării, 143 au fost case nelocuite, 150 de familii au acceptat să fie strămutate, iar 501 familii urmau să fie mutate pe un alt amplasament numit Piatra Albă, aflat la circa 5 km de sat. Valoarea totală a investiției în achiziția de proprietăți se ridică la peste 71 de milioane de dolari. Aceste achiziții discutabile – ce nu fac obiectul de activitate al companiei RMGC – au fost făcute în condițiile în care documentația proiectului minier era în fază incipientă, proiectul de exploatare minieră la suprafață, prin cianurare nefiind aprobat nici în prezent datorită riscului distrugerii pe termen lung a mediului generată tehnologic de uriașul lac de decantare cu cianuri (prevăzut a se întinde pe o suprafață de aproape 400 hectare). Cumpărarea doar parțială a proprietăților din zona de exploatare creează greutăți serioase companiei RMGC deoarece aprobarea proiectului și implicit activitatea de exploatare nu poate începe fără acceptul tuturor proprietarilor de teren, ale căror drepturi sunt apărute atât de legislația românească cât și de cea europeană. În cazul unor aprobări abuzive din partea instituțiilor statului român („la limita legii”) există riscul antrenării statului român în litigii interminabile, cu costuri ridicate (ce pot fi imputabile persoanelor vinovate sau suportate de contribuabilul român). Conform estimărilor discutabile ale companiei, proiectul va crea peste 2.300 de locuri

de muncă în faza de început a lucrărilor de decopertare și peste 800 de locuri de muncă permanente după ce proiectul va deveni operațional. Așa cum se spune în comunicatul Academiei Române, exploatarea proiectată nu reprezintă o soluție de dezvoltare durabilă, pe termen lung, problemele sociale și economice ale zonei rămânând nerezolvate sau agravându-se după această perioadă. În același comunicat, referitor la locurile de muncă create în perioada operațională a exploatării acestea sunt estimate de Academia Română la circa 300, număr nesemnificativ în raport cu nevoile locale, care ar cere o soluție de durată, bazată pe resurse regenerabile.

Pe de altă parte, un studiu al experților britanici de la Oxford Policy Management – o societate cu responsabilitate limitată cu sediul în orașul Oxford (UK), specializată în consultanță asupra proiectelor economice implementate în țări aflate în curs de dezvoltare – estimează că proiectul minier de la Roșia Montană ar putea avea o contribuție potențială de 19 miliarde USD la PIB-ul României, prin prisma efectului de multiplicare generat de proiect pe întreaga sa durată de viață – 2 miliarde de dolari investiția inițială, 7,5 miliarde de dolari prin vânzări de aur, 2,25 de miliarde prin cheltuieli cu bunuri, servicii și forță de muncă, 1,75 miliarde venituri la bugetul de stat prin plata impozitelor, iar alte 6 miliarde de dolari contribuție cumulate la PIB.

Evaluarea economică a proiectului făcută de profesorii de la Academia de Științe Economice București și dată publicității apreciază un câștig nesemnificativ din partea statului român, raportat la riscurile asumate pe termen lung. ASE București prezintă 24 argumente, fundamentate științific și care impun oprirea acestui proiect, apreciat ca fiind, în mod

vădit, dezavantajos pentru statul roman și în contradicție cu unele prevederi din legislația română și cea europeană. (Textul declarației a fost adoptat în cadrul adunării generale a membrilor Academiei Române din ziua de 16 iulie 2004.)

Istoria de 2000 de ani de minerit a Roșiei Montane a avut ca rezultat apariția unor cariere și a unor vaste zone subterane înțesate de galerii nesigure, care în prezent sunt blocate și nu pot fi vizitate de publicul larg din cauza lipsei de siguranță. Moștenirea culturală din Roșia Montană nu a fost cercetată sistematic până în anul 2000, când a fost demarat unul din cele mai mari programe de cercetare arheologică de salvare din România – programul „Alburnus Maior”, coordonat de Muzeul Național de Istorie a României și finanțat în întregime de compania minieră care propunea proiectul Roșia Montană. În urma programului, au fost delimitate zone protejate cu obiective arheologice și arhitecturale conservate *in situ*. De asemenea, s-au stabilit zonele descărcate de sarcină arheologică pentru redarea lor în circuitul economic.

Centrul istoric al comunei este declarat zonă protejată și nu va fi afectat de exploatarea minieră. Aici, 35 de case monument istoric și trei biserici urmează să fie restaurate o dată cu demararea efectivă a proiectului minier. În 2010, a fost finalizată restaurarea primei case din Centrul Istoric, care în prezent adăpostește expoziția de istorie a mineritului „Aurul Apusenilor”. În momentul de față, cea mai mare parte a caselor monument istoric sunt într-o stare avansată de degradare, instabile și imposibil de folosit.

În prezent, Roșia Montană nu dispune de condițiile de bază pentru practicarea turismului la standarde europene – rețeaua

de canalizare este restrânsă, iar accesul spre frumusețile naturale ale zonei este dificil.

Proiectul Roșia Montană Gold Corporation (RMGC) este „tipic pentru operațiunile imediate care compromit definitiv dezvoltarea de largă perspectivă a zonei” și „echivalează cu radierea unei părți notabile din suprafața unui județ și a două milenii de istorie”, a susținut Uniunea Arhitecților din România (UAR), într-o poziție oficială exprimată în 26 noiembrie 2010.

Un studiu recent realizat de arhitectul britanic Dennis Rodwell, expert Unesco, arată că propunerea de a include Roșia Montană pe lista preliminară a UNESCO are „deficiențe majore”, în condițiile în care inițiativa nu este susținută de localnici, iar acordul comunității este un criteriu esențial în procedura de listare.

Zona propusă pentru dezvoltarea proiectului minier reprezintă aproximativ 25% din teritoriul comunei Roșia Montană și implică strămutarea sau relocarea familiilor situate în zona industrială a proiectului, inclusiv a bisericilor și cimitirelor. În urma consultărilor cu comunitatea, compania a propus locuitorilor satului Roșia Montană două soluții cu privire la amplasarea zonelor de strămutare, pentru extinderea zonei de exploatare pe o suprafață cât mai mare din actualul perimetru al comunei. O parte din locuitori și-au exprimat dorința fermă de a nu pleca din comună și ca atare nu vor să-și vândă companiei proprietățile, indiferent ce ofertă primesc, în timp ce alți locuitori au decis să părăsească satul, dar pe un alt amplasament din zonă pentru a beneficia de oportunitățile pe care le va oferi mineritul la suprafață (în fond o activitate industrială) respectiv posibilitatea, prin

avantajele oferite de companie, de a se muta definitiv din Roșia Montană, la oraș. Compania oferă, în condiții avantajoase, locuințe în Alba Iulia, în cartierul Recea, respectiv la circa cinci kilometri de Roșia Montană, în locul numit Piatra Albă. Cartierul Recea din Alba Iulia a fost finalizat și inaugurat în mai 2009, iar până în prezent 125 de familii au acceptat să se mute în casele din noul amplasament.

„Distrugerea comunității Roșia Montană, veche de peste 2000 ani, prin strămutarea unei părți a populației, demolarea de clădiri (unele având calitatea de monument istoric), biserici, mutarea de cimitire și alte acțiuni similare este inacceptabilă pentru o societate civilizată”, se spune într-o declarație a Academiei Române.

Piatra Albă este un proiect al firmei RMGC Roșia Montană. Situat la mai puțin de 5 kilometri de centrul actual al satului Roșia Montană, proiectul urmărește să asigure o nouă așezare pentru locuitorii acestei zone, aceștia fiind încurajați de companie să-și părăsească zona de locuit, inclusiv mutarea cimitirelor și bisericilor pentru extinderea zonei de exploatare a zăcămintului aurifer.

Noua localitate este prevăzută să se dezvolte pe o suprafață de aproape 60 de hectare, în prima etapă, cu posibilitate de a se extinde. Proiectul companiei cuprinde construcții noi, cum ar fi: primărie, biserică, dispensar, farmacie, poliție, poștă, bancă, centru cultural, muzeu, pavilion deschis, pavilion deschis-piață comercială, școală primară, gimnaziu, grădiniță, creșă, hotel, cafenea, magazin mixt, magazin sătesc, locuințe colective, locuințe unifamiliale, zonă târg, acces parcare subterană, piață și alei pietonale, sală de sport, teren de fotbal, loc de joacă, patinoar, pârtie de sanie, parc, han, stație

de transport în comun, benzinărie, parcare supraterană, iaz artificial, drum de acces pentru zona rezidențială centrală, drum de acces pentru școală și grădiniță. Toate aceste construcții promise, parte specifice activităților de turism montan, dacă vor fi realizate, vor majora costurile de exploatare ale companiei, existând posibilitatea legală de recuperare a „investiției” de la statul român. Dacă Proiectul de minerit Roșia Montană va fi aprobat, atunci noua localitate va fi prima afectată de operațiunile tehnologice generatoare de zgomot („pușcare” și concasare), praf (transport minereu dislocat și concasarea acestuia), elemente toxice (cianuri, steril) etc. De asemenea, deshumarea morților și „strămutarea” acestora, a cimitirelor și bisericilor va afecta latura morală și spirituală a locuitorilor, acesta fiind și motivul pentru care Biserica se opune cu înverșunare acestei strămutări, impusă de tipul de exploatare a aurului, la suprafață și prin cianurare.

În anul 2005, guvernul canadian a anunțat că susține proiectul Gabriel Resources, în timp ce ministrul mediului din Ungaria, Miklós Persányi, a anunțat că guvernul ungar se opune proiectului (au existat speculații că poziția ministrului este determinată de miliardarul de origine maghiară George Soros, căruia proiectul îi amenință poziția de important deținător de aur). În ceea ce privește poziția Guvernului României, Adriean Videanu, fostul ministru al Economiei, a declarat la sfârșitul anului 2009: „Vrem să includem în Programul de Guvernare demararea cât mai rapidă a proiectului Roșia Montană pentru că piața aurului favorizează asemenea proiecte”.

Academia Română, Academia de Studii Economice București, Biserica Ortodoxă, Biserica Catolică și Biserica Unitariană

și-au exprimat opoziția categorică față de proiectul minier. De altfel, din punct de vedere tehnologic nici nu putem vorbi de un „proiect minier” ci mai degrabă asistăm la un proiect industrial – apropiat industriei materialelor de construcții – întrucât operația de extragere a minereului aurifer nu se face prin metode clasice de către mineri ci direct, la suprafață, prin dislocarea (așa numita operație de „pușcare”) muntelui, urmată de transportul și concasarea minereului aurifer și separarea aurului – prin cianurare – în recipiente speciale. Fluxul tehnologic menționat mai sus a obligat și obligă compania canadiană să cumpere cât mai multe proprietăți și să asigure „facilități” celor interesați să părăsească zona pentru a nu întâmpina opoziția firească a locuitorilor generată de însăși tehnologia de lucru. Pe fundalul unui război de declarații pro și contra proiect, nu lipsită de importanță este și părerea localnicilor din Roșia Montană. Aceștia s-au constituit în mai multe ONG-uri (susținute financiar de RMGC) ce susțin demararea proiectului de la Roșia Montană pentru o dezvoltare sustenabilă a regiunii. Există, la nivel local, și o puternică opoziție, care prezintă o analiză sistemică a efectelor exploatării aurului prin cianurare, apreciindu-se că lichidarea integrală a resurselor aurifere într-un termen atât de scurt nu constituie o alternativă viabilă de dezvoltare, optând pentru extragerea minereului aurifer prin metode clasice și conservarea patrimoniul cultural și natural al zonei. De altfel sunt nedumeriți ce se va întâmpla cu zona Roșia Montană și locuitorii acesteia după extragerea și lichidarea întregului minereu de aur, argint și alte metale prețioase din zonă. Pe de altă parte, 21 organizații, instituții, sindicate și 11 primari, și-au afirmat sprijinul sentimental

pentru proiectul Roșia Montană printr-o scrisoare deschisă, trimisă pe 18 ianuarie 2010 Președintelui României, Primului-ministru, ministrului Mediului și Pădurilor, Ministrului Economiei și Parlamentului. Printr-o altă scrisoare deschisă trimisă actualului ministru al culturii, Kelemen Hunor, la data de 21 iulie 2010 o facțiune locală, care încearcă să se substituie întregii comunități din Roșia Montană și zonele adiacente se declară împotriva includerii localității în patrimoniul UNESCO. Ministrul Culturii Kelemen Hunor a eliberat în mai 2011 un certificat de descărcare arheologică a masivului Cârnic, act a cărui legalitate este disputată în urma anulării definitive și irevocabile de către instanță în anul 2004 a altui certificat eliberat de ministrul culturii de atunci, Răzvan Theodorescu. Numărul opozanților informați ai proiectului minier este, însă, mult mai mare incluzând specialiști de marcă din domeniul minier care contestă studiile de impact ecologic ale utilizării tehnologiei de cianurare.

Actrița și militanta ecologistă britanică Vanessa Redgrave și-a eprimat dezaprobarea cu privire la proiectul minier în timpul discursului său cu ocazia decernării premiului pentru întreaga carieră la Festivalul Internațional de Film Transilvania 2006.

În iunie 2012, actorii Maia Morgenstern și Dragoș Bucur apar fiecare într-un spot în care sprijină campania „Salvați Roșia Montană”.

Festivalul FânFest este un eveniment ce promovează valorile zonei: tradiții, ecoturism, ecologie, patrimoniul cultural. În cadrul acestui festival, veneau anual mai multe formații și interpreți din România și străinătate, printre care Ada Milea, Sarmalele Reci, Luna Amară, Shukar Collective,

Timpuri Noi, Vița de Vie, Zdob și Zdub, având o audiență cuprinsă între 5.000 și 10.000 de participanți cu un maxim de 15.000 participanți în 2006.

Ziua Minerului este cea mai importantă sărbătoare a comunității miniere din Roșia Montană, fiind marcată în fiecare an în ultimul weekend din august. Cu această ocazie sunt organizate petreceri câmpenești, concursuri sportive, competiții cu specific minieresc, concerte de muzică, dansuri populare.

Evenimentul încercă să readucă la viață valorile, simbolurile și tradițiile mineritului din Munții Apuseni prin implicarea întregii comunități în acest festival. La ediția din 2009, comunitatea din Roșia Montană a intrat în Cartea Recordurilor pentru cei mai mulți oameni care caută simultan aur cu „șaitrocul” (kit de prospectare a aurului aluvionar).

Tot atunci a avut loc prima ediție a „Festivalului Comunităților Miniere și al Tradițiilor Minerești”, când 10 comunități din județele Alba, Hunedoara și Bihor și-au prezentat tradițiile și obiceiurile minerești, prin expoziții de carte și de fotografie, tablouri și obiecte minerești organizate pe epoci, amenajarea unui șteamp la dimensiuni reale și recitaluri susținute de Corul Minerilor din Roșia Montană și fanfara Consiliului Județean.

În 2010, peste 5.000 de persoane au sărbătorit Ziua Minerului la Roșia Montană. Evenimentul, susținut puternic de compania canadiană Roșia Montană Gold Corporation, a fost marcat printr-un mini-campionat de fotbal, muzică de fanfară, statui vii reprezentând personaje din Roma Antică, o demonstrație de lupte dintre daci și romani și parade de costume populare. (<https://ro.wikipedia.org>)

Interesant este că „proiectul aurifer eşuat de la Roşia Montană ar putea deveni un subiect de discuţie între statul român şi noua administraţie de la Washington, prin prisma persoanelor implicate şi a intereselor financiare foarte mari care se învârt în jurul acestei poveşti. John Paulson, unul dintre cei mai importanţi finanţatori ai campaniei electorale a noului preşedinte al SUA, Donald Trump, şi totodată prieten apropiat al acestuia, deţine o felie importantă din proiectul minier muribund, aflat în dispută la International Centre for Settlement of Investment Disputes – ICSID”. (<https://alba24.ro>)

Gabriel Resources a fost fondată în 1997, compania fiind construită cu ajutorul omului de afaceri de origine română Frank Timiş, care s-a retras în 2003 pentru a se ocupa de alte afaceri.

Gabriel Resources menţiona la finele anului 2009 că a investit în dezvoltarea proiectului Roşia Montană peste 350 milioane de dolari. Compania nota, într-un raport financiar, că avea la jumătatea acestui an lichidităţi de 176,4 milioane de dolari.

Compania canadiană deţine 80,23% din acţiunile Roşia Montană Gold Corporation, restul capitalului fiind în proprietatea statului român.

Zăcămintul de la Roşia Montană are rezerve de peste 300 de tone de aur şi 1.600 tone de argint.

Gabriel Resources anunţa la sfârşitul anului 2009 că Paulson & Co. şi Electrum Strategic Holdings deţin câte 18% din acţiuni, urmate de Newmont Mining Corp (SUA), unul dintre cei mai mari producători de aur din lume, şi BSG Capital Markets, parte a Beny Steinmetz Group (BSG), cu

9% din titluri. Prezența (sau absența) miliardarului George Soros în acționariatul Newmont a stârnit controverse în România privind interesul său pentru proiectul Roșia Montană. Ca orice speculator și investitor, Soros a fost întotdeauna cu ochii pe aur. Prețul metalului a urcat de peste trei ori din 2007 în urma diverselor crize financiare și economice care au măturat lumea. În vara lui 2010, Soros avea mai puțin de 200.000 din acțiunile Newmont, cumpărate în același an și înregistrate drept „investiție nouă”.

Potrivit presei internaționale, Soros a vândut în luna mai expunerea pe aur după ce declara, în ianuarie 2010, că metalul prețios reprezintă „balonul speculativ suprem”.

Paulson și-a menținut însă în trimestrul al doilea al acestui an investițiile în aur, hotărând să nu urmeze exemplul lui Soros. El declara, la începutul lunii mai 2010, la o televiziune din SUA, că prețul aurului se îndreaptă spre 4.000 de dolari pe uncie.

Secretul care acoperă procesul dintre Gabriel Resources Ltd. și România, cu o miză de 4 miliarde de dolari, arată că, dincolo de modul în care se apără cele două părți, este posibilă o înțelegere „la masa verde” care ar putea duce chiar la un restart al proiectului. Posibilitatea repunerii în discuție a proiectului a fost adusă recent în discuție și de către mai multe organizații ostile investiției, într-un raport internațional făcut public recent de către Corporate Europe Observatory. Procesul are loc în baza tratatelor internaționale semnate între România și Marea Britanie și Canada (unde Gabriel Resources Ltd. are filiale), dar acționarii sunt din mai multe țări. (*www.gandul.info*)

Cloșca cu Puii de Aur și alte tezaure furate și descompletate

Timp de aproape un secol, comoara uluitoare descoperită în 1837 la Pietroasa și făcută cunoscută în Europa de Alexandru Odobescu a fost considerată cel mai important tezaur arheologic al lumii moderne, doar găsirea relicvelor din mormântul lui Tutankhamon în anul 1923 depășind-o ca semnificație și valoare.

Valoarea tezaurului era considerabilă chiar dacă jumătate din cele aproape 40 kilograme de aur descoperite inițial fuseseră pierdute, furate sau deteriorate (de pildă, tipsia de 7,6 kilograme fusese ruptă în patru și restaurată grosolan, iar 10 piese, cântărind aproape 21 kilograme, au fost furate de la bun început și n-au mai fost recuperate niciodată). Cel care a cercetat din punct de vedere științific „Cloșca cu puii de aur”, legându-și totodată numele de destinul ei internațional, a fost marele cărturar Alexandru Odobescu. Dar acțiunile sale i-au atras invidia și ura unor contemporani, cumplit de geloși pe realizările autorului lucrării *Le Trésor de Pétrossa*,

publicată la Paris în trei volume. Odobescu, între altele profesor de arheologie la Universitatea bucureșteană, a fost și Ministru al Monumentelor în perioada 1863-1864. În această calitate, el s-a ocupat de restaurarea celor 12 piese recuperate în 1842, după cinci ani de trecere vicioasă a comorii din mână în mână (de la cei doi țărani analfabeți, Stan Avram și Ion Lemnaru, socru și ginere, care au descoperit-o, la ruda unuia dintre ei Gheorghe Baci, apoi la antreprenorul albanez Anastasie Tarba Verussi și, parțial, la arendașul Gheorghe Frunză Verde, după care, în urma denunțului preotului Filotei, viitor episcop, piesele ajung în proprietatea statului, rămânând multă vreme în seiful din biroul lui Mihalache Ghica, Ministru de Interne și fratele domnitorului, cu mențiunea că, totuși, două piese se „rătăcesc” la vizitiul unui alt demnitar, postelnicul Dumitrache, iar altă rudă a lui Ghica-Vodă, Alecu Ghica, ține în custodie un număr nedeterminat de piese). Chiar și așa, descompletate și deteriorate, piesele care ajung, într-un final, la Odobescu sunt considerate de acesta suficient de reprezentative pentru arheologia și, în sens larg, cultura românească încât „valoroasa descoperire să fie expusă în standul României la Expoziția Universală de la Paris din 1867, fapt care s-a și întâmplat. Alături de alte exponate valoroase, Tezaurul de la Pietroasa a fost solicitat să fie expus și la Londra spre a fi vizionat de publicul de acolo. Prin urmare, Odobescu a dus tezaurul în capitala britanică, unde a rămas până în primăvara anului 1868. În acest timp, în țară, Cezar Bolliac, invidios probabil pe succesele lui Odobescu, a publicat în *Trompeta Carpaților* o serie de articole care de care mai bombastice și neadevărate, în care se spunea

că tezaurul ne-a fost vândut străinilor, iar Odobescu este un hoț al patrimoniului național”.

În fine, periplul european se încheie în 1868, iar „Cloșca cu puii de aur” ajunge să fie expusă din nou la Muzeul Național de Antichități din București. După câțiva ani, un alt eveniment tulbură destinul comorii. În dimineața zilei de 21 noiembrie 1875, tezaurul, care era expus într-una din sălile cancelariei Senatului, a dispărut. Deasupra vitrinei în care fusese expus se putea observa o gaură în tavan, suficient de mare pentru ca un om de constituție medie să se poată strecura prin ea, ceea ce se și întâmplase de fapt. S-a dovedit că „aurul străvechi găsit în coasta Muntelui Istrița a strălucit seducător în ochii lui Grigore Pantazescu, un fost seminarist și lucrător la circ, care, pătrunzând prin acoperișul clădirii, a furat piesele. Hoțul a fost descoperit după puțin timp, obiectele tezaurului s-au recuperat, inclusiv colanul și o bucată din taler pe care Pantazescu le pierduse în zăpadă, în noaptea furtului, 19 spre 20 decembrie 1875, zăpada fiind foarte mare în București. În acest nou periplu, unele piese din tezaur au suferit alte deteriorări. Autorul furtului a stat șase ani în pușcărie și, în mod misterios, cu doar câteva zile înainte de eliberare, a fost împușcat mortal în timp ce se pare că voia să evadeze”(?!?).

Hoțul „stătuse toată ziua la ședința parlamentară. Când programul s-a terminat, s-a ascuns și a rămas în clădire. Noaptea, s-a apucat de lucru. A găurit tavanul și, ca să nu vadă gardienii nimic suspect, a lăsat molozul să cadă într-o umbrelă. Apoi, cu ajutorul unei frânghii, s-a lăsat în gol și a furat tezaurul. La anchetă, sus-numitul Pantazescu a mărturisit că dorea să intre în istorie drept *cel mai celebru hoț*”.

Numerele din 21 noiembrie 1875 ale ziarelor *Pressa* și *Telegraphul* menționau chiar pe prima pagină un „furt forte îndrăgnet” de la Muzeul Național. Mașinăria mediatică se o pornise din nou, la fel cum va face, peste câțiva ani și în cazul banditului Iorgu Serdaru. Presa avea în mână un subiect fierbinte și era decisă să îl exploateze din toate direcțiile, variind unghiurile de abordare, fără a evita conotațiile politice: „*Telegraphul* prezenta știrea detaliat, pe o coloană întreagă. De obicei, în perioada cu pricina, știrile despre infracțiuni apăreau la pagina a doua sau a treia și erau integrate secțiunii *faptelor diverse*. Mai mult, relatarea era precedată și de un titlu care atrăgea atenția: *Hoții la Muzeu!*. Folosirea adjectivelor pentru a descrie furtul denota caracterul extraordinar al acestuia: «O hoția din cele mai *curioase* și din cele mai *cutesătoare*». Articolul accentua apoi valoarea Cloștii cu puii de aur, care stârnise admirația străinilor la Expoziția universală de la Paris din 1867. Cea mai mare parte a articolului descria modul în care fusese furată colecția de obiecte prețioase. Camera în care se afla tezaurul era sub încăperea care servea ca bibliotecă și cancelarie a Senatului. Se credea că mai mulți hoți au tăiat pardoseala din această ultimă încăpere, au spart tavanul camerei unde era ținut tezaurul, au coborât pe o frânghie și au furat tezaurul. În concluzia știrii apărea un atac la adresa conservatorilor. Se preciza ironic că aceștia nu sunt capabili să *conserve* nimic și, deci, că totul se fură. *Telegraphul* era însă un ziar care susținea interesele liberalilor și nu de puține ori relatările infracțiunilor se transformau în atacuri politice”.

La 28 decembrie 1919, Lenin scria: „...anume recunoscând independența statelor polonez, lituanian, leton, estonian,

finlandez, noi încet, dar neclintit, cucerim încrederea celor mai înapoiate, amăgite și oprimăte de capitaliști mase de muncitori ale micilor state megieșe”.

Dacă Lenin recunoscuse independența unor națiuni ce aveau în comun un teritoriu total de zeci de ori mai mare ca cel al Basarabiei, de ce a evitat să recunoască libertatea și independența încă a unei mici gubernii, ieri colonie?

Cauza principală a nerezunoașterii de către Rusia Sovietică a unirii „Republicii Democratice Moldovenești” (stat efemer a cărui autonomie față de Rusia a fost proclamată la 2 decembrie 1917 de către Sfatul Țării din Basarabia, organ reprezentativ al populației din regiune, ales în octombrie-noiembrie 1917, o dată cu începuturile Revoluției rusești din februarie a aceluiași an și cu dezintegrarea puterii politice din Imperiul Țarist), cu România a fost una și de interes pur financiar. Rezunoașterea ar fi însemnat implicit înapoierea către România a tezaurului ei național, dus în 1916 și 1917 în Rusia, pentru a nu fi confiscat de către Puterile Centrale, care ocupau treptat Regatul României și avansau spre București.

În acea perioadă „...banii pentru Lenin erau nu atât un element al pieței, complet distrusă de bolșevici, cât o armă politică, un mijloc de atingere a scopurilor comuniste”.

Tezaurul României, o dată nimerit în mâinile lui Lenin, devenise o convenabilă armă politică împotriva națiunii române, pe care doreau să o păstreze cu orice preț.

Acest fapt a fost înțeles just și de ambasadorul român Constantin Filaliti, încă în timpul tratativelor sovieto-române din august 1921 duse cu Lev Karahan, șeful delegației sovietice, locțiitor al comisarului poporului pentru Afacerile Externe, care scria în telegrama trimisă Ministerului de

Externe: „Dat fiind că tot avem o valoare negustorească în tezaurul nostru ...nu ne vor da un leu, ...a relua relațiile cu bolșevicii ar fi să facem jocul lor, fără niciun profit pentru noi...”

Lenin, fiind inspirat de rezultatul absolut fantastic al evenimentelor din octombrie 1917, credea că cu aceeași ușurință bolșevicii și aliații lor vor acapara puterea și în alte țări ale Europei, iar apoi și pe întreaga planetă. În Manifestul Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste, scris la indicația lui Lenin și aprobat de el, se declară direct: „Războiul civil în întreaga lume e la ordinea zilei. Drapelul său este Puterea Sovietică”.

La 23 iunie 1920, Lenin îi scria lui Stalin cu satisfacție: „Situația din Komintern e minunată. Zinoviev, Buharin, dar și eu gândim că ar urma să stimulăm o revoluție imediată în Italia, iar pentru aceasta cred că trebuie sovietizată Ungaria, dar poate că și Cehia și România...” (<https://cersipamantromanesc.wordpress.com>)

Tezaurul României este tezaurul care a fost trimis în Rusia în timpul Primului Război Mondial și care nu a mai fost niciodată returnat în întregime. El includea tezaurul Băncii Naționale a României, valori aparținând unor diverse bănci românești private, societăți comerciale, persoane particulare, colecții de artă, bijuterii, arhive etc. Toate acestea au fost transportate din România spre Rusia țaristă în timpul Primului Război Mondial, cu scopul de a fi adăpostite de armatele Puterilor Centrale, care ocupaseră o parte însemnată a României și amenințau să ocupe întreg teritoriul național. După Marea Revoluție din Octombrie și preluarea puterii de către bolșevici, sub conducerea lui Lenin, proaspăt instalata

putere sovietică a sechestrat tezaurul și a refuzat restituirea acestuia. Acesta a fost parțial restituit, în trei tranșe separate, în anii 1935, 1956 și 2008, ca un semn de bunăvoință al sovieticilor și, ulterior, al rușilor. Dar cea mai mare parte din tezaur a rămas nerestituit, fapt pentru care el rămâne un subiect sensibil în relațiile diplomatice dintre România și Rusia.

În august 1916, România luase decizia intrării în război, alături de Antantă. Deși campania a debutat favorabil, prin pătrunderea trupelor române în Transilvania, în scurt timp, trupele germane, austro-ungare și bulgare au preluat inițiativa ocupând în toamna aceluiași an Dobrogea, Oltenia și Muntenia, conducerea României fiind nevoită să mute capitala țării de la București la Iași și să organizeze rezistența în fața invadatorilor în Moldova. Pe acest fundal, în luna noiembrie, s-a decis și mutarea sediului Băncii Naționale a României, ocazie cu care și tezaurul său a fost transportat la Iași. Principalul activ cuprins în tezaur era cantitatea de 93,4 tone de aur, formată din 91 de tone de monede istorice de aur și 2,4 tone de lingouri de aur. Conform convențiilor aplicabile în acea vreme, aurul avea rostul de a garanta emisiunile monetare de lei românești. Cele 91 tone de monede de aur aparțineau băncilor românești particulare, existente pe piața românească în acea vreme, firmelor private și persoanelor private, iar cele 2,4 tone de lingouri de aur aparțineau, în exclusivitate, Băncii Naționale a României. Rușii au solicitat să nu se semneze protocoale de predare/preluare cu mai multe bănci, firme și persoane fizice din România, ci să se semneze doar un singur protocol cu Banca Națională a României, urmând ca BNR să colecteze toate aceste valori de la fiecare entitate românească în parte. La acea dată, Banca

Națională a României era în totalitate o bancă privată, în care statul român nu era deloc implicat. La începutul lunii decembrie 1916, frontul de apărare nu era încă stabilizat și se pune în mod serios problema evacuării guvernului peste râul Prut, în Rusia. La 2 decembrie, Consiliul General al BNR aproba în principiu posibilitatea punerii la adăpost a tezaurului în Rusia, punct de vedere care, la 8 decembrie, era susținut și de guvern, prin vocea ministrului de finanțe Emil Costinescu, care evoca între altele și precedentul creat de Banca Națională a Franței (care decisese transferarea tezaurului său în Statele Unite ale Americii). Costinescu menționa și varianta transferării tezaurului la Londra, dar considera că drumul ar fi fost prea periculos, dată fiind și amenințarea suplimentară reprezentată de submarinele germane. De aceea, soluția preferată era depunerea tezaurului laolaltă cu tezaurul imperiului țarist, la Kremlin.

La 12 decembrie 1916, Consiliul de Miniștri aproba transferul tezaurului în Rusia, după ce ministrul Rusiei la Iași, generalul A. Mossoloff, comunicase, la 11 decembrie că este autorizat să semneze protocolul relativ la încărcarea într-un tren special al tezaurului BNR, adăugând că guvernul imperial rus garanta integritatea lui atât pe timpul transportului, cât și pe durata șederii lui la Moscova. Protocolul care prevedea predarea Tezaurului în aur către delegații guvernului imperial rus a fost semnat la Iași, la 14/27 decembrie 1916.

Tezaurul care urma să ia drumul Moscovei includea trei categorii principale de valori:

- acte, documente, manuscrise, monede vechi, tablouri, cărți rare, odoarele mănăstirești din Moldova și Muntenia,

arhive, depozite, colecții ale multor instituții publice și particulare

- efecte publice și alte valori (cum ar fi acțiuni, obligațiuni, titluri de credit, gajurile Muntelui de Pietate etc.)

- o cantitate de 93,4 tone de aur (91 de tone de monede istorice de aur, care aparțineau persoanelor private, companiilor și băncilor particulare din România și 2,4 tone de lingouri de aur, care aparținea Băncii Naționale a României); valoarea acestui stoc metalic, niciodată restituit, este de aproximativ 13 miliarde de lei, adică 3,2 miliarde de euro (estimare din aprilie 2011).

Între 12 și 14 decembrie 1916, în gara Iași, s-au încărcat în 17 vagoane un număr de 1.738 casete, în care se afla depozitat aurul, deținut sub formă de lingouri și monede diverse (dintre care majoritatea erau mărcile germane și coroanele austriece), în valoare totală de 314.580.456,84 lei aur. La acestea s-au mai adăugat două casete, conținând bijuteriile Reginei Maria, evaluate la 7.000.000 lei aur. La terminarea operațiunilor de încărcare, s-a semnat un Protocol în trei exemplare, câte unul pentru partea rusă, Ministerul de Finanțe român și Banca Națională.

Transportul a plecat imediat și a sosit la Moscova la 21 decembrie 1916. Din partea BNR au fost delegați să însoțească transportul directorul Theodor Capitanovici (care avea și însărcinarea de a rămâne la Moscova și să păstreze două dintre cheile compartimentului unde aveau să se depoziteze valorile), cenzorul Anghel Saligny și casierul central M.Z. Dumitrescu.

Delegații români și ruși au început inventarierea conținutului casetelor la 9 ianuarie 1917, operațiune care a durat

până la 4 februarie, iar la 16 februarie s-a redactat un protocol definitiv în această chestiune, semnat de reprezentanții Ministerului de Finanțe rus și de delegații părții române, la care se adăuga consulul român de la Moscova, P. Guerin. Casetele cu tezaurul erau sigilate, iar reprezentanții BNR aveau dreptul să verifice oricând compartimentul unde acestea erau depozitate, iar restituirea valorilor urma a se face delegaților BNR, investiți în mod special pentru acest scop.

La începutul anului 1917, izbucnea la Petrograd Revoluția rusă, început al marilor mișcări sociale din Rusia acelui an, încheiate cu Revoluția din Octombrie și preluarea puterii de către bolșevici. Deși se reușise stabilizarea frontului în Moldova, responsabili politici români erau îngrijorați în continuare de posibilitatea spargerii frontului de către armatele germane și de înfrângerea definitivă a țării. Se avea în vedere evacuarea guvernului în Rusia, la Poltava sau la Herson, în Crimeea, unde se începeau deja pregătiri pentru instalarea familiei suveranilor și a miniștrilor.

La 18 iulie 1917, Consiliul de Miniștri hotăra, la propunerea lui Nicolae Titulescu, atunci ministru de finanțe, strămutarea sediului și avutului Băncii Naționale în Rusia. S-au făcut pregătiri pentru transportarea valorilor BNR în Rusia, precum și a celor aparținând Casei de Depuneri și altor instituții publice și particulare. Încărcarea trenului care avea să conțină noul transport s-a făcut în perioada 23-27 iulie 1917, în seara aceleiași zile pornindu-se spre Rusia.

Trenul avea 24 de vagoane, din care trei vagoane reprezentau valorile Băncii Naționale, cu o valoare declarată de 1.594.836.721,09 lei, dintre care aur efectiv în valoare de 574.523,57 lei, arhiva evaluată la 500.000 lei, iar restul

reprezentând titluri, efecte, depozite și alte valori. Valorile Casei de Depuneri ocupau 21 de vagoane, respectiv 1.661 de casete, al căror conținut era estimat la circa 7,5 miliarde lei.

Trenul a ajuns la Moscova la 3 august 1917, transportul fiind păzit de partea rusă; din partea română au supervizat transportul reprezentanți ai următoarelor instituții: Banca Națională, Casa de Depuneri, Banca de Credit, Banca Marmorosch Blank, Banca Comercială, Banca de Scont. Valorile Băncii Naționale din al doilea transport au fost depozitate la Kremlin, în care fusese depus și stocul metalic și bijuteriile Reginei Maria ce fuseseră aduse cu primul transport, în timp ce tezaurul Casei de Depuneri a fost depozitat la locul Casei de Împrumuturi și Depozite a Rusiei.

În februarie 1917, la Petrograd izbucnea revoluția rusă. Porniți la revoltă din cauza crizei economice în care se afla Rusia în timpul Primului Război Mondial, precum și a provocărilor agenților germani, revoluționarii ruși au obținut în scurt timp controlul asupra capitalei. La 15 martie 1917, Țarul Nicolae al II-lea a abdicat în favoarea fratelui său Mihail, care însă a refuzat investitura, puterea fiind preluată de un guvern provizoriu, condus până la 20 iulie de prințul Lvov, iar după aceea de Kerenski. La 17 aprilie, avea să revină din Elveția și Vladimir Ilici Lenin, transportat într-un vagon plumbuit; în cele din urmă, la 7 noiembrie, Lenin avea să preia puterea, înlăturând prin forță guvernul provizoriu.

Tulburările aveau să cuprindă și Moscova; garda de cazaci însărcinată cu paza tezaurului românesc a trecut de partea Revoluției. Pentru a asigura siguranța valorilor românești depozitate la Kremlin au fost trimiși 20 de jandarmi rurali îmbrăcați în civil, plecați de la Iași la 15 noiembrie 1917, dar

care, în lipsa permisiunii autorităților bolșevice nu au putut să-și îndeplinească misiunea. Paralel, se făceau demersuri pentru transferarea tezaurului în Statele Unite ale Americii. Aliații însă nu puteau garanta siguranța transportului; lucrul nu era surprinzător, câtă vreme tezaurul ar fi urmat să traverseze întreaga Siberie într-o perioadă de mare dezordine socială.

Între timp, situația se complica și în Moldova, unde se refugiase guvernul. Armata rusă de pe teritoriul românesc era în curs de bolșevizare, iar comandantul său, generalul Șerbacev, nu mai avea controlul asupra acesteia. La Socola, lângă Iași, se instalase un adevărat Stat Major bolșevic care avea drept obiectiv înlăturarea Regelui Ferdinand I, instituirea unui regim sovietic în România și asasinarea lui Șerbacev. Împotriva acestuia s-a organizat un atentat la 21 decembrie; acesta eșuând, comandantul rus a cerut sprijinul armatei române pentru distrugerea centrului bolșevic de la Socola. Consiliul de Miniștri, după multă chibzuință, a aprobat cererea, dezarmând soldații ruși și expediindu-i peste Prut. Acest fapt a plasat însă România în conflict deschis cu puterea bolșevică ce se instalase la Petrograd, care, cu încălcarea regulilor diplomației, l-a arestat pe Constantin Diamandi, ministrul României la Petrograd, pe care l-a ținut în detenție vreme de trei zile.

Mai mult însă, nu s-a rezolvat problema cauzată de bolșevizarea armatei. La 15 martie 1917, în Basarabia se proclamase Republica Democratică Moldovenească, dar armatele rusești în descompunere făceau imposibilă instaurarea ordinii. În aceste condiții, Sfatul Țării cerea intervenția Armatei Române, care a trecut Prutul la 20 ianuarie 1918. La 26

ianuarie, Rusia, prin Troțki, comisarul afacerilor externe, anunța ruperea relațiilor diplomatice cu România, iar generalul Șerbacev era scos în afara legii și declarat ca dușman al poporului. Tot atunci, Troțki declara că „fondurile românești depuse la Moscova sunt intangibile pentru oligarhia română. Guvernul sovietic își ia răspunderea păstrării acestor fonduri și a predării lor în mâinile poporului român”.

În urma ruperii relațiilor diplomatice, interesele României în Rusia au continuat să fie reprezentate, cu titlu temporar, de ambasadorul Franței la Petrograd, Noulens, respectiv de Erick Labonne, consulul francez la Moscova. Acesta din urmă a preluat de la consulul român, la 2 februarie 1918, arhiva Consulatului General Român de la Moscova. Cu aceeași ocazie, lui Labonne i s-au remis protocoalele de depunere la Kremlin a tezaurului Băncii Naționale a României și respectiv de depunere a valorilor Casei de Depuneri, precum și cheile de la compartimentele unde erau depozitate valorile BNR. Cheile au rămas în posesia consulului francez până în august 1918, când acesta a fost arestat și expulzat, cheile fiind predate consulului Danemarcei și apoi celui al Norvegiei. În septembrie 1918, ultimii reprezentanți ai României părăseau Moscova, iar din acel moment nu s-a mai cunoscut nimic cert despre soarta tezaurului.

În seara zilei de 16 iunie 1935, în gara Obor din București, sosesc 17 vagoane de marfă, încărcate cu 1.443 de lăzi, provenind de la Moscova, din ordinul guvernului URSS, care a decis să restituie României o parte din bunurile care au fost depozitate la Kremlin. Consulii Nicolau și Popovici au supervizat deschiderea fiecărui vagon în parte. Lăzile cu bunuri au fost predate diferiților reprezentanți ai instituțiilor prezente

la descărcarea bunurilor. Pentru fiecare descărcare și predare de obiecte și bunuri s-a întocmit un proces-verbal de predare-primire. În documente au fost menționate numărul de lăzi, conținutul lor detaliat, greutatea și numărul de ordine din lista de inventar care fusese întocmită la data încărcării lor cu destinația Moscova, în decembrie 1916 și/sau iulie-august 1917.

Bunurile și efectele bancare (titluri de proprietate, valori, acțiuni, obligațiuni, titluri de credit, garanții bancare, gajuri, ipoteci etc.) au fost predate inspectorului I. Ciolac, șeful Comisiei de Supervizare ale Guvernului Român, cu indicația ca ele să fie transmise Ministerului de Finanțe de la București. Toate inventariile efectuate în comun de partea rusă și română, semnate de fiecare reprezentant autorizat al instituțiilor românești beneficiare ale acestor bunuri din Tezaur, au fost remise reprezentanților Ministerului Afacerilor Externe de la București. La solicitarea părții sovietice, s-au efectuat verificări comparative cu listele de inventar, cele emise la data transmiterii bunurilor în Rusia, cu cele actuale, din iunie 1935, conținând bunurile recepționate de partea română. În marea lor majoritate (1.436 de lăzi), verificările au confirmat că au fost predate aceleași bunuri cu cele existente în listele de inventar, la data expedierii lor spre Moscova. Totuși, au fost găsite 7 lăzi, cu diferite bunuri, care nu figurau în listele inițiale întocmite în 1916. Acestea au fost predate Ministerului Român de Interne, urmându-se aceeași procedură de inventariere și de întocmire a unui proces-verbal. Întreaga operațiune de identificare, sortare și predare a celor 1.443 de lăzi a avut loc între 19 iunie și 27 iunie 1935, lucrându-se efectiv de la orele 8:00 la 17:30. În documentele

întocmite, s-a făcut precizarea că nici o ladă nu mai avea sigiliul original, deci era clar că lăzile fuseseră desigilate, iar o bună parte din ele erau foarte degradate. Singurele bancnote restituite Băncii Naționale a României au fost cele românești, în valoare totală de 198.000 lei. Au mai fost găsite și alte câteva bancnote străine, stivuite printre cele românești, care au fost predate Ministerului de Finanțe.

Acest transport a însemnat prima restituire din istoria Tezaurului României la Moscova, constând în documente vechi, cărți rare, planuri, hărți, arhive, acte, manuscrise, obiecte bisericești, covoare, carpete, depozite, tablouri, picturi, schițe, desene, colecții de artă și bunuri aparținând persoanelor particulare sau instituțiilor de stat.

La data de 28 iunie 1935, delegatul român G. Paraschivescu a semnat un raport de recepționare a acestor bunuri, cu specificația că nu s-a predat nicio cantitate de aur și nici bijuterii sau alte obiecte de valoare.

După preluarea puterii de forțele comuniste în 1945 și a prezenței Armatei Roșii, problema tezaurului nu a mai fost ridicată de autoritățile române, fiind aproape uitată. În mod neașteptat, la 12 iunie 1956 ziarele relatau despre faptul că tezaurul românesc aflat la Moscova urma să fie restituit. Comunicatul oficial afirma că „poporul sovietic a păstrat cu grijă toate aceste opere de artă, care reprezintă o mare valoare istorică și artistică. Guvernul URSS și poporul sovietic au privit întotdeauna aceste valori ca un bun inalienabil al poporului român însuși”.

Lista bunurilor restituite includea Tezaurul de la Pietroasele, 120 de tablouri semnate de Nicolae Grigorescu (dintr-un total de 1.350 de picturi, gravuri și desene), vase

liturgice din aur și argint, cărți și miniaturi vechi, bijuterii, 156 de icoane, 418 tapițerii, 495 obiecte de cult religios etc. În total, expoziția deschisă la București în august 1956 cu obiectele sosite din URSS includea nu mai puțin de 39.320 de piese, dintre care 33.068 de monede de aur și 2.465 de medalii, 1.350 de tablouri și desene, restul de circa 2.500 de obiecte fiind obiecte de orfevrărie medievală, broderii liturgice, icoane și stofe vechi.

Literatura comunistă a vremii puneă restituirea tezaurului pe seama unei porniri „spontane și amicale” din partea URSS și acredita ideea că întregul tezaur ar fi fost restituit, informație care abia după Revoluția din decembrie 1989 a putut să fie mai detaliat cunoscută. România era însă nemulțumită, fiindcă „grosul” Tezaurului, constituit din cantitatea de 93,4 tone de aur, nu fusese niciodată restituit.

După căderea comunismului în România și în Rusia, președintele României, Ion Iliescu, l-a trimis la Moscova, în vara anului 1994, pe ambasadorul Traian Chebeleu, cu sarcina de a solicita Kremlinului „găsirea unei soluții de rezolvare a problemei Tezaurului României”. Noua conducere de la Kremlin a preluat scrisoarea oficială a Administrației Prezidențiale de la București și a răspuns că „pentru Rusia, așa-zisa problemă a Tezaurului românesc depozitat la Moscova nu mai există”.

Situația părea fără ieșire, cu atât mai mult cu cât Moscova a trimis la București o delegație, în toamna anului 1994, care i-a comunicat președintelui Ion Iliescu că „problema Tezaurului, la nivel oficial, diplomatic și politic, între cele două țări, a fost definitiv rezolvată prin Protocolul semnat la Moscova, pe 6 septembrie 1956, inclusiv toate anexele sale, de

academicianul Mihail Ralea, reprezentantul oficial al Guvernului Republicii Populare Române, în problema Tezaurului României, protocol care prevedea restituirea bunurilor istorice către Guvernul Republicii Populare Române”. Acest protocol a fost însă semnat numai de academicianul Mihail Ralea, nu și de ceilalți membri ai delegației României, și anume: ambasadorul României la Moscova, Mihail Dalea, adjunctul ministrului Culturii, Constantin Prisnea, directorul Institutului de Artă al Academiei Republicii Populare Române, academicianul Gheorghe Oprescu, academicianul și poetul Tudor Arghezi, academicianul Andrei Oțetea și de directorul Galeriilor Naționale de Artă, Marin Bunescu. Toți acești delegați români nu au fost de acord să semneze acel protocol, în schimb l-au lăsat doar pe academicianul Mihail Ralea să semneze protocolul oficial și anexele sale, iar ceilalți membri ai delegației române doar au fost prezenți la semnarea oficială a protocolului și a anexelor sale.

Dar iată că tot delegația Moscovei i-a prezentat președintelui Ion Iliescu o soluție de rezolvare a problemei, prin mărirea exponențială a schimburilor economice și comerciale dintre cele două țări, oferind României un pachet de 32 de proiecte economice și comerciale, care să se deruleze prin intermediul firmelor private, din care proiectul cu nr. 32 să se denumească „restituirea componentei de metale prețioase către Banca Națională a României”. De fapt, acest proiect ar fi însemnat chiar restituirea monedelor și lingourilor de aur către Banca Națională a României.

Iliescu a fost încântat de oferta rușilor și a predat problema, spre rezolvare, consilierului său pe probleme speciale, Ioan Talpeș. Acesta s-a arătat însă sceptic față de oferta

Moscovei și a cerut, ca o dovadă de bună credință, ca partea rusă să predea României un set de 12 monede de aur, ce provin din primul transport al Tezaurului la Moscova, din primul tren și din prima ladă, conform listei de inventar existentă în arhive.

Partea rusă s-a conformat și a trimis imediat un delegat la București, în decembrie 1994, cu cele 12 monede de aur cerute de Ioan Talpeș, numai că nicio autoritate românească nu a mai dorit apoi să le mai primească. Abia în data de 6 martie 2008, cu actul de donație nr. 1.272, emis de Ministerul Culturii și Cultelor, Muzeul Național de Istorie a României, donație înregistrată cu nr. 867/06.03.2008, s-a reușit predarea acestor 12 monede istorice de aur, ediții din Franța și Belgia, dintre anii 1854 și 1909, în greutate totală de 77,09 grame. Șeful Cabinetului Numismatic și Tezaur Istoric din cadrul Muzeului Național de Istorie a României, Ernest Oberländer Târnoveanu a semnat actul de primire și a certificat că „toate monedele prezentate sunt autentice”.

Problema tezaurului românesc a fost ridicată pentru prima dată la nivel internațional de România la Conferința de pace de la Paris în ședința Comisiei Reparațiunilor, ținută la 8 aprilie 1919. România solicita ca Germania și alte puteri învinse să fie obligate să restituie României suma de 322.154.980 lei aur, reprezentând contravaloarea stocului metalic (aur) depozitat în Rusia, la care se adăuga suma de 7.000.000 lei aur, reprezentând contravaloarea bijuteriilor Reginei Maria, precum și valoarea întregului depozit făcut de România la Moscova, respectiv suma de 7,5 miliarde lei. S-au invocat două motive pentru această cerere: în primul rând s-a spus că decizia transferării tezaurului în Rusia a fost motivată de presiunea

militară germană și că starea de lucruri existentă în Rusia era – și ea – imputabilă tot Germaniei.

Tratatul de la Versailles, încheiat în iunie 1919 nu făcea mențiune însă despre această problemă, în schimb făcea răspunzătoare Germania și asociațiile sale de toate pierderile pricinuite guvernelor aliate. Suma despăgubirilor urma să fie stabilită de o Comisie a Reparațiilor, care, deși sesizată de România, a respins pretențiile de despăgubire ale acesteia. Obligația Rusiei de a restitui tezaurul a fost însă confirmată de rezoluția Conferinței Economice Internaționale de la Genova (1922).

Și după aceasta s-au mai făcut eforturi pentru a rezolva problema tezaurului, dar acest lucru nu s-a reușit. În 1936, în contextul unei ușoare încălziri a relațiilor dintre România și URSS, au fost restituite o serie de arhive românești, dar de mică însemnătate raportate la întregul ansamblu de bunuri depozitate la Moscova. Cu aceeași ocazie, însă au fost repatriate și rămășițele pământești ale domnitorului Dimitrie Cantemir (care a murit în Rusia, la 21 august 1723, în satul său Dmitrovsk, azi Dmitrovsk–Orlovski, după campania lui Petru cel Mare la Marea Caspică în zona Derbent, în urma unui diabet avansat, și a fost înmormântat într-o criptă din biserica Sf. Nicolae din Moscova, construită după planurile sale și cu hramul ca al Bisericii Sf. Nicolae, zisă și *Biserica Sf. Nicolae Domnesc* din Iași, deoarece a aparținut curții domnești).

Date fiind relațiile „frățești” dintre guvernele României comuniste și cel sovietic, problemele potențial litigioase dintre cele două țări erau evitate cu grijă de partea română. Una dintre ele era cea a restituirii integrale a tezaurului, în perioada comunistă făcându-se relativ puține eforturi reale de a

discuta problema cu partea sovietică. Una dintre tentative – probabil cea mai importantă – s-a consumat în 1965, când Nicolae Ceaușescu făcea prima sa vizită în URSS în calitate de secretar general al Partidului Comunist Român. Reacția sovietică a fost însă brutală; potrivit declarației lui Leonid Brejnev, conducătorul de atunci al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, problema era „veche de 50 ani”, „ținea de raporturile dintre Rusia țaristă și România regală” și că aurul fusese transportat în 1918 la Perm, Omsk, Saratov și Kazan pentru a se păstra, informațiile din acest punct lipsind. În plus, Brejnev invoca faptul că România regală avea și ea datorii față de Rusia în valoare de 300.000.000 de dolari, ceea ce ar corespunde la 274 de tone de aur, iar reparațiile în valoare de 300.000.000 de dolari pe care România fusese obligată să le plătească în urma celui de-Al Doilea Război Mondial fuseseră inferioare pagubelor suferite de URSS. Se concluziona că problema era de fapt una politică și nu una financiară, astfel că problema trebuia considerată închisă. După acest episod, chestiunea nu a mai făcut obiectul discuțiilor cu guvernul sovietic.

La 4 iulie 2003, s-a încheiat Tratatul privind relațiile prietenești și de cooperare dintre România și Federația Rusă. Partea rusă a refuzat reglarea problemei tezaurului prin tratat; în schimb s-a agreeat totuși constituirea unei comisii de istorici români și ruși care să studieze chestiunea. Comisia s-a întâlnit pentru prima dată în perioada 19-21 octombrie 2004, la București, copreședinții acesteia fiind profesorul Ioan Scurtu, respectiv academicianul Alexandr Oganovici Ciubarian. Cu toate acestea, lucrările comisiei nu au avansat foarte mult până în prezent.

Pe 19 aprilie 2004, se pare că firma germană Capital Consulting a transmis către Banca Națională a României, o ofertă de retrocedare a celor 93,4 tone de aur din partea Moscovei, dar BNR nu a răspuns niciodată acestei oferte, venită pe canale private, din partea Kremlinului. (<https://ro.wikipedia.org>)

Tezaurul de la Pietroasele, descoperit în județul Buzău, în 1837, reprezintă o colecție de obiecte în stil gotic, de la sfârșitul secolului al IV-lea. Tezaurul cuprinde 22 de obiecte de aur, fiind unul dintre cele mai faimoase exemple de artă policromă din perioada migrațiilor. Dintre cele 22 de piese, numai 12 au supraviețuit și au fost conservate la Muzeul Național de Istorie a României, în București. Cunoscut și sub denumirea de „Cloșca cu puii de aur”, tezaurul arheologic cuprinde un platou de 7,6 kg, o cană, o pateră cu decor în relief și o statueta în centru (un personaj feminin cu un pahar în mâini, așezat pe un tron decorat cu viță de vie), un colan cu o inscripție în caractere runice și un colan simplu și șapte decorate cu pietre prețioase. Alte obiecte sunt patru fibule (broșe) care sunt considerate printre cele mai frumoase exemplare ale antichității târzii și două vase poligonale cu torțile formate din două pantere sprijinite pe o placă decorată. Reprezintă un caz fericit, când finalmente a fost recuperat din captivitatea sovietică. Însă cele aproape 94 tone de aur ale Băncii Naționale probabil nu vor fi recuperate niciodată!

Tezaurul descoperit la Pietroasele nu este singurul care a avut (sau încă mai are!) aventuri în străinătate.

Comoara din Sânnicolau Mare este o colecție de 23 de vase de aur din secolul al X-lea, care acum se află la Muzeul din Viena. Tezaurul descoperit în Transilvania, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, este considerat a fi unul dintre cele mai

importante tezaure de la începutul Evului Mediu european. Se crede că ar fi aparținut unor conducători avari și pecenegi sau proto-bulgari – așadar sunt acoperite mai multe secole, începând cu secolul al IV-lea.

Era în vara anului 1799, pe 3 iulie, când țăranul Nera Vuin, sârb de origine, săpa pe lângă un zid ca să planteze vie, în curtea casei lui din satul Sânnicolau Mare. La un moment dat, sapa i s-a lovit de ceva metalic. Ceea ce a scos apoi din pământ avea să fie cel mai mare tezaur aparținând Evului Mediu timpuriu. Nu se știe nici acum, și probabil nu se va ști niciodată, câte piese făceau parte din tezaur. Multe dintre ele sunt perechi și e posibil că toate să fi avut o pereche, dar nu au mai ajuns până la noi. Povestea spune că descoperitorul le-a vândut pe nimica toată mai multor negustori, separat, sau numai unui negustor grec ori armean, care a încercat să le vândă la preț mult mai mare, la Pesta.

Aici piesele au atras imediat atenția și au fost confiscate și inventariate de către magistratul municipal Ioan de Boráros. O altă variantă spune că, atunci când țăranul a încercat să le vândă, proprietarul terenului, un anume Nacu, a aflat și a alertat autoritățile. Era în interesul lui, căci legea oferea o compensație atât descoperitorului (dacă declara imediat comoara), cât și proprietarului pământului, iar dacă descoperitorul nu declara, dar era denunțat, partea acestuia îi revenea denunțătorului. Deci, Nacu ar fi primit ambele părți. Indiferent cum s-a întâmplat, cert este că cea mai mare parte a tezaurului a ajuns într-un final de la Pesta la Viena, unde se află și astăzi. Unele dintre piese fuseseră deteriorate, li s-au rupt torțile sau unele părți ornamentale. Soția lui Nera Vuin a declarat că a păstrat și ea câteva piese mici, pe care le-a topit.

Despre soarta țaranului care a făcut colosala descoperire nu mai știm mare lucru. Doar că soția sa a bătut de două ori pe jos drumul până la Viena, ca să-i ceară împăratului partea sa de recompensă. Nu a primit nimic.

Locul în care s-a descoperit tezaurul se află astăzi pe Strada Comorii. Descoperirea a avut în epocă un mare răsunet, valoarea fiind estimată la trei milioane de florini. Tezaurul de la Sânnicolau Mare a fost expus și la Budapesta, de două ori, prima dată în 1884, apoi în 2002, la aniversarea a două sute de ani de la fondarea Muzeului Național al Ungariei. În România, nu a fost expus niciodată.

S-a pus problema presupuselor perechi lipsă. Sperând că au fost îngropate undeva aproape de locul descoperirii tezaurului, în 2006, o echipă mixtă de arheologi româno-maghiară a investigat zona, cu aparatură performantă. Nu s-a găsit nimic. Căutătorii de comori au căutat și ei în zadar și continuă să răscolească și astăzi în preajma locului.

Tezaurul este alcătuit din șapte ulcioare, ornamentate cu figuri florale, mitologice și geometrice, șapte vase joase – două farfurii mai mari, două mici, două patere și un platou oval –, un bol cu o lucrătură extrem de sofisticată, trei pocale, dintre care două cu un cap de taur răsucit, privind înapoi și sprijinite pe trei picioare, iar un al treilea, în formă de scoică (nautilus), două potire, două câni și un corn în formă de pâlnie. Majoritatea au inscripții: în greacă, în limbi locale, dar cu alfabet grecesc, încă nedescifrate satisfăcător, în semne cu aspect de rune, de asemenea nedescifrate satisfăcător. În inscripția de pe vasul nr. 21 apar „jupânii” (scris *zoapan*) Boilă (Boila sau Buila) și Butăul, considerate de unii cercetători nume românești.

Descoperirea este unică, iar specialiștii au reușit să facă prea puține paralele cu piese găsite în alte părți. Nu s-a ajuns nici astăzi la un acord asupra provenienței tezaurului. Datarea s-a făcut pentru secolele al VI-lea și al IX-lea după Hristos. Bulgarii spun că a aparținut unui prinț bulgar, ungurii că e hunic, aparținând poate lui Attila, sau chiar timpuriu maghiar, împingând datarea până în secolul al X-lea, cercetătorii noștri spun că a fost al ducelui Ahtum, un descendent al voievodului Glad. Unii consideră că piesele au fost executate de meșteri aurari din Crimeea, alții că au fost lucrate la Bizanț sau chiar de pecenegi. Cele mai multe fire trimit însă spre o origine avară. Deși la prima vedere ansamblul pare unitar, piesele sunt de proveniențe diferite și chiar din epoci diferite. Ele au fost la un moment dat strânse și ascunse. E posibil să fi fost vorba de un tribut plătit de Bizanț unui prinț barbar de la Dunăre, prin care se cumpărau liniștea și securitatea în zonă. Unele vase au inscripții grecești cu mesaj creștin, altele au reprezentări de inspirație persană, altele trimit spre zona central-asiatică, iar altele sunt greco-romane. Ce dă o mare valoare tezaurului este însă lucrătura meșterilor aurari care este aproape de perfecțiune. Studiile făcute de către cercetătorii austrieci, care au efectuat o scanare microscopică asupra pieselor, măbind detaliile de 4.000 de ori, au arătat că există ornamente de doar un milimetru, pentru care s-a lucrat cu trei instrumente diferite.

Reprezentările figurative sunt destul de stranii. Pe unul din vase vedem un luptător călare, cu trăsături mongoloide, târând un prizonier și având atârnat la șaua calului capul decapitat al unui dușman. Într-o altă scenă este înfățișată o pasăre uriașă, purtând în gheare o femeie, care ține într-o mână

un vas cu apă îndreptat spre ciocul păsării, iar în alta o ramură, ori, într-o altă reprezentare, două ramuri. Acest motiv a fost pus în legătură cu păsări mitice din tradiția central-asiatică, din India, Siberia sau chiar China. Însă mult mai aproape de noi este fantastica pasăre a basmelor românești, zgripturoaica, cea care îi aduce pe muritori de pe Tărâmul de Dincolo, înapoi, pe pământ. Zgripturoaica trebuie să bea apă și să fie hrănită în timpul zborului de către cel pe care îl transporta, la fel ca pasărea ce apare pe două dintre vasele de la Sânnicolau Mare. Fabuloasa pasăre din mitologia românească este paznica lumii de dincolo și a aurului aflat acolo. Ea este strâns înrudită (nu doar etimologic) cu grifonii din ținuturile hiperboree, care și ei păzeau aurul din tărâmul lor. O altă scenă înfățișează un arcaș la vânătoare, călare pe un straniu mamifer înaripat și cu cap de om, doborând o felină. O alta ne prezintă un grifon ucigând un cerb.

Deși tezaurul este cercetat cu asiduitate de două sute de ani mai este cale lungă de străbătut până la dezlegarea misterului care îl înconjoară. Dimensiunile sale, caracterul de unicat, ciudățenia imaginilor și a înscrisurilor, măiestria lucrăturii, puritatea aurului, frumusețea formelor, toate acestea au făcut ca tezaurul de la Sânnicolau Mare să fie plasat între primele 10 cele mai spectaculoase tezaure de aur descoperite vreodată, alături de cel de la Pietroasele și în compania aleasă a tezaurului lui Tutankamon sau a celui tracic de la Panaghiuriște, Bulgaria. (*www.istorie-pe-scurt.ro*)

Tezaurul de la Sânnicolau Mare este compus din 23 de obiecte din aur, în greutate totală de apoximativ 10 kilograme, provenind din perioada medievală timpurie. Este considerat unul dintre cele mai importante tezaure de la începutul

evului mediu european. După descoperire și după recuperarea sa de către autoritățile vremii, a fost inclus în colecția Curții Imperiale austriece. În prezent, se află la Kunsthistorisches Museum din Viena. Cele 23 de piese ale tezaurului, în greutate de 9.925 grame, eterogene ca formă și execuție stilistică, sunt confecționate din aur cu o finețe variind între 12 și 22.

Cele 23 de obiecte din aur masiv sunt piesele centrale ale Muzeului de Istoria Artelor din Viena. Platoșa și sabia lui Pavel Chinezu, faimosul luptător medieval pentru libertate din Banat, sunt la Budapesta, la fel ca și alte obiecte din aur, din epoca bronzului.

Conducerea Muzeului Banatului vrea să le aducă acasă, măcar în expoziții temporare sau în copie, pentru ca timișorenii să le poată vedea atunci când tot muzeul va fi restaurat și sistemele de siguranță puse la punct. (<http://evz.ro>)

Monedele tip Koson și brățările dacice din aur constituie alte capitole încă nesoluționate complet din complicata odisee a recuperării artefactelor istorice valoroase descoperite pe teritoriul românesc.

O expertiză efectuată asupra ultimului mare tezaur de monede antice de tip Koson, recuperat de autoritățile române, oferă detalii neștiute până în prezent despre proveniența acestuia și confirmă legătura acestuia cu alte două tezaure de monede antice care s-au aflat în posesia traficantilor de comori. Anchetatorii au cerut ajutorul specialiștilor de la Muzeul Național de Istorie a României pentru a afla ce legături există între cele trei mari tezaure de monede de aur recuperate de statul român, în ultimii ani, prin Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia. Potrivit experților, există indicii că tezaurele monetare recuperate în toamna anului 2013 din

Londra (145 de monede din aur), în septembrie 2009 de la Alin Fleșeriu (142 de monede din aur) și în mai 2014 de la câțiva copii care le-au descoperit la marginea satului Ocolișu Mic (138 de monede) fac parte din același lot monetar descoperit de căutătorii de comori din Sarmizegetusa Regia.

Primul dintre cele trei tezaure antice de kosoni a fost recuperat la Londra, în toamna anului 2013. Atunci, procurori ai Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia au repatriat, prin cerere de asistență judiciară internațională, un lot de artefacte antice constând în 145 monede antice din aur de tip Koson (43-42 î.Hr.). „Monedele au fost indisponibilizate în urma controlului efectuat asupra autoturismului unui inculpat (cetățean român) la intrarea în tunelul Folkestone, din Marea Britanie. Artefactele urmau a fi transportate la o casă de licitație din Germania, spre valorificare. Conform expertizei numismatice efectuate, monedele aparțin tezaurelor sustrase, în perioada 2003-2007, din situl arheologic Sarmizegetusa Regia, clasat monument istoric pe lista monumentelor UNESCO”, informa Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia. Potrivit anchetatorilor, lotul monetar a fost indisponibilizat de autoritățile din Marea Britanie încă din 5 septembrie 2010, de la Radu Horia Camil, acuzat de trafic de obiecte de patrimoniu într-un dosar al aurului dacic și au fost depuse la British Museum.

Un alt lot monetar a fost recuperat de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia de la Alin Constantin Fleșeriu, anchetat și el pentru trafic de obiecte de patrimoniu. În septembrie 2009, acesta s-a prezentat ca un cetățean de bună credință în fața procurorului și a predat 142 de Kosoni de aur, în greutate totală de aproape 1,2 kilograme de aur,

despre care a susținut că făceau parte din colecția mătușii sale. „Un cetățean român a anunțat că deține un tezaur de monede koson. A invocat buna-credință și cunoașterea dispozițiilor legale potrivit cărora cetățenii care posedă anumite artefacte de valoare pot și trebuie să le depună la autorități și de asemenea, pot obține și o recompensă”, declara la acea vreme Augustin Lazăr, atunci procuror general adjunct al PCA Alba Iulia, în prezent procuror general al României. Documente judiciare arătau că persoana care invocase „buna credință” era un dealer de obiecte de patrimoniu, fiind cercetat pentru deținerea împreună cu alte trei persoane din zona Orăștiei a mai multor tezaure antice valoroase, sustrase din zona cetăților dacice. Anchetatorii susțin că Fleșeriu a precizat că în cazul în care Muzeul Național de Istorie a României îi va da o despăgubire mai mare decât prețul care i-a fost oferit în Germania, va mai preda încă două loturi similare, precum și mai multe brățări spiralice din aur având greutatea până în 500 grame. Constantin Fleșeriu a fost acuzat că a participat la descoperirea, în iunie 2007, a unui tezaur valoros de aur, în punctul arheologic Vârful Muncelului, conținând 1.200 de monede Koson din aur și o pereche de brățări spiralice din aur, fiecare având greutatea de până la 500 grame. Căutătorii de comori au fost observați de un localnic, care a depus mărturie.

În mai 2014, câțiva copii care se jucau pe dealurile de la marginea satului Ocolișu Mic au dat peste o sticlă de plastic în care se aflau 138 de monedele antice din aur. Recent, anchetatorii au indicat că monedele ar fi fost ale lui Adrian Stoicoi, anchetat în prezent pentru infracțiuni legate de traficul de obiecte de patrimoniu. „În fapt, s-a reținut că în cauză există

suspiciunea rezonabilă că inculpatul a ajutat alți braconieri ai siturilor arheologice să sustragă bunuri aparținând patrimoniului cultural național și a păstrat bunurile sustrase de aceștia. În acest sens, în cursul anului 2014 în apropierea locuinței sale a fost depistat ascuns un tezaur de 139 monede Koson din aur, din care inculpatul a vândut unei persoane o monedă cu suma de 700 euro, iar ulterior la începutul anului 2016 a vândut mai multe artefacte (trei statuete din bronz reprezentând zeități antice romane Seraphis, Minerva și Jupiter, o cupă metalică) și trei monede koson din aur”, informa Parchetul. Cele 138 de monede descoperite în localitatea Ocolișu Mic au fost analizate de experții Muzeului Național de Istorie al României, cărora Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia le-a solicitat să stabilească dacă sunt autentice, din ce sit provin, din ce zonă provin, dacă aparțin patrimoniului cultural național și care este valoarea lor de circulație. Asemănările între lotul de la Vizuini și cel de la Londra sunt mai accentuate, iar structura pe perechi de ștanțe a pieselor componente ale celor două loturi este mai apropiată. „Acestea se datorează unei selecții a lotului Fleșeriu, care a modificat raportul procentual între staterii tip Koson cu monogramă simplă și cei fără monogramă, a căror valoare este mai mică pe piața internațională de antichități”, au stabilit experții. Cele 138 de monede de aur tip Koson din lotul de tezaur găsit la Vizuini, Ocolișu Mic, au fost evaluate conform standardelor internaționale în domeniul comerțului cu antichități la suma totală de 90.900 de euro. În ultimii ani, peste 1.000 de kosoni care fac parte din tezaurile sustrase din Sarmizegetusa Regia au fost recuperați. Ce sunt kosonii. Potrivit cercetătorilor, staterii din aur descoperiți

doar la Sarmizegetusa și în împrejurimile celorlalte cetăți dacice au fost emiși în timpul domniei regelui Koson (Cotiso), urmaș lui Burebista, în prima jumătate a secolului I înainte de Hristos. Monedele dacice cântăresc în jur de opt grame, au fost bătute la cald și au o figurație inspirată de cea a denarilor romani. Pe aversul kosonilor este reprezentat un vultur așezat pe o ghioagă, care ține într-una din gheare o cunună cu lauri, iar pe reversul monezilor sunt înfățișate trei personaje a căror costumație seamănă cu cea a demnitarilor romani din trecut. Staterii sunt inscripționați cu litere grecești, însă istoricii susțin că au fost bătuți pe teritoriul Daciei, în zona Munților Orăștiei. „Moneda cu legenda Koson, deosebindu-se prin stilul ei de emisiunile romane și fiind atestată numai prin descoperiri de pe teritoriul Daciei, trebuie considerată ca o emisiune locală, care ne indică o alianță a regelui Coson cu Brutus. Emiterea ei începe ca atare în anul 43 î.Hr., extinzându-se asupra unei perioade de relativ scurtă durată, dar neprecizabilă”, scrie Iudita Winkler, în articolul *Considerații despre moneda Koson*. De-a lungul timpului, mai multe descoperiri de monede Koson au fost atestate în zona Munților Orăștiei, cele mai importante fiind de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și de la începutul secolului al XIX-lea.

Cel mai mare tezaur de monede antice din aur, descoperit în ultimul secol în România, a rămas de negăsit la aproape două decenii de la data în care a căzut în mâinile traficantilor. Darius Liviu Baci și Mircea Mihăilă, cei doi căutători de comori norocoși, s-au îmbogățit de pe urma vânzării celor peste 30 de kilograme de aur în monede antice. Cei doi au fost condamnați la câte șapte ani și patru luni de închisoare și la plata unor despăgubiri de aproape patru milioane de euro,

într-un dosar al traficului de comori dacice. Au fost judecați la Tribunalul Hunedoara pentru furtul unui tezaur monetar de peste 3.600 de monede antice din aur, în greutate de peste 30 de kilograme. În procesul judecat în perioada 2012-2015 la Tribunalul Hunedoara, magistrații i-au obligat pe Liviu Darius Baci și pe Mircea Mihăilă să returneze obiectele de patrimoniu furate sau contravaloarea lor în bani. Mai exact să restituie statului român tezaurul alcătuit dintr-un număr de 3.572 monede Lysimach și Pharnakes, din aur, sau să plătească părții civile contravaloarea acestora, în sumă de 3.771.950 euro. Instanța i-a obligat de asemenea pe cei doi ca, în solidar, să plătească statului român suma de 22.600 euro, reprezentând valoarea compensației echitabile plătită pentru recuperarea unui număr de 28 monede Lysimach din aur. Acuzați de furtul a peste 30 de kilograme de aur, procurorii au stabilit că în perioada 1998-2009, cei patru au desfășurat activități sistematice de detecții și săpături neautorizate în situl arheologic Sarmizegetusa Regia, în urma cărora au sustras și valorificat ilegal pe piața neagră a antichităților mai multe tezaure arheologice, pierdute pentru Patrimoniul Cultural Național. Cel mai valoros tezaur, în valoare de 3.794.550 euro, a fost alcătuit din 3.600 monede Lysimach, Pharnakes și Asander din aur. Bunurile au fost furate în august 1998, din situl arheologic Sarmizegetusa Regia, punctul Șesu Căprăreței, iar la data trimiterii lor în judecată, în 2012, doar 28 de monede Lysimach erau recuperate. În prezent, numărul monedelor recuperate este de 37. Un alt tezaur traficant de cei patru, estimat la 100.000 euro, este alcătuit dintr-un colier cu pandantive și doi cercei din aur, fiind sustras în 2002-2003 din situl cetății dacice de la Căpâlna.

Colierul și pandantivele au fost recuperate și depuse în colecțiile Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia. Cei patru au mai fost acuzați și de traficarea unui tezaur de 35 de denari romani din argint și o tetradrahmă, descoperite în anul 2000 din punctul arheologic Dâncu Mare. Bunurile au fost recuperate și se află la muzeul din Alba Iulia.

Cele peste 30 de kilograme de monede Lysimach, Pharnakes și Asander din aur au fost valorificate la casele de licitații din Europa Centrală și SUA, afirmă anchetatorii. Povestea furtului și traficării comorii începe în anii 1990 și îi are ca protagoniști pe Darius Baci, un fost miner în Exploatarea auriferă Certej, și pe prietenul său Mircea Mihăilă, o persoană fără ocupație la acea vreme. Cei doi au emigrat în 1990 în Austria și au locuit împreună într-un lagăr din Viena, destinat cazării emigranților din Europa de Est. Aici i-au întâlnit și pe Ioan Nedelcu zis Chiru, fratele lui Nedelcu, Mugur Niu și prieten din copilărie cu Mircea Mihăilă, ambii condamnați într-un alt dosar al traficantilor de comori dacice, în care au fost acuzați de furtul și traficarea brățărilor dacice din aur. În Austria, Mircea Mihăilă și Darius Liviu Baci l-au cunoscut și pe sârbul Dușan Djuric, intermediar de tranzacții cu monede și artefacte. Între anii 1994 și 1997, Darius Liviu Baci și Mircea Mihăilă au revenit în Deva, unde se ocupau cu schimbul valutar la negru, fără a avea surse licite și stabile de câștig. În mediul interlop al județului Hunedoara, au aflat despre oportunitățile de îmbogățire prin sustragerea unor tezaure din siturile arheologice ale Munților Orăștiei. Această informație, spun procurorii, i-a motivat să-și cumpere detectoare de metale și să practice braconajul arheologic, în speranța că vor localiza și sustrage un tezaur care

să le schimbe starea materială. În primăvara anului 1998, în perioada sărbătorilor de Paști, cei doi au fost surprinși de pădurarul cantonului silvic din zonă, în timp ce efectuau în ținută de camuflaj detecții neautorizate în situl arheologic Sarmizegetusa Regia. I-au cerut pădurarului relații privind locul unde se afla sectorul arheologic „Căprăreața”, despre care dețineau informația că în anul 1970, la exploatarea parchetului lemnos, muncitorii au găsit o monedă Koson din aur. „Timp de aproape șaptesprezece decenii nu s-au mai semnalat monede Koson sau ale lui Lysimach printre descoperirile de pe dealul Grădiștei sau din regiunea munților Orăștiei. În septembrie 1970 un muncitor a găsit la est de terasa sanctuarelor, în afara zidurilor, la distanță de circa un kilometru, o monedă de aur Koson”, informa arheologul Iudita Winkler, într-un studiu publicat în 1972. În perioada următoare obținerii acestor informații, pentru a-și spori șansele de atingere a scopului, învinuiții au inițiat o asociație infracțională având drept scop localizarea și sustragerea tezaurilor protejate, la care au aderat apoi doi localnici, dintre care unul știa de la socrul său locul unde au descoperit moneda Koson în 1970, frații Nedelcu, sârbul Dușan Djuric și alți interlopi cu preocupări în domeniul braconajului arheologic. Activitatea grupării devenise notorie pentru autoritățile locale, la sfârșitul anilor '90, iar Alexandru Gogan, fost șef de post de la Orăștioara de Sus, anchetat în prezent, dar și un maior din Orăștie, au fost de acord să sprijine demersurile căutătorilor de comori, afirmau anchetatorii. Marea lovitură a fost dată de Baci și Mihăilă în vara anului 1998. Pădurarul Vasile Boldea audiat de anchetatori a relatat că la începutul lunii august 1998, când se afla cu muncitorii la lucrări în

pepiniera silvică de la Grădiștea de Munte, i-a văzut într-o seară pe Mircea Mihăilă și pe Darius Liviu Baci, în stare de bună-dispoziție, coborând dinspre Sarmizegetusa Regia, din zona „Căprăreța”, însoțiți de doi localnici, luați drept călăuze. Fiecare avea câte un rucsac încărcat cu detectoarele și cu un tezaur monetar. Pădurarul i-a însoțit până la mașini, iar pe drum Darius Liviu Baci i-a spus că au descoperit un tezaur de peste 3.000 monede „în Șesul Căprăreței, chiar lângă cărare”, apoi a scos din rucsac „un pumn de monede din aur”, pe care i le-a arătat, așezându-le pe același rucsac, în portbagaj. Conform declarației martorului „cele mai multe monede erau de tipul Lysimach, având pe avers capul unui rege, cu plete mari și pe revers o zeiță așezată pe tron, iar alte monede erau de tipul Pharnakes”. Fiecare monedă cântărea peste 8 grame și a fost recunoscută de pădurar, în planșele fotografice și după recuperarea a 27 dintre monede. Ulterior, pădurarul și un alt localnic, Traian Stănilă, i-au condus pe anchetatori la locul descoperirii și au indicat groapa de braconaj situată în terasa din sectorul arheologic Șesu Căprăreței, zonă marcată cu mențiunea „GROPI → 44 M”, încrustată pe scoarța unui arbore situat lângă poteca de acces dinspre sectorul Căprăreța spre zona sacră a Sarmizegetusei Regia. Potrivit Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia, terasa se află în proximitatea zonei unde frații Nedelcu au furat în 6 mai 2000 și 26 mai 2001, tezaurele de 10 brățări (la Muchea Căprăreței), respectiv 5 brățări spiralice din aur (după Muchea Căprăreței – La Bazine), parțial recuperate de organele judiciare și depuse la Muzeul Național de Istorie a României. Zona Șesu Căprăreței a fost cercetată la începutul anilor 1970 de arheologii conduși de

Constantin Daicoviciu, după ce, la corhănitul buștenilor din exploatarea forestieră de la Sarmizegetusa s-au descoperit unelte dacice de făurărie. Cercetările au dus la dezvelirea unui mare atelier de făurărie, cu unelte, și a 1.000 de kilograme de fier în lupe, informa istoricul Constantin Daicoviciu. Arheologii nu au găsit, însă, aur.

În perioada august 1998-aprilie 1999, Darius Baci și Mircea Mihăilă au căutat în Ungaria și Serbia cumpărători pentru valorificarea comorii. Au intrat în legătură cu Goran Andelkovic, un afacerist din Banatska Palanka – Serbia, patronul unui restaurant de pe malul Dunării, care la acea vreme era refugiat la Arad în contextul bombardamentelor NATO din Serbia. Cei doi l-au anunțat printr-un intermediar, anchetat în alt dosar, despre faptul că au „marfă”. Întâlnirea a avut loc în Timișoara. Devenii i-au condus pe intermediarii Goran Andelkovic și Dușan Djuric într-un apartament situat în Timișoara, unde le-au prezentat marfa: 3.600 stateri Lysimach, Asander și Pharnakes, tezaur având greutatea de 30 de kilograme. În continuare, în mai-iunie 1999, tezaurul a fost tranzacționat de Darius Baci și Mircea Mihăilă cu Dușan Djuric, la Hotelul Continental din Timișoara, informa Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia. Tezaurul a fost apoi transportat de intermediarul sârb cu autoturismul său, în loturi de câte 200-400 monede, prin Punctul de Trecere a Frontierei Nădlac și a fost valorificat prin alți intermediari sârbi unei case de antichități din München, colecționarului Frank Sternberg din Zürich și altor dealeri din München, Chicago, New York, la prețul de 3.000.000 mărci germane. Primele loturi ale tezaurului de 3.600 stateri din aur sustras din situl Sarmizegetusa Regia, au fost vândute

la licitația Triton III, din 1 decembrie 1999. Un lot de 1.000 stateri a fost cumpărat de la gruparea de traficanți sârbi de obiecte antice de colecționarul Frank Sternberg din Zürich, fiind examinat, în anul 2000, la cererea fiicei sale, Claudia Sternberg, de un expert britanic. Specialistul a constatat următoarea structură: monede Lysimach din aur emise la Tomis, Callatis, Histria, Bizantion erau necirculate, unele fiind bătute cu ștanța uzată, descentrate sau bătute strâmb. Lotul mai conținea două tipuri de monede Asander (emise ca rege și ca arhon), precum și monede Pharnakes.

La scurt timp după primele tranzacții, viața celor doi traficanți de comori s-a schimbat. Astfel, în iunie 1999, Darius Baci, care nu avea alte surse de venit, a depus în bancă, o primă sumă de 100.000 mărci germane. La scurt timp, a devenit om de afaceri, a cumpărat o spălătorie auto pe care a modernizat-o. Și-a achiziționat un Mercedes de lux, a petrecut Revelionul în Tunis, a devenit acționar la BRD și sponsor al Primăriei Deva, a mai investit 100.000 de mărci în mașini de lux, excursii în țări exotice și afaceri. „A cumpărat alt autoturism de lux, marca Lotus Elise, noii sale prietene, a efectuat împreună cu aceasta, apoi singur, cheltuieli constând în excursii în Europa de Vest, Africa, Japonia și concedii pe litoralul românesc. A construit o casă cu piscină în municipiul Deva, pe care a vândut-o ulterior cu 160.000 euro. Învinuitul a mai cumpărat în anii următori 14 autoturisme de lux, între care o limuzină marca Lincoln Town Car și 33 parcele teren în intravilanul municipiului Deva”, a informat Parchetul. Mircea Mihăilă a cumpărat în aceeași perioadă două apartamente în Deva, mașini de lux și a adoptat un stil de viață risipitor. În 1 iulie 1999, susțin anchetatorii,

traficantii de comori au pregătit un lot alcătuit din 1.000 de monede Lysimach care urma să fie livrat lui Goran Andelkovic la Timișoara, însă întâlnirea a fost amânată, iar predarea s-a efectuat ulterior, lui Dușan Djuric, deoarece în seara precedentă Darius Baci s-a răsturnat cu autoturismul Nissan Patrol în situl arheologic al cetății dacice de la Costești. În acea perioadă, sârbul Dușan Djuric venea frecvent la Deva și la Orăștie pentru tranzacții cu căutătorii de comori. În urma discuției consemnată în raportul din 14 iulie 1999 de investigatori, rezulta că Goran Andelkovic era foarte supărat deoarece la München au ajuns două mii de monede Lysimach (aur în valoare de aproximativ 3.000.000 de mărci germane), prin intermediul lui Dușan Djuric și nu prin filiera lui. Braconierii au continuat detecțiile și săpăturile neautorizate, ulterior cu detectoare mai performante și cu mai multă îndrăzneală, susțin anchetatorii. În vara anului 2010, când organele judiciare române au fost sesizate de colecționari care, aflând despre proveniența monedelor Lysimach și a artefactelor cumpărate la expozițiile din Viena și München, de la membrii asociației infracționale, au formulat oferte de restituire a unui lot de 229 monede (27 monede Lysimach din aur și 202 monede Koson din argint), o brățară din aur și o pereche de scuturi, toate sustrase din siturile Munților Orăștiei. Conform concluziilor formulate de experți „dintre cele 229 monede, 27 piese din aur aparțin tipului Lysimachos, 39 piese de argint aparțin tipului clasic Koson, iar 163 piese de argint aparțin unui tip nou, cu legenda Koson Droyeis, inspirat iconografic de emisiunile de tip Macedonia. Toate piesele sunt autentice, nepunându-se problema ca acestea să fie replici moderne după piese autentice antice. Monedele

de aur au aparținut unui tezaur compus din 3.600 monede (descoperit în 1998), iar cele de argint au făcut parte dintr-un alt tezaur, compus din 2.300 de monede (descoperit în 2003)".

În cursul urmăririi penale, în luna noiembrie 2009, Dușan Djuric și Goran Andelkovic au sesizat autoritățile române despre disponibilitatea de a contribui la recuperarea unui lot de 400 monede Lysimach și a două brățări spiralice provenind din tezaurul sustras de la Sarmizegetusa Regia. La scurt timp după ce au dat declarații organelor poliției judiciare, cei doi au primit pe posturile telefonice mobile mesaje de amenințare scrise în limba română, trimise de pe o cartelă anonimă, cumpărată din Austria. Din investigarea ofertelor caselor de licitații privind monede Lysimah purtătoare ale amprente de identificare a ștanței specifice tezaurului sustras, începând cu anul 1999, organele judiciare au identificat loturi de monede Lysimah, Asander și Pharnakes expuse spre vânzare de următoarele case de licitații: Clasical Numismatic Group Inc (CNG), Freeman & Sear, Harlan J. Berk Ltd Chicago, Lanz și Gorny & Mosch Munchen etc. În prezent, peste 55 de kilograme de aur, în monede și bijuterii antice, sunt căutate prin Interpol, potrivit unui comunicat al Parchetului. Valoarea tezaurelor este impresionantă. Astfel, „sunt urmărite în continuare tezaurele care formează obiectul mai multor dosare penale: un tezaur de monede Lysimach, din aur (30 de kilograme), din care s-au recuperat 37 piese; tezaure de monede Koson din aur (25 de kilograme), din care s-au recuperat 1.038 piese; un tezaur de monede Koson din argint, din care s-au recuperat 280 monede; cinci scuturi regale din fier; 11 brățări spiralice din aur; tezaure

de denari romani (imitații dacice) etc”, informa Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia. (*www.adevarul.ro*)

Brățările dacice fac parte din tezaurele sustrate în perioada anilor 1990-2000 de braconieri, din incinta fostelor cetăți dacice de la Sarmizegetusa Regia, în Munții Orăștiei. Au fost ulterior scoase din țară și vândute pe piața neagră a antichităților pentru sume de până la 500.000 de euro pentru un astfel de artefact.

Până în 2011 au fost recuperate 13 brățări. În anul 2015, un număr de 11 brățări spiralice din aur, provenite din zona Sarmizegetusei Regia, erau căutate de autorități cu ajutorul FBI și Interpol.

În august 2015, zece membri ai unei grupări infracționale, trimiși în judecată pentru furtul și traficarea mai multor brățări dacice și a unor tezaure de monede antice în valoare de sute de mii de euro, au fost condamnați de magistrații Judecătoriei Deva.

Directorul Muzeului Național de Istorie a României (MNIR), Ernest Oberländer-Târnoveanu, a declarat, cu ocazia repatrierii unui ansamblu de 232 de piese dacice, printre care a 13-a brățară din aur, că brățările dacice sunt cea mai importantă descoperire după tezaurul de la Pietroasele.

„Îndrăznesc să spun că, după tezaurul de la Pietroasele, este cea mai importantă descoperire făcută pe teritoriul României”, a spus Oberländer despre brățările dacice din aur descoperite la Sarmizegetusa Regia și care au fost scoase ilegal din țară. Dintre ele, au fost recuperate până în prezent 13 și se crede că numărul lor se ridică la 24.

El a comparat și „în termeni vulgari” brățările dacice cu tezaurul de la Pietroasele, spunând că cele 13 brățări recuperate

până în prezent cântăresc peste 12 kilograme, în timp ce tezaurul de la Pietroasele are 19 kilograme.

„Brăţările sunt cea mai spectaculoasă categorie de obiecte care ne-au parvenit din sfera civilizaţiei dace”, a mai spus Oberländer, adăugând că apariţia lor a bulversat cunoştinţele de până atunci despre daci.

„Vor reprezenta ambasadori de marcă ai moştenirii culturale a României în străinătate, deja au fost la Roma, nu departe de Columnă”, a mai spus directorul MNIR.

Oberländer-Târnoveanu a vorbit şi despre recuperarea ansamblului de piese dacice din Germania spunând că ceea ce s-a întâmplat este „demn de istoria secretă”, de roman cu personaje reale.

„O ţară mică şi cu probleme mari reuşeşte să recupereze piese care păreau pierdute pentru totdeauna”, a mai spus directorul MNIR.

La conferinţa de presă care avut loc la Muzeul Naţional de Istorie a României din Capitală, unde au fost expuse aceste artefacte, a luat parte şi Augustin Lazăr, procuror general adjunct la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia.

Lazăr, care a condus ancheta pentru recuperarea ansamblului de piese dacice care fuseseră scoase ilegal din ţară şi răscumpărate de statul român în Germania, cu suma de 302.000 de euro, a declarat că există probe clare privind existenţa a 24 de brăţări dacice, şi a deplâns lipsa ofiţerilor specializaţi în patrimoniu.

Ansamblul de piese recuperate cuprinde cea de-a treisprezecea brăţară din aur dacică din zona Sarmizegetusei Regia, două umbo-uri de scut de paradă din fier şi 229 de monede de argint dacice de tip Koson şi stateri (monede de

aur sau argint de la vechii greci și macedoneni) de tip Lysimachos, emise la Tomis și Callatis.

Lazăr a spus că, ajungându-se la brățara cu numărul 13, s-a trecut de jumătatea drumului. Dar trebuie „să ne gândim că mai avem până la piesa cu numărul 24, referindu-ne numai la brățări”, a mai spus acesta, adăugând că „sunt probe foarte clare privind existența a cinci tezaure cu 24 de piese”.

De asemenea, au fost recuperate 202 monede din argint de tip Koson, elemente de noutate în numismatică, însă din probe rezultă că acestea fac parte din 2.300 de piese monetare, extrase dintr-un loc anume din situl arheologic de la Sarmizegetusa Regia, a mai spus Lazăr.

De asemenea, cele 27 de piese de tip Lysimachos fac parte dintr-un tezaur de 3.600 de stateri din aur, cântărind 30 de kilograme.

„Urmează să urmărim internațional unde sunt celelalte bunuri. Dar cine să facă această muncă? Patrimoniul e un domeniu strict specializat, nu se pot ocupa cei de la moravuri (...). Nu poate cineva care n-are specializare să combată acest fenomen”, a spus Lazăr, amintind că, până în primăvara anului 2009, România a avut, asemenea țărilor civilizate, un serviciu specializat în cadrul căruia lucrau 12 ofițeri, la Inspectoratul General al Poliției. În prezent, la Inspectoratul General al Poliției a rămas un singur ofițer specializat.

Repatrierea celor 232 de piese a fost făcută după o anchetă a organelor judiciare române care a durat câțiva ani și a fost condusă de Augustin Lazăr, împreună cu ofițeri din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române și cu colaborarea instituțiilor similare din mai multe state europene.
(*www.mediafax.ro*)

Războiul petrolului s-a dat în România

Urmele de petrol lăsate pe ceramica din secolul al II-lea atestă faptul că încă din cele mai vechi timpuri subsolul României a fost bogat în hidrocarburi. Petrolul a fost exploatat pentru prima dată în Dacia Romană, unde era numit *picula*. Din secolul al XIII-lea, petrolul a început să fie cunoscut în evul mediu românesc sub numele de *păcură*.

România are o experiență de aproximativ 150 de ani în domeniul extracției de petrol. La nivel mondial, în 1857, industria petrolieră românească a stabilit 3 premiere:

- a fost prima țară din lume cu o producție de petrol înregistrată oficial în statisticile internaționale. *The science of petroleum* certifică în 1938, faptul că România a fost prima țară din lume cu o producție de petrol de 275 de tone înregistrată în statisticile internaționale. A fost urmată de SUA în 1859, de Italia în 1860, de Canada în 1862 și de Rusia în 1863.

- prima sondă petrolieră comercială a fost construită în România. Primele „instalații petroliere” din țară au fost pompele

de petrol de la Lucăcești (Bacău). Pompele foloseau o metodă rudimentară de rafinare a petrolului asemănătoare cu cea folosită la obținerea Țuicii în cazane artizanale. Prima rafinărie industrială a fost construită de frații Mehedințeanu la periferia Ploieștiului, pe Strada Buna Vestire nr. 174. Instalațiile rafinăriei erau destul de primitive, fiind confecționate din oțel forjat manual. Echipamentul a fost comandat din Germania de la compania Moltrecht. În decembrie 1856, începe construcția „Fabricii de gaze” de la Ploiești a lui Marin Mehedințeanu.

- Bucureștiul a fost primul oraș din lume iluminat public cu petrol lampant. Petrolul lampant produs la Ploiești avea calități deosebite: era incolor și inodor și ardea cu o flacără luminoasă de intensitate și formă constantă, fără fum și fără să lase cenușă sau compuși rășinoși în fitil. Oferta de 336 de lei pentru fiecare felinar elimina orice concurență. Începând cu 1 aprilie 1857, Bucureștiul avea să fie iluminat cu 1.000 de lămpi.

În 1861, în apropierea Moineștiului, pe locul cunoscut sub numele de *Mosoare* a fost instalată prima sondă de petrol forată prin mijloace mecanice (sistem percutant uscat cu prăjini de lemn și sapă tip burghiu) din țară. Forajul a fost făcut la o adâncime de 150 de metri.

În anul 1880, producția de petrol a României atinge 15.900 de tone. Statul român adoptă în 1895 o primă *lege a minelor*, care deschide drumul capitalurilor străine în industria petrolieră românească. Așa apar cele mai importante companii petroliere românești. Prima companie petrolieră de anvergură a fost *Steaua Română*, înființată cu capital german în 1895. În 1897, compania petrolieră construiește la

Câmpina (zona în care Steaua Română deținea un total de 305 hectare de câmpuri petroliere) cea mai mare și mai modernă rafinărie din Europa. Capacitatea de rafinare a rafinării Steaua Română a fost la început de 1.200 de tone pe zi.

O altă companie importantă în industria petrolieră românească a fost *Societatea Astra Română*, constituită în 1910 (inițial, a fost o modestă fabrică de petrol de la marginea Ploieștiului, fondată în 1880). Între 1910 și 1947, Rafinăria Astra Română a aparținut trustului olandez Royal Dutch Shell. Până la începutul Primului Război Mondial, se mai constituie și companiile: *Româno-Americană* (fondată în 1904 ca filială a companiei americane Standard Oil, deținută de magnatul J.D. Rockefeller), *Vega* (înființată în 1905 cu capital german), *Creditul Petrolifer* (1905), *Concordia* (1907), *Societatea de Petrol Franco-Română* (apare în 1905 și este considerată cea mai mare infuzie de capital francez de pe piața petrolieră românească), Compania franco-română *Unirea Aquila* (1906). (www.historia.ro)

În secolul al XV-lea sunt menționate gropile de păcură de la Lucăcești, cartier al Moineștiului, județul Bacău (1440-1442), iar în secolul al XVIII-lea cele din sudul Depresiunii Dărmănești și în jurul localității Moinești. Marco Bandini relatează în 1646 faptul că locuitorii din satele Moșoare, Poieni, Dofteana și Păcuri foloseau ca leac țigăiul extras prin puțuri. Mai târziu, Dimitrie Cantemir, în *Descriptio Moldaviae*, amintește de existența și exploatarea petrolului din această regiune.

Extracția petrolului este cunoscută în această regiune de peste cinci secole. Inițial reprezentată prin exploatări primitive, apoi începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea

prin sonde mecanice și în zilele noastre prin foraje de mare adâncime, de la 150 m până la 1.000 m, extracția a fost o prezență permanentă în peisajul industrial al zonei. Începuturile industriei petroliere în România au loc în bazinul Râul Trotuș, respectiv pe Valea Tazlăului și în Depresiunea Dărmănești. Mai târziu, perimetrele petrolifere se largesc mult, cuprinzând spații tot mai mari în zona paleogenului carpatic.

Prima sondă cu foraj mecanic din România a fost fabricată și folosită la Poieni (Târgu Ocna), Bacău în anul 1861 și consta în sapă percutantă cu prăjini de lemn.

Prima sondă comercială din lume apare în satul Lucăcești al orașului Moinești în jurul secolului al XIX-lea.

La Lucăcești, Bacău, apăruseră deja primele distilerii de petrol cu caracter industrial încă din 1837-1840, urmate fiind de cea de la Moinești (1844). Acestea sunt primele distilerii din lume, primul pas ca România să aibă prima rafinărie, la Ploiești.

La începutul lui 1857, la Ploiești, se dădea în funcțiune „Fabrica de gaz” a lui Marin Mehedințeanu, care era și prima de acest fel din România și din lume. Era o rafinărie, cu o dotare primitivă, dar care a însemnat un mare pas către civilizație. (<https://ro.wikipedia.org>)

O dată cu intrarea României în Primul Război Mondial în anul 1916, armata română aflată în retragere din fața trupelor germane, este nevoită să incendieze regiunile petrolifere din Muntenia. Germanii preiau controlul câmpurilor petroliere românești și refac rapid capacitatea de producție și export. Rafinăria Steaua Română este redeschisă de germani în 1917.

După terminarea războiului, capitalul german din industria extractivă începe să se diminueze. În 1920, guvernul I.I.C. Brătianu pune sub sechestru 23 de societăți petroliere ex-inamice. Invocând prevederile Convenției de la San Remo, aliații englezi și francezi fac presiuni pe lângă statul român pentru a împărți aceste societăți petroliere germane. După mai multe runde de negocieri purtate de guvernul Averescu cu diplomații francezi și englezi, societățile românești preiau pachetul majoritar de acțiuni, iar restul este împărțit în mod egal între capitalul francez și englez.

Britanicii au beneficiat de o participație consistentă prin intermediul societății Creditului Minier, înființată în 1919. Englezii intră în posesia acțiunilor prin intermediul societății Anglo Persian Oil Co. Ltd. (viitoarea companiei British Petroleum). Compania engleză reușește să preia o mare parte din acțiunile societății germane Steaua Română.

Politica economică a României din perioada interbelică se schimbă o dată cu adoptarea doctrinei liberale *Prin noi înșine*, care urmărea consolidarea capitalului autohton din economia națională. Noua Lege a minelor adoptată în 1924, prevedea ca minimum 55-60% din capitalul și 75% din personalul societăților cu capital mixt, trebuie să fie românesc. Mai exista și obligativitatea pentru toate întreprinderile care intrau sub regimul legilor economice ca să includă cetățeni români în proporție de 2/3 între membrii consiliului de administrație (inclusiv președintele), ai comitetului de direcție și cenzori. Teoreticianul incontestabil al acestei politici a fost liderul liberal Vintilă Brătianu, ministru de finanțe în perioada 1922-1926.

Perioada 1918-1924, este una de refacere pentru industria petrolieră românească. În anul 1924 se atinge nivelul antebelic al producției, adică 1.851.303 de tone. Nevoia de a extrage cantități de țiței mai mari care să acopere necesarul energetic al României Mari a întâmpinat mari piedici datorită lucrărilor de explorare inexistente, a forajului slab, a lipsei materialelor și uneltelor de lucru sau a curentului electric.

În perioada interbelică, capitalul american nu a reușit să intre în posesia acțiunilor deținute de societățile petroliere ex-inamice. Spre deosebire de capitalurile anglo-olandeze sau franco-belgiene, capitalul american nu s-a angajat în înființarea de noi firme petroliere în România.

Cu toate acestea, societatea petrolieră Româno-Americană, filiala trustului Standard Oil, a ajuns să dispună, prin sporuri succesive, de cel mai mare capital vărsat dintre toate societățile din România (500 de milioane de lei în decembrie 1922). (*www.historia.ro*)

În aprilie 1936, când Wilhelm Fabricius a fost numit noul ambasador german la București, ministrul de externe Konstantin von Neurath, în instrucțiunile sale către noul demnitar, a descris România drept un stat neprofitabil și pro-francez, dar a sugerat că perspectiva unui comerț mai mare cu Germania ar putea scoate românii de pe orbita franceză. Neurath l-a instruit pe Fabricius că, în timp ce România nu era o putere majoră în sensul militar, ea avea o importanță crucială pentru Germania grație resurselor sale de petrol.

În august 1936, Carol I-a eliberat pe Nicolae Titulescu din funcția de ministru de externe, iar în noiembrie 1936, l-a trimis în Germania pe liberalul Gheorghe I. Brătianu să se întâlnească cu Cancelarul Adolf Hitler, șeful diplomației

naziste Konstantin von Neurath și Hermann Göring pentru a le comunica dorința României de o reală apropiere față de Reich. Carol a fost mult mai ușurat când Brătianu a relatat că Hitler, Neurath și Göring l-au asigurat toți că, la acel moment, Germania nu avea niciun interes să susțină revanșismul maghiar și că erau neutri în privința disputei Transilvaniei. Practic, exista posibilitatea ca o Germanie mai mare să nu însemne și o Ungarie mai mare.

Göring, coordonatorul *Planului de patru ani*, conceput pentru a avea Germania gata să înceapă un război total în 1940, s-a interesat în special de petrolul României și a vorbit mult cu Brătianu despre o nouă eră a relațiilor economice germane-române. Germania nu avea aproape deloc petrol, iar pe tot parcursul guvernării naziste controlul petrolului din România a constituit un obiectiv cheie al politicii externe.

Germania începuse să facă presiuni din ce în ce mai mari asupra Bucureștiului. La sfârșitul lui martie 1939 a fost semnat cu Berlinul un acord comercial. Economic, România intra în zona de interese germane. Mașinăria de război a lui Hitler avea nevoie de petrolul și grânele românești. România spera în schimb să obțină sprijin în cazul unui conflict cu Ungaria sau al unei agresiuni sovietice. În acel an, deja, principalul client al exporturilor românești devine Germania, iar Germania este principalul furnizor de produse pe care România le importă.

La 1 iulie 1940, guvernul român renunță la garanțiile anglo-franceze, iar la 4 iulie noul guvern a publicat o declarație în care anunța hotărârea sa de a urma o politică de integrare „sinceră” în sistemul Axei. O săptămână mai târziu, la 11 iulie, guvernul român anunța ieșirea din Societatea

Națiunilor. Toate aceste gesturi și declarații aveau însă, cum corect observă noul ministru de externe, Mihail Manoilescu, într-un anumit sens, „un caracter unilateral”, întrucât ele nu au fost urmate, cum era firesc, „de o luare de atitudine a Axei față de România”.

Concomitent însă, între guvernul român și cel german, care acționa în numele Axei, s-a desfășurat, cum spunea tot Mihail Manoilescu, „o acțiune de un ordin confidențial și diplomatic”. Debutul acestei acțiuni s-a produs la 2 iulie. După ce Regele Carol al II-lea n-a reușit să obțină legătură telefonică pentru a vorbi cu Hitler, care „se plimba undeva în Franța”, monarhul l-a chemat pe ambasadorul german Fabricius pentru a transmite pe cale diplomatică ceea ce dorise să comunice direct Führer-ului. În *Însemnări zilnice*, Regele arată ce i-a declarat lui Fabricius, pentru a fi transmis lui Hitler:

- România a renunțat la garanțiile anglo-franceze și caută „o colaborare mai intimă” cu Germania, „care ar putea fi chiar întărită printr-o alianță care să fie în folosul celor două țări”.

- Știri sigure arătau că Rusia avea intenția „de a depăși linia de demarcație” stabilită în urma ultimatumului și de a se apropia de zona petroliferă, ceea ce reieșea din pregătirile militare ce le făcea.

Chiar dacă cel de-Al Doilea Război Mondial nu a izbucnit doar datorită petrolului, el a fost un război purtat și pentru petrol. În planurile statelor agresoare (Germania, Japonia și Italia) lipsa cronică a materiilor prime și a carburantului a fost un factor determinant. Toți beligeranții erau conștienți de faptul că pentru duelul armat trebuie să-și asigure rezervele necesare de țiței. Pe toată durata desfășurii războiului,

petrolul a fost marfa de primă necesitate. Chiar înaintea izbucnirii războiului, publicistul francez Edgar Faure a decifrat rostul major al combustibilului lichid în determinarea stărilor de pace sau de război.

În Al Doilea Război Mondial, destinul României a coincis cu destinul petrolului. Între anii 1939-1940, soarta României a fost legată și de petrol. România trece de la neutralitatea din septembrie 1939 la nonbeleranța părtinitoare începând cu mai 1940, așa cum și industria petrolieră trecea de la o industrie acomodată statului și cerințelor pieței libere capitaliste la una încorsetată de celebrul Öl-Pakt semnat între București și Berlin la 27 mai 1940.

Importanța petrolului românesc pentru Reich-ul lui Hitler este foarte bine arătată de estimările marelui istoric german Andreas Hillgruber. Conform analizei sale, livrările de produse petroliere ale României către cel de Al III-lea Reich, au însumat în perioada 1939-iulie 1944 o cantitate de 11.632.000 tone. Aceasta a reprezentat o treime din consumul general al Reich-ului.

Albert Speer, ministrul Înzestrării Reich-ului, a recunoscut faptul că retragerea României din Axă la 23 august 1944, a produs o „întorsătură decisivă” în economia de război germană. Producția de petrol a României a înregistrat ritmuri nesemnificative comparativ cu perioada imediat precedentă. Industria petrolieră românească a înregistrat evoluții și involuții ca rezultat al bombardamentelor aeriene anglo-americane. Pentru Hitler, zona petrolieră Ploiești a fost un important obiectiv prioritar de apărat.

Alianța româno-germană a avut încă de la început la bază livrările de petrol românesc. În contextul planificării invaziei

din URSS (1941), rezervele de petrol din România erau cele mai apropiate. Ieșirea României din alianța cu Germania Nazistă la 23 august 1944, a confirmat opinia lui Hitler expusă în mesajul din 18 iunie 1941: problema petrolului românesc era și a rămas vitală pentru Reich-ul angajat într-un război general și total.

Manfred von Killinger și Hermann Neubacher au abordat adesea cu Mareșalul Antonescu, dosarul schimburilor economice germano-române, problema petrolului fiind pe primul loc la începutul anului 1942. În august 1943, Ribbentrop i-a solicitat de mai multe ori lui Hermann Neubacher să discute cu Mareșalul Antonescu sporirea livrărilor de petrol și refacerea rafinăriilor din zona Ploieștiului, avariate în urma bombardamentelor Aliatilor. Dacă în primele luni din 1940, petrolul reprezenta doar 30% din totalul exporturilor României, în prima parte a anului 1941 el va ajunge la 72,8% din valoarea exporturilor. Produsele petroliere românești au fost exportate în Germania la prețul antebelic (lucru specificat în acordul economic româno-german). Datorită acestor prevederi, importatorul german a plătit doar 50% din prețul plafon al petrolului. Statul român renunță la drepturile sale (tot 50% din prețul plafon al petrolului) cu contra-avantajul (doar ca promisiune) de a se furniza de către Germania armament tot la prețul antebelic. Ca rezultat, pierderea acumulată a statului român s-a ridicat la 240 milioane de mărci doar pentru perioada 1940-1941. Dacă se adaugă și cumpărarea de armament german la prețuri sporite față de cele din perioada antebelică, pierderile României între 1940 și 1943 ajung la 43.033.573.016 de lei. Și asta în condițiile în care bugetul statului era de 115.920.260.000 de lei.

Bombadamentele aliate asupra zonei petrolifere Ploiești au continuat fără pauze majore până la ieșirea României din Axă la 23 august 1944. Așa cum este menționat și în documentele oficiale a principalelor organisme militare din Washington și Londra, pentru aviația anglo-americană bombardarea zonelor petrolifere românești era o „prioritatea absolută”.

Între 1944 și 1945, petrolul românesc a ajuns să fie important și pentru ofensiva Armatei Roșii spre Berlin. Cantitățile imense de petrol necesare sovieticilor în ofensiva lor din Europa au ajuns să fie furnizate de România, fără ca URSS-ul să se mai obosească să aducă petrol din Caucaz. Totul a fost trecut în contul reparațiilor de război pe care România trebuia să le plătească URSS-ului conform Convenției de Armistițiu din 12-13 septembrie 1944. Dacă, inițial, reparațiile au fost fixate la 300 de milioane de dolari, în realitate ele au ajuns să fie aproximativ 2 miliarde de dolari. Așa cum se relatează în literatura mondială referitoare la petrol, pentru unele state și națiuni, în diferitele contexte ale istoriei moderne și contemporane, rezervele bogate de „aur negru” au fost o binecuvântare, dar în același timp și un blestem care a adus nenorociri greu de prevenit datorită intereselor altor state. (*www.historia.ro*)

Potrivit statisticilor vremii, România era al doilea producător din Europa și al șaselea din lume, după SUA, URSS, Venezuela, Iran-Bahrein și Indiile Olandeze.

Sovrompetrol a fost una dintre societățile mixte româno-sovietice de tip *SovRom* care a preluat în mare parte industria românească de petrol.

Sovrompetrol a fost înființat pe 17 iulie 1945 pe fondul armistițiului dintre România și Uniunea Sovietică. Aportul sovietic s-a constituit din bunurile inamice confiscate, în special activele societăților petrolifere cu capital german. Denumirea legală a Sovrompetrol era *Societate sovieto-română pentru explorarea, exploatarea, transformarea și comercializarea petrolului brut și derivatelor petrolului*.

După naționalizarea care a avut loc în 1948, companiile petrolifere din România au trecut în proprietatea statului, care le-a organizat în două mari centre: Centrala Petroliferă Moldova și Centrala Petroliferă Muntenia (incluzând 22 de foste întreprinderi). Cele două au trecut în 1950 sub conducerea unică a Sovrompetrol.

Societatea exploata și transporta petrolul și derivatele acestuia, în mare parte ca despăgubiri de război pentru Uniunea Sovietică. În perioada de 1950-1956 cât Sovrompetrol a deținut controlul total asupra industriei de petrol românești, s-au făcut diverse investiții. Au fost potențate conductele, au fost deschise noi exploatări în Moldova, s-a înființat o rafinărie la Onești și s-a optimizat transportul țițeiului spre rafinăriile celor două mari regiuni producătoare de petrol din România. Societatea a fost desființată pe 1 septembrie 1956. (<https://ro.wikipedia.org>)

Bomba atomică sovietică hrănită cu uraniul din Bihor

S-a făcut mult tam-tam în ultimii ani despre aurul moților și proiectul Roșia Montană, dar s-a trecut și se trece sub tăcere absolută faptul că în Munții Apuseni există și un alt zăcământ mult mai valoros, mai important și mai strategic decât aurul sau cuprul. Este vorba despre zăcămintele de uraniu, metal extrem de prețios, mai ales în producția bombelor atomice.

Acestui subiect delicat, secret și secretos, i-a dedicat o carte intitulată *Uraniul primelor bombe* Ioan Costea, moț care, ca inginer silvic, a lucrat în pădurile și pășunile a șase comune (Horea, Albac, Scărișoara, Gârda, Vadu Moților și Beliș), unde, pe lângă profesie, și-a exercitat și vocația de scormonitor al trecutului, pasionat mai ales de cunoașterea rezistenței anticomuniste a moților, a partizanilor și legionarilor, care au luptat în speranța dezrobirii de comunism.

Tot căutând însă prin munții moților după comuniștii și eroii rezistenței, ca și după informații oficiale care să arate

că sovieticii au început exploatarea uraniului românesc imediat după 23 august 1944, sau măcar înainte de 1949, când a fost detonată prima bombă sovietică, nu mare i-a fost mirarea să descopere că, de fapt, Hitler a fost primul care a început exploatarea uraniului în Munții Apuseni. Acest lucru încearcă, și după părerea noastră reușește să-l demonstreze autorul în cartea sa, o carte grea, valoroasă, deosebită, nici de știință, nici de istorie, ci una de concluzii, cum o și consideră. Dar, ca să existe niște concluzii, sunt absolut necesare și câteva premise, indicii pe baza cărora să se poată face analize, raționamente și deducții, să se poată trage astfel concluzii certe și nu doar niște simple speculații. Așa că inginerul Ioan Costea s-a documentat cu atenție, din cel puțin patru surse, înainte de a formula o concluzie și de a fi convins că naziștii au exploatat uraniul și că au obținut uraniu îmbunătățit jefuit apoi de americani și sovietici ca să facă bombele atomice. Este vorba în primul rând de cartea istoricului german Reiner Karlsch, care a publicat în lucrarea sa *Bomba lui Hitler* o mulțime de indicii ce ar putea conduce la concluzia că naziștii au avut la dispoziție un fel de arme nucleare. Ei au și experimentat de două ori acele arme, în octombrie 1944 și în 3 martie 1945, iar în perioada 14 aprilie-8 mai 1945 au fost uciși pe Oder aproape 300.000 de soldați sovietici, astfel că unii istorici susțin că și atunci a fost folosită un fel de bombă nucleară.

Există, de asemenea, opinii tot mai documentate care susțin că și Little Boy, prima bombă americană, ar fi fost de fabricație integral germană. Or, dacă naziștii ar fi deținut arma nucleară, ar fi trebuit să existe și exploatări naziste pentru uraniu. Și aceste exploatări au fost tocmai în Munții

Apuseni, mai exact în Biharia, la Ștei-Băița. Zăcămintele de uraniu de aici ar fi fost descoperite de către aviatorii germani care, prin 1937-1938, survolând perimetrul munților Biharia, Arieșeni, Băița, Plai, Ștei, Avram Iancu, au observat o ciudățenie emanometrică, adică o scădere de presiune și o dezvoltare a filmelor, fapt ce i-a determinat să facă o cercetare geologică a zonei cu aparatură modernă pentru acea vreme (contorul Geiger-Muller) și au instalat inclusiv 40 de sonde în întreaga zonă, întocmind o hartă amănunțită a perimetrului.

Mulți dintre localnici, și mai ales urmașii acestora, povestesc că au luat parte la asemenea măsurători, de la care s-au obținut informații certe că aparatura și hărțile erau nemțești și că, odată ajunși în zona Biharia, toate aparatele s-au ars din cauza concentrației mari de uraniu, povestește unul din martorii cu care a stat de vorbă autorul cărții. Ce exploatau nemții? „Un fel de praf de pușcă care-i mai scump ca aurul, iar o mână de praf de pușcă de Băița făcea cât patru mâini de aur”, potrivit relatărilor și mărturiilor culese de la oamenii locului și urmașii acelor care au lucrat acolo. Uraniul care a fost obținut de la acele prospecțiuni, explorări și exploatări, a fost ambalat într-un fel de caserole de plumb, de ranițe placate cu plumb pentru a preveni iradierea, care erau transportate la Brad, de unde apoi erau preluate de agenții SS și expediate la laboratoarele din Germania. Pentru a înlesni transportul și a-l face la scară cât de cât industrială, nemții au construit noi tronsoane ale drumului Avram Iancu-Bulzești-Baia de Criș, și au început și finalizat o parte a căii ferate Brad-Deva, o adevărată megastructură dotată cu viaducte spectaculoase și cu tunele cum numai nemții puteau

să facă în acele vremuri. Sunt noi argumente aduse în sprijinul ideii că nemții au exploatat primii uraniul din Biharia.

Dar nu numai nemții, ci și sovieticii au folosit o parte din uraniul obținut în Munții Apuseni la fabricarea primei bombe atomice, în august 1949, când a fost detonată oficial. Se cunoaște că întreprinderea Sovrom, sovieto-română, Rom-Kuartit a început exploatarea uraniului în urma unei înțelegeri sovieto-române din 1951. Autorul cărții aduce însă mărturii care probează că spionajul și prospecțiunile sovieticilor au început înainte de 23 august 1944 și au fost urmate de exploatările propriu-zise în zona Băița-Arieșeni, Vidra și probabil Valea Ierii, și că cel puțin o parte din uraniul provenit din Munții Apuseni a fost folosit la fabricarea primei bombe nucleare sovietice. Este cert că și Stalin, la fel ca și Hitler, era ahtiat după uraniu, după cum aflăm de la Pavel Sudoplatov, unul din adjuncții lui Beria, un fel de Himmler al rușilor, din cartea sa *Misiuni speciale*. Rușii, KGB-ul, au aflat de fapt de exploatarea uraniului moșesc de la comuniștii evrei care prestau muncă silnică, forțată, brută, sub supravegherea armatei româno-germane la drumul auto Albac-Horea-Mătișești-Poiana Horii, drumul auto Avram Iancu-Baia de Criș și drumul auto Nucet-Băița Plai, și care ar fi pârât la KGB despre exploatarea uraniului.

În cartea sa *Misiuni speciale*, Sudoplatov nu amintește nimic despre Băița-Plai, ci se referă doar la zăcămintul de uraniu de la Bukovo (Bulgaria). Dar faptele relatate se potrivesc, corespund mai mult cu cele petrecute la Băița decât la Bukovo, după cum probează Ioan Costea. Cert este că, după ce Germania a pierdut războiul, echipele americane și sovietice de misiuni speciale, antrenate în tot ceea ce înseamnă

uraniu, intitulate ALSOS, au găsit la naziști cantități imense de uraniu care era deja apt pentru utilizare sau pentru care dețineau tehnologie de îmbunătățire. Așa se explică de ce atât americanii cât și sovieticii au putut să producă bombe atomice cu mult înainte de începerea exploatării uraniului, și aceasta pentru că au luat uraniu ca pradă de război, direct de la nemți, care au pierdut războiul. Uraniu care a fost utilizat de americani pentru bombele lansate în Japonia, în august 1945, cât și de ruși pentru bombele din august-septembrie 1949. Cam aceasta ar fi, pe scurt, concluzia pe care a tras-o autorul cărții *Uraniul primelor bombe* și pe care o fundamentează și argumentează imbatabil. Dar cartea, atunci când a început să fie scrisă, a avut ca subiect principal nu uraniul moților, ci cu totul altele au fost intențiile autorului, care a dorit să dedice rândurile sale rezistenței anticomuniste din Munții Apuseni, impresionat fiind de dramele partizanilor de pe Arieș, de omorârea lui Samson Mateș în noaptea de Înviere, ori de acțiunile partizanului Leon Șușman și de revoltele anticomuniste de la Beliș din anii 1949-1952, ce au precedat revoluția de la Budapesta din 1956. Și pe acest tărâm, autorul ne aduce în prim-plan informații, date și personaje prea puțin sau deloc cunoscute, inclusiv sau mai ales din gulagul comunist și cum au fost amăgiți anticomuniștii de americani, pe care i-au așteptat în zadar și care abia acum au venit! (<https://ziarulunirea.ro>)

Pentru a intra în posesia despăgubirilor de război datorate de România Rusiei Sovietice s-a semnat la 8 mai 1945 un acord economic între cele două state prin care se înființau companiile mixte cu participație română și sovietică denumite *Sovrom-uri*.

Statul român și cel sovietic urmau să investească fiecare o parte din capitalul necesar înființării acestor companii. Domeniile vizate de aceste societăți erau industria, agricultura, transporturile și sectorul bancar.

Rezultatele acestei „colaborări” urmau a fi împărțite între cele două țări, ajutând economia românească să își revină după cel de-Al Doilea Război Mondial și, în același timp, să-și plătească datoria de 300 de milioane de dolari.

Acordul nu s-a respectat, sovieticii preluând efectiv controlul asupra principalelor ramuri ale economiei românești. Ei au folosit drept capital utilaje capturate de la germani, pe care mai apoi statul român a trebuit să le răscumpere pe sume exagerate.

Specialiștii trimiși de la Moscova au aservit economia României intereselor sovietice, facilitând transferul rapid și ieftin al unor importante părți ale resurselor țării către Uniunea Sovietică, în timp ce propaganda vremii puneă accentul pe relațiile de prietenie dintre cele două state.

O vină importantă o poartă și comuniștii români ai vremii care nu s-au opus înființării Sovromurilor, în contextul în care foametea și seceta făceau ravagii în 1946, valoarea monedei naționale era foarte scăzută și piața era lipsită de produse de bază, adăugând problemelor postbelice ale țării.

Pe 17 iulie 1945, a fost creată societatea Sovrompetrol. În următorii ani, aceasta a ajuns să dețină o treime din producția internă de țiței, restul aparținând companiilor de stat Muntenia și Moldova. La 1 septembrie 1950, și aceste companii au fost dizolvate și incluse în Sovrompetrol, întreaga industrie petrolieră ajungând din acel moment sub controlul sovietic.

Pe 19 iulie, s-a înființat Sovromtransport, care a intrat în posesia principalelor rute de navigație și a porturilor Galați, Constanța, Brăila și Giurgiu. După aceea, au apărut Sovromcărbune, ce se ocupa de exploatarea miniere din Valea Jiului, Sovromtractor (care va deveni Tractorul Brașov), Sovrommetal (care extrăgea minereul de fier de lângă Reșița), Sovromfilm (care era o unealtă de propagandă prin importul de filme sovietice), Sovrombanc (ce deținea monopolul bancar), precum și alte zeci de societăți ce vor fi înființate în perioada 1945-1952.

Sovromcuarțit s-a creat în 1952, fiind printre ultimele societăți de acest tip. A furnizat 18.000 de tone de uraniu destinat proiectului Uniunii Sovietice de a-și dezvolta propria bombă atomică, aceeași cantitate putând, de pildă, să alimenteze reactoarele de la Cernavodă timp de un secol.

Muncitorii erau prizonieri politici și nu beneficiau de nicio măsură de protecție atunci când manevrau materialele radioactive. Mulți mureau din cauza iradierii. În locul lor erau aduși uneori localnici pentru a scoate uraniul din mine, dar care de multe ori nu cunoșteau pericolul la care se expuneau. Principalele exploatare erau la Ștei și Băița în județul Bihor, zone ce și în prezent suferă de pe urma reziduurilor radioactive.

Din punct de vedere economic, țara noastră a avut de suferit foarte mult din cauza acestor societăți. Prețurile mărfurilor erau stabilite la nivelul anului 1938, iar 85 % din exporturile românești se îndreptau spre Uniunea Sovietică, aceasta ieșind foarte avantajată din acest schimb. În același timp, noi importam la prețul întreg.

Reparațiile de război oficiale se ridicau la suma de de 300 de milioane de dolari, dar sovieticii au reușit să scoată peste două miliarde de dolari din participația lor în Sovromuri. Făcând o comparație, produsul intern brut al României în 1945 era de circa 500 de milioane de dolari.

O dată cu moartea lui Stalin, conducerea Partidului Muncitoresc Român a încercat să pună capăt acestei practici de drenaj a economiei românești. Inițiativa comuniștilor români a fost aprobată de Hrușciiov și, în 1954, 12 dintre cele mai importante Sovromuri au fost preluate de statul român urmând să plătească în schimb suma de nouă miliarde de dolari.

Evaluarea românească a capitalului sovietic investit în aceste societăți s-a ridicat doar la trei miliarde și, după discuții diplomatice îndelungate, suma s-a stabilit undeva la cinci miliarde.

O dată cu desființarea ultimului Sovrom în 1956, cuplată cu retragerea armatei sovietice de pe teritoriul României doi ani mai târziu, se marchează îndepărtarea de controlul exercitat de Moscova asupra afacerilor interne ale statului român și sfârșitul ocupației sovietice. (www.ziare.com)

Sovromcuarțit (sau *Sovromcuarț*) a fost o societate minieră româno-sovietică de tip Sovrom care se ocupa de extragerea minereurilor de uraniu din Republica Populară România, precum și de cercetarea geologică pentru zăcămintele de uraniu din România. Denumirea aleasă pentru acest Sovrom avea menirea de a camufla adevăratul scop de activitate, care nu era aceea de extragere a cuarțului ci aceea de extragere a uraniului. Deși a avut o durată de viață de numai 4 ani, în mare parte prin intermediul ei, în perioada 1952-1960, România

a furnizat Uniunii Sovietice circa 18.000 tone de uraniu metal, în condiții net defavorabile Statului Român.

Convenția pentru înființarea Sovromcuarțit a fost semnată la 31 decembrie 1951. A fost unul dintre ultimele trei Sovromuri înființate și, totodată, unul dintre ultimele desființate, cu o durată de viață scurtă, dar o activitate deosebit de intensă. Înființarea ei a avut loc în cadrul acordului semnat de România cu Uniunea Sovietică în vederea plății datoriilor de război și pe fondul interesului crescând al sovieticilor pentru energia atomică. În această perioadă, uraniul căpătase o importanță strategică în lupta pentru supremația atomică în care se angajaseră marile puteri ale lumii și în special URSS. În acest context, Uniunea Sovietică și-a manifestat deosebitul interes pentru exploatarea uraniului din România, cu atât mai mult cu cât România se afla sub dominația economică și politică a acesteia.

Sovromcuarțit și-a început activitatea productivă în aprilie 1952 iar actul constitutiv a fost finalizat în luna august a aceluiași an. Aportul de capital a fost egal din partea celor două state, iar cheltuielile și beneficiile urmau a fi, cel puțin teoretic, împărțite în mod egal.

Încă de la început, scopul Sovromcuarțit a fost acela de a exploata cele mai mari mine de uraniu din țară, cele de la Ștei și Băița, din județul Bihor. Sovromul se ocupa de exploatarea uraniului descoperit de geologi la Băița, în județul Bihor, localitate de pe traseul Oradea-Beiuș. Și, drept răsplată pentru generozitatea Guvernului comunist român de-a le-o încredința, sovieticii au numit așezarea ce apărea în jurul minelor de uraniu, „Orașul Dr. Petru Groza”, după numele primului premier român instalat de comuniști. În mare parte, activitatea

societății s-a concentrat pe exploatarea acestor mine, dar nu s-a limitat doar la aceasta. A mai condus și activități de cercetare geologică, iar în paralel s-a mai ocupat de executarea de construcții de infrastructură (căi ferate, drumuri), clădiri de locuințe (colonii), clădiri industriale, linii de energie electrică. Avea un personal de 15.942 angajați.

Societatea s-a concentrat pe exploatarea minereurilor de uraniu de cea mai bună calitate și în cel mai scurt timp posibil, ignorând procedeele de exploatare rațională a uraniului, dar și standardele și măsurile speciale de protecție necesare manipulării materialului radioactiv. Mai târziu, impactul negativ pe care exploatarea irațională l-a cauzat minelor, a fost suportat de Statul Român. În ciuda caracterului mixt al societății, sovieticii au impus proprii specialiști în toate punctele cheie, împiedicând ocuparea și formarea specialiștilor români. Practic, întreaga conducere era sovietică. Aceasta decidea termenii tehnici de exploatare, dar și mai mult, decidea prețul de vânzare al uraniului. Acesta era stabilit la un nivel fix, care era mult sub prețul uraniului pe piața mondială. Deși partea română a încercat să negocieze aducerea procesului de rafinare și prelucrare în România, pentru a mări valoarea adăugată care ar fi rămas în țară, partea sovietică s-a opus, puterea contractuală permițându-i să stabilească propriile condiții.

În ce privește activitatea de cercetare geologică, lucrările erau efectuate exclusiv de specialiștii sovietici, specialiștii români fiind excluși. Cercetările și exploatarea ulterioare care au avut loc, au necesitat noi investiții, din moment ce planurile și documentele care au fost întocmite de Sovrom-cuarțit, nu au fost puse la dispoziția Statului Român.

În perioada 1952-1960, România a furnizat Uniunii Sovietice 17.288 tone de uraniu metal, care a fost utilizat, cel puțin parțial, la programul sovietic de bombe atomice. Trenurile lungi cu vagoane de marfă, încărcate cu minereul de uraniu scos din mină, erau trimis în URSS. Fiecare vagon avea ca paznici soldați sovietici înarmați. Tot minereul de uraniu era transportat în afara României pentru a fi procesat, la început în Sillamäe, Estonia. Concentratul de uraniu era mai departe folosit în exclusivitate de Uniunea Sovietică. Într-o ședință plenară a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, din 15-22 aprilie 1964, Bujor Almășanu îi raporta lui Gheorghe Gheorghiu-Dej: „Am livrat 18.000 tone uraniu metal, iar pentru o centrală de 500 MW trebuie o încărcătură de 100 de tone și apoi pentru fiecare an 70 de tone”.

Sovieticii au refuzat continuu, cu încăpățânare, asistența tehnică pentru construirea, pe teritoriul nostru, a unei uzine proprii de preparare a minereului respectiv. Legat de acest aspect chiar Gheorghe Gheorghiu-Dej s-a supărat foc, pentru că sovieticii „nouă nu ne-au dat utilaje pentru extragerea uraniului”. Și tot el afirma, legat de exploatarea uraniului din Băița, faptul că, la nivelul consumului de atunci al energiei din România, întreaga cantitate de uraniu produsă și livrată ar fi însemnat o rezervă de 100 de ani, „dar, dacă luăm în considerare și produsele ce rezultă din uraniu, cred că ar ajunge pentru 1.000 de ani. Aceasta, în condițiile în care o centrală de 500 MW are nevoie de 100 de tone la încărcare și, apoi, pentru fiecare an, de 70 de tone. Ar fi fost cea mai mare rezervă energetică a țării noastre”, a spus liderul comunist din România. (<http://romanialibera.ro>)

Pe fondul nemulțumirii liderilor comuniști români, România a început să se distanțeze de politica Uniunii Sovietice și în consecință a început să facă presiuni pentru limitarea implicației sovieticilor în economia Românească, mai ales prin intermediul sovromurilor. S-a constituit un plan pentru răscumpărarea sovromurilor de către Statul Român, Sovromcuarțul fiind una dintre cele mai „sensibile” dintre acestea. Liderii comuniști nu au căzut de la început de acord cu răscumpărarea ei, temându-se că vor deranja prea mult interesele sovieticilor. Inițial, s-a decis reevaluarea prețurilor cu care Sovromcuarțul furniza uraniul sovieticilor, de la prețul fix precedent la valoarea internă din România.

La 22 octombrie 1956, s-a semnat Convenția de preluare, care ducea la desființarea Sovromcuarțit și Sovrompetrol, ultimele 2 Sovromuri rămase. Convenția stipula că Statul Român va răscumpăra participația URSS, evaluată la 413 milioane ruble, pe o perioadă de 10 ani, în rate egale, începând cu 1961. Totodată, guvernul înființa societatea „Cuarțit”, care prelua activitatea Sovromcuarțit. La punctul 5 din Convenție, Statul Român se angaja ca întreaga producție a noii întreprinderi Cuarțit să fie vândută URSS, „cu excepția părții de care avea nevoie economia națională a R.P.R.”. Prețul de vânzare a uraniului era unul stabilit de comun acord de cele două părți iar plățile erau efectuate prin livrări de mărfuri din URSS în R.P.R. la prețuri de acord comercial. „Cuarțit” a fost desființată în 1961. (<https://ro.wikipedia.org>)

Comuna Ciudanovița se află în județul Caraș-Severin, la aproximativ 20 de kilometri de Oravița. În vremea regimului comunist, în această zonă au funcționat două mine de uraniu: Ciudanovița și Lișava. Minele de la Ciudanovița au

fost deschise și exploatate de ruși, ca plată a unor datorii de război. Așa s-a ajuns ca populația, adusă din toate zonele țării, să depășească aici 10.000 de persoane. Oamenii au venit pentru că în schimbul muncii grele au primit salarii mari și alimente, care în alte zone lipseau. Activitatea a continuat până la sfârșitul anilor '90, când minele au fost închise definitiv, fără să fie ecologizate, fapt ce pune și astăzi în pericol sănătatea oamenilor din zonă.

De câte ori au fost întrebați, funcționarii statului român din instituțiile de resort au susținut că radiațiile de la Ciudanovița nu depășesc limitele admise. Sunt contraziși însă de organizațiile de mediu care susțin că de foarte multe ori radiațiile au depășit chiar și limita de pericol. „Pe drumurile publice și în localități radiațiile nu depășesc nivelul de alertă. Poate într-un sigur punct și acolo ocazional, mai exact la fosta baie a minerilor, la intrarea în Ciudanovița. În aceste puncte, nici noi nu am constatat la măsurători că radiațiile depășesc nivelul admis, dar, în sus, în zona haldelor, care astăzi nu se mai văd că a crescut vegetație peste ele, nivelul crește și este depășită limita de pericol, care este de 100 de ori mai mare decât limita de alertă! Asta pentru că pe halde nu există numai steril. În perioada comunistă, când nu funcționau stațiile de sortare a minereului de uraniu, pentru a nu trimite la Uzina Feldioara minereu și steril, la presiunea Securității, întreaga extracție se arunca pe halde”, spune Cornel Popovici Sturza, președintele GEC Nera, una dintre cele mai active organizații de mediu din Banat. Ecologiștii afirmă că neecologizarea celor 22 de halde este un pericol permanent nu doar pentru locuitorii din Ciudanovița, dar și pentru populația din zona Caraș-Severinului. „Peste aceste halde

înierbate pasc animale: oi, capre, vaci. Pericolul de iradiere vine prin lanțul alimentar. Deținătorii de animale vând produsele obținute pe piețele din zonă, în Reșița, Anina, Oravița și prin magazine. Țasta e pericolul! Direcția de Sănătate Publică a negat astfel de cazuri, dar discutând cu persoane, nu cu instituții, medicii și chiar directorii spitalelor din zonă, neoficial recunosc că foarte multe cazuri de cancer vin de aici. Oficial Direcția de Sănătate Publică nu are statistici în acest sens”, mai spune Popovici.

Când intri în Ciudanovița, dinspre Oravița te întâmpină un peisaj apocaliptic. Pe partea stângă, o casă pictată pe exterior cu sfinți, despre care o tablă plasată la ușă te anunță că este biserica din localitate, iar în partea dreaptă o clădire de două ori mai mare, care arată ca după război în vecinătatea căreia se află o haldă imensă de steril, ascuns sub vegetație. La poalele haldei, se află „Modulul”. Așa este cunoscută singura clădire în care se mai găsește uraniu. De altfel, pe ușa imobilului sunt mai multe semne care indică zona radioactivă și interzic accesul. Înăuntru se aud o femeie și un bărbat, singurii muncitori care mai „extrag” uraniu, după cum am aflat de la localnici. Pentru că la „Modul” se separă uraniul din apele care vin din vechile galerii, ca proces de ecologizare a zonei. Jurnaliștii au încercat să discute cu cei doi muncitori, însă fără succes. Un miner pensionar spune că aceștia nu au voie să deschidă nimănui și că de fapt acolo ar trebui să fie cel puțin 8-10 muncitori. „Nu vă primesc acolo. E zonă radioactivă. Acolo separă uraniul din apa care se scoate din mină, ca să nu se infiltreze în pânza freatică”, spune fostul miner. A lucrat 22 de ani și regretă perioada în care la Ciudanovița se trăia mai bine decât în oricare din orașele Banatului.

„Ciudanovița a fost ca un rai. Ia uitați ce peisaj, ce frumos e aici. Am avut tot ce ne doream. De aici nu a lipsit nimic. Veneau cei din oraș să cumpere mezeluri și toate bunătățile. Acum nu mai e nimic”, spune pensionarul. Acceptă să fie ghid însă fără să-i apară numele la ziar. „Vă povestesc, dar să nu-mi puneți numele în ziar, că am probleme cu vecinii”, spune fostul miner, care nu are o părere prea bună despre concetățenii săi. „Toată lumea spune că e rău, că o duce greu, dar să mă iertați, sunt mari puturoși. Cei mai mulți stau gratis la blocuri, nu plătesc nimic, nici impozit și nici la muncă nu se duc. Și-au luat câte două-trei apartamente gratis, că așa a fost când s-a închis mina. Au plecat mulți de pe aici”, spune pensionarul.

Comuna Ciudanovița aduce mai mult a oraș. Cu blocuri de două și trei etaje, la geamurile cărora sunt sute de antene parabolice și hornuri din tablă. Fațadele dărăpănate dau un aspect sinistru zonei. Localnicii s-au obișnuit și nu li se pare nimic ieșit din comun. Singurul rupt din peisaj este Centrul InfoTuristic, o clădire cochetă, inaugurată anul trecut, în luna noiembrie, pe unde, de la inaugurare nu au trecut mai mult de zece turiști. Când întrebăm dacă este adevărată povestea cu radiațiile care îi îmbolnăvesc, localnicii spun că e o prostie și că asta se spunea cu 20 de ani în urmă. „Așa spuneau pe atunci, dar eu nu cred că e adevărat. Eu am 74 de ani și am lucrat atâta vreme în mină. Aș fi murit de mult”, spune ghidul nostru. Și tinerii care stau pe marginea drumului, deși e ora 12.00 și ar trebui să fie la muncă, spun că nu au probleme de sănătate. Se plâng însă că nu găsesc de lucru. (www.adevarul.ro)

Nicolae Ceaușescu a pregătit o listă cu teme grave pentru prima lui vizită la Kremlin în 1965. Printre altele – sistarea livrării uraniului din România către ruși. Din documentația pregătită aflăm unul dintre marile secrete ale epocii: cât minereu românesc de uraniu a trecut granița sovietică.

Cum au privit sovieticii desemnarea lui Nicolae Ceaușescu în fruntea României? În arhivele lor pe această perioadă nu avem acces, iar Leonid Brejnev n-a lăsat memorii scrise. A înregistrat, probabil, admirativ titulatura de secretar general cu care s-a împopoțonat Ceaușescu la congresul de înscăunare. Căci, în martie 1966, se va intitula și Brejnev secretar general al PCUS.

Așa cum reiese din arhivele românești, puțin după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Moscova a trecut la atac. Necunoscut decât de cei direct implicați – liderii celor două țări – și, fără-ndoială, în scopul intimidării.

Întâi, printr-un blocaj economic, după cum relevă întâlnirea dintre Alexandru Bârlădeanu și omologul său sovietic V.N. Novikov, din 25 august 1965. Apoi, pe cale militară. România fiind practic eliminată din strategiile de planificare militară ale Tratatului de la Varșovia (OTV), dar nu și ca țintă a acestora, după cum remarca istoricul american Larry Watts.

Presiunile sovietice coincid cu ieșirile noului lider, Nicolae Ceaușescu, printre oamenii muncii. Gheorghe Maurer, care-l însoțește, face figură de impresar, mândru de succesele noului star. Aceste băi de mulțime au fost atent regizate, ca și parada militară și demonstrația din 23 august 1965 cu mesajul popularității noului conducător.

La 18 august 1965, „lista de probleme” a primei delegații de partid și de stat la Moscova, condusă de noul lider

Ceaușescu, era gata aprobată. Nici mai mult, nici mai puțin de 17! Unele cu adevărat complicate!

Precum sistarea livrării uraniului către URSS, pagubele produse de sovromurile sovietice economiei românești, tezaurul României confiscat de puterea sovietică după Primul Război Mondial, situația cetățenilor cu dublă cetățenie, reducerea participației la minimum către Institutul Unificat de Cercetări Nucleare (IUCN) de la Dubna.

Urmare a ofertei lui Brejnev de a trimite un emisar în avans pentru chestiunile economice, la sfârșitul lui august, Alexandru Bârlădeanu, prim-vicepreședintele Consiliului de Miniștri, a plecat la Moscova. În întâlnirea cu omologul său sovietic V. N. Novikov din 25 august 1965, Bârlădeanu a ridicat două chestiuni spinoase.

— *Cum privesc tovarășii sovietici schimburile comerciale în cincinalul ce va urma?* — a pus ca primă chestiune Bârlădeanu. Aceasta, după sumara expunere cu date grozave despre siluita „înfrățire” româno-sovietică.

La întâlnirea dintre reprezentanții GOSPLAN și cei ai Comitetului de Stat pentru Planificare din noiembrie 1964, amintește Bârlădeanu, se convenise, pentru cincinalul 1966-1970, un excedent de 400 de milioane de ruble la exportul românesc în URSS.

Dar prin protocolul semnat în iunie 1965 s-a operat o reducere cu 20% în volumul exportului românesc față de cincinalul precedent.

Excedentul exportului în URSS, spunea Bârlădeanu, e necesar pentru plata creditelor luate pe linie militară și economică și „pe problema Sovromurilor”. La acest ultim capitol

de datorii, a pomenit impresionanta sumă de 450 de milioane de ruble (și „poate chiar mai mult”).

Alte 250-300 de milioane de ruble erau atunci datoriile României pentru livrările de armament sovietice. Tehnica militară fiind produsă de industria constructoare de mașini, Bârlădeanu propune, în loc de plată în bani, o tranzacție barter: contravaloarea în diferite produse ale industriei românești constructoare de mașini.

Discursul lui Bârlădeanu relevă clar că, în vreme ce liderii români elogiau independența și neatârarea României după desființarea Sovromurilor, retragerea trupelor sovietice și Declarația din aprilie 1964, țara era înfeudată prin datorii. Ce se rostogoleau prin obligația de-a cumpăra de la sovietici armament prin politica impusă în Tratatul de la Varșovia.

De altfel, printre nemulțumirile sovietice datorate românilor, era viziunea acestora asupra mișcării comuniste internaționale „de pe poziții obiectiviste”, cum criticase Nicolai Podgornîi *Declarația din 1964*.

Încă mai contrastantă cu spiritul discursului public este „problema uraniului”, chestiune nicicând pomenită. Atât de strict secretă a fost considerată această tranzacție între români și sovietici încât nici în lungul interviu ce mi l-a acordat, Alexandru Bârlădeanu n-a pomenit nimic de ea (*Partea lor de adevăr*).

Dar în fața reprezentantului economiei sovietice, Novikov, Bârlădeanu menționa că, din 1952 încoace, am exportat, în URSS, 18.300 tone de uraniu în minereu. Prin convenția de desființare a Sovromcuarțit din 1956, ne-am angajat să le livrăm, în continuare, uraniu. Mai puțin partea necesară economiei românești.

Convenția s-a încheiat pentru 20 de ani. Au trecut zece, iar românii cer sistarea ei. Deoarece resursele noastre energetice clasice sunt deficitare, România va trece la punerea în funcțiune a programului nuclear și are nevoie de uraniu.

Peste două zile, Novikov i-a adus răspunsul lui Bârlădeanu. Volumul comerțului exterior al României cu URSS va crește la nivelul preconizat în 1964. Se aprobase și plata armamentului sovietic prin produse românești. Cât despre uraniu, chestiunea se va tranșa în timpul vizitei delegației române la Moscova.

18.300 de tone de uraniu în minereu au fost livrate sovieticilor.

Cât de puternic afectați unii de alții erau liderii sovietici și români demonstrează cele patru întâlniri între Ceaușescu și Brejnev organizate în timpul desfășurării Congresului al IX-lea. Notele care însoțesc stenogramele părții române îi arată pe delegații sovietici spionați în discuțiile purtate în exteriorul locului de cazare.

„Trăim o foarte complicată situație mondială”, li s-a plâns cu primul prilej Brejnev lui Ceaușescu și Maurer. Îl supărau mai ales umilințele chinezilor. „Ei au afirmat”, zice Brejnev, „că Brejnev trebuie împușcat, Kosâghin (prim-ministru sovietic) – spânzurat, iar Mikoian (membru al Prezidiului PCUS) – fiert”.

Deoarece se tem de creșterea influenței URSS în Asia, le fac dificultăți chiar și în ajutorul oferit nord-vietnamezilor. Au mers până la determinarea combatanților roșii să respingă „voluntariatul” aviatorilor sovietici care s-au oferit să lupte de partea lor.

După această încălzire, Brejnev a reluat problema Statului Major al Tratatului de la Varșovia. Nerezolvată după voia Moscovei datorită lui Dej, care la întâlnirea din ianuarie 1965 pretextase că n-are mandat din partea partidului și guvernului s-o discute.

Delegația sovietică, avansează Brejnev, a venit pregătită să organizeze o masă pentru conducătorii țărilor socialiste aflați la București. Temător de scandal la primul lui Congres, Ceaușescu s-a eschivat după scuzele lui Maurer, care acuza timpul aglomerat.

„Congresul dvs. a decurs foarte bine, arată că putem trăi și fără polemică”, a declarat la sfârșit și Brejnev. De altfel, în discuția cu delegații români la Congresul al XXIII-lea al PCUS, Andropov îi va spune lui Ceaușescu că s-a inspirat din organizarea congresului românesc: împreună cu transmiterea invitațiilor s-a exprimat și dorința de a nu face polemică. Iar timpul expunerilor delegaților din străinătate l-au limitat, din aceleași motive, la 10-12 minute.

După discuțiile de principiu asupra datei și programului vizitei lui Ceaușescu la Moscova, liderii au stabilit să comunice prin „telefonul scurt”. Plin de curtoazie, Brejnev a propus organizarea viitoarei ședințe a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia la București.

Iar viitorilor delegați le-au oferit excursii, cu soțiile, în URSS, vizitarea la Leningrad a uzinei care produce utilaj pentru Hidrocentrala Porțile de Fier și discuții anticipate pe probleme economice prin trimiterea lui Bârlădeanu la Moscova.

Bine dispus chiar, Brejnev încheie discuția invitându-i la vânătoare de rațe căci și acolo pot discuta. „Când vin rațele,

întrerupem discuțiile și vânăm, când nu mai sunt, continuăm cu politica”, a preluat Maurer gluma lui Brejnev.

Brejnev i s-a adresat astfel secretarului general al PCR la recepția de la Snagov: „Tovarășe Ceaușescu, vreau să vă spun ceva între patru ochi. Visul meu de partid este normalizarea relațiilor cu România. Sunt hotărât să fac totul pentru ca treptat să lichidăm tot ce s-a adunat și umbrește relațiile dintre noi. Știu că aveți multe motive ca să vă simțiți jigniți.

Vă rog să mă credeți că deși am fost martorul multor manifestări față de dumneavoastră, în sinea mea n-am fost de acord cu ele. M-a durut inima și mă doare și acum. Asta e tot ce-am avut de spus”.

Printre chestiunile de același resort pregătite de experții români pentru vizita lui Ceaușescu la Moscova s-a aflat și reducerea contribuției României la bugetul Institutului Unificat de Cercetări Nucleare (IUCN) de la Dubna. Începând cu anul 1966, vor acoperi 1% din bugetul instituției, în loc de 5,76%, cât li se stabilise.

Din nota pregătită, aflăm noutăți surprinzătoare din conflictul sovieto-chinez. IUCN se înființase în 1956, printr-un acord între țările lagărului socialist din Europa și Asia. Ultima ședință a forumului său de conducere din iunie 1965 s-a lăsat cu scandal.

Pornind de la faptul că posturile decizionale administrative și de cercetare aparțineau sovieticilor, chinezii i-au acuzat de „șovinism” și de „exploatarea economiei țărilor socialiste”. Și au propus ca, începând din acel moment, în posturile din IUCN Dubna să fie instalați chinezi.

Cu mandate de 9 ani, exact cât au condus rușii! În springul sovieticilor, ceilalți au protestat la această propunere.

Cu excepția românilor, nord-coreenilor și nord-vietnamezilor, care s-au abținut. În plus, reprezentanții români s-au opus formei de comunicat redactate de sovietici.

Simultan anunțului făcut de Bărlădeanu în legătură cu sistarea livrării uraniului către sovietici, s-a transmis și decizia reducerii contribuției României la bugetul IUCN prin Horia Hulubei. Fizicianul fusese numit directorul Institutului de Fizică Nucleară din București la inaugurarea sa, în februarie 1965.

Peste trei ani, Ceaușescu îl va înlocui cu Ion Ursu, personaj cu enigmatice roluri în evoluția cuplului Ceaușescu. De menționat că, în anii '60, Ursu efectua cu asiduitate specializări: la Washington (1959-1960), URSS și Anglia (1962), Elveția și RDG (1963). Și iarăși, la Dubna, în 1965, anul scandalului... (*www.historia.ro*)

Aurul verde: lemnul furat din România „cu acte în regulă”

Țara noastră deținea la începutul anilor '90 o fabuloasă rezervă de „aur verde”. Dar, încă din 2011, se considera că din România s-a furat lemn în valoare de 36 miliarde de euro, prin defrișări ilegale ale pădurilor seculare, care au transformat arealul montan în stâncărie nudă, cu un aspect dezolant.

Pădurarii spun că prin neaplicarea Codului Silvic din 2008, prin intervenția anumitor cercuri de interese, 600.000 de hectare de pădure au rămas nepăzite. Dintre acestea, 400.000 de hectare erau deja defrișate ilegal cu un deceniu în urmă și se pregăteau celelalte 200.000 de hectare. Pădurarii spun că s-au furat, în total, cel puțin 120 de milioane de metri cubi de lemn, în valoare de 36 de miliarde de euro, adică jumătate din datoria externă a României în acel moment!

„Conform Codului Silvic, pădurile restituite proprietarilor, adică 600.000 de hectare, trebuiau să beneficieze de subvenționarea pazei – bani care veneau către pădurarul zonei. Nu s-a alocat niciun ban, din 2008 încoace, iar acele păduri

private au rămas nepăzite, în mod deliberat. Așa se explică faptul că au fost tăiați 120 de milioane de metri cubi de pădure. Acest lemn nu putea fi transportat cu căruța, era nevoie de o infrastructură pentru a tăia și a muta atâta lemn din pădure. Această infrastructură aparține unor grupuri de interese care au putera de a influența decizia politică în domeniul silviculturii. Vom cere demascarea lor!", afirma inginerul Marian Stoicescu, președintele Federației pentru Apărarea Pădurilor. Cele mai multe păduri s-au tăiat în județele Harghita, Mureș, Maramureș, Suceava, Neamț, Bacău și Vâlcea. Pădurarii cereau cu insistență și aplicarea normelor Codului Silvic ce prevăd spor de periculozitate de 25% din salariul brut al pădurarilor, care se ridică la aproximativ 1.200 lei. Numai în acel moment, se spunea că în decursul câtorva ani patru pădurari fuseseră uciși și peste 600 vătămați grav în timpul serviciului de hoții de lemn. (*www.libertatea.ro*)

Situația pare să nu se fi schimbat nici în prezent. Numai în urma acțiunilor desfășurate de polițiștii silvici în primele șase luni ale anului 2017, a fost confiscată cantitatea totală de 34.231 de metri cubi de material lemnos. În perioada analizată au fost aplicate 8.541 de sancțiuni contravenționale, în valoare totală de 15.940.340 de lei.

În urma a peste 8.500 de acțiuni coordonate de Poliția Română în primele șase luni ale anului 2017, au fost confiscați aproape 35.000 de metri cubi de material lemnos, pentru care nu existau documente legale justificative. Polițiștii au cercetat în această perioadă peste 1.800 de persoane pentru comiterea de infracțiuni silvice și au aplicat aproximativ 8.500 de sancțiuni contravenționale, în valoare totală de aproape 16.000.000 de lei. „Având în vedere implicațiile

deosebite asupra mediului înconjurător, ecosistemului și economiei naționale, asigurarea integrității fondului forestier a reprezentat permanent o prioritate de acțiune pentru Poliția Română, care, prin structurile sale specializate de ordine publică, a întreprins numeroase activități pentru prevenirea și combaterea delictelor silvice.

Activitățile ilegale din domeniul silvic pot fi împărțite în tăieri de arbori puși în valoare cu încălcarea dispozițiilor legale, tăieri de arbori nepuși în valoare (fără drept), evaziunea fiscală generată de comerțul ilegal cu material lemnos, falsul și uzul de fals pentru înlesnirea activităților ilegale din domeniul forestier (amenajarea pădurilor, punerea în valoare, tăierea, transportul, prelucrarea și comercializarea)", se arată într-un comunicat al organelor în drept. La nivel național, în primele șase luni ale acestui an, Poliția Română a efectuat 25.650 de controale, în baza a 8.541 de planuri de acțiune, pentru prevenirea și combaterea tăierilor ilegale de arbori din păduri și a faptelor ilegale asociate din circulația, depozitarea, prelucrarea și comercializarea materialului lemnos. În cadrul acțiunilor coordonate de Poliția Română, au fost angrenate efective de poliție din cadrul inspectoratelor de poliție județene, polițiști de frontieră, specialiști din cadrul gărzilor forestiere, din cadrul direcțiilor silvice, ai comisarariatelor județene de mediu, reprezentanți ai inspectoratelor teritoriale de muncă, precum și specialiști ai structurilor silvice private.

Dimensiunile flagelului sunt șocante. Astfel, au fost verificate 566 de instalații de debitat, 954 de exploatări forestiere, 811 depozite și 189 de ocoale silvice/structuri subordonate, 1.226 de târguri, piețe și oboare, precum și 50.750 de mijloace

de transport de material lemnos. Dintre cele 3.540 de infracțiuni silvice sesizate în primele 6 luni ale anului 2017, 1.462 de infracțiuni silvice au fost sesizate din oficiu, ca urmare a intensificării acțiunilor polițiștilor în teren. De comiterea acestora sunt bănuite și au fost cercetate 1.819 persoane, împotriva a 98 fiind dispuse măsuri preventive.

Totodată, în această perioadă, structurile de ordine publică au verificat 1.436 de cazuri privind transportul ilegal de materiale lemnoase, semnalate prin apelurile la 112. Dintre acestea, 158 au fost confirmate, astfel, au fost aplicate 223 de contravenții, în valoare totală de 516.000 de lei. Ca măsură suplimentară, a fost dispusă indisponibilizarea a 314 autovehicule și a 678 de atelaje. De asemenea, au fost ridicate, în vederea confiscării, 352 de ferăstraie mecanice, care ar fi fost folosite la comiterea de ilegalități. (www.ziaruldevrancea.ro)

Un studiu lansat în 2016 de compania de consultanță PriceWaterhouseCoopers susține că „s-a creat o imagine artificială a defrișărilor masive în zone vizibile”. Un expert în silvicultură explică însă pentru Epoch Times cum lemnul tăiat ilegal este acoperit cu documente pentru a ajunge pe piață și cât de grav este efectul tăierilor „la ras”.

Bogdan Belciu, managing partner la PwC, a afirmat că defrișările se realizează de regulă în zone vizibile, din lipsa infrastructurii, ceea ce distorsionează imaginea privind dimensiunea fenomenului. „Foarte multă lume poate face multe afirmații, dar datele obiective și statistice asta arată. Problemele legate de infrastructură fac accesul dificil, iar lumea defrișează cel mai mult din zone vizibile. Astfel că s-a creat o imagine artificială a defrișărilor masive în zone vizibile. Sigur că acest lucru creează probleme, se creează un

dezechilibru în ceea ce privește tipul arborilor, vârsta, dar în mod cert aceasta este o explicație”, a susținut acesta în conferința de presă de lansare a studiului.

Octavian Berceanu, expert în silvicultură, arată însă că „defrișările” despre care se discută în studiu se împart în tăieri ilegale și tăieri legale. Primele provin din tăieri la ras sau „brăcuiri” ale pădurilor făcute fără a avea niciun fel de documente legale acoperitoare sau autorizații de exploatare. În opinia sa, acest tip de tăieri sunt foarte vag surprinse în datele INS (Institutul Național de Statistică), ca raportări în urma controalelor efectuate. Un grad mult mai mare de acuratețe îl oferă în schimb Inventarul Forestier Național (IFN).

Un alt tip de tăieri ilegale sunt cele acoperite de documente în prima parte, prin subevaluarea masei lemnoase atunci când se face inventarul lemnului care urmează să fie tăiat. Subevaluarea masei lemnoase se face prima oară la întocmirea amenajamentelor silvice, iar a doua oară la întocmirea actului de punere în valoare (APV), prin care se estimează masa lemnoasă care urmează să fie recoltată legal. Ambele metode de evaluare aduc prejudicii importante fondului forestier național și sunt practici uzuale, indiferent de tipul de proprietate de stat sau privată, și însușite de aproape toți administratorii de fond forestier. Acest tip de practică acoperă cu documente legale de proveniență o cantitate însemnată a lemnului tăiat ilegal, facilitând astfel accesul lemnului furat pe piața reglementată a lemnului.

În acest context, se observă că „o treime din volumul total de lemn extras din fondul forestier este în afara cotei legale aprobate, respectiv din aproximativ 27 milioane mc recoltați, în realitate au fost aprobați în medie 18 milioane, conform

datelor IFN. Volumul înregistrat în urma măsurării științifice și cu acuratețe ne arată că volumul total de masă lemnoasă este de 2,2 miliarde de mc, iar scriptic amenajamentele silvice centralizate în datele INS ne dau valoarea de 1,3 miliarde de mc. Practic aproape 45% din lemnul existent în teren nu se regăsește într-un inventar asumat oficial sau este mascat de măsurători neconforme cu realitatea”.

În concluzie, datele cuprinse în amenajamentele silvice care descriu în detaliu suprafețele de pădure sunt afectate de erori grave. În realitate, datele amenajistice sunt copiate cel mai adesea la fiecare zece ani din amenajamentele anterioare și subvaluează sistematic masa lemnoasă. Această practică este cauzată de ingerința politicului în administrarea pădurilor și transformarea lemnului în sursă de venituri ilicite.

În acest context, expertul recomandă ca orice decizie privind Strategia Forestieră Națională să aibă la bază câteva decizii clare și punctuale, precum asumarea datelor IFN privind resursa lemn și refacerea amenajamentelor silvice prin evaluarea corectă a masei lemnoase, și întocmirea unui Cadastru Forestier Național integrat și corelat cu cadastrul terenurilor agricole, care să specifice suprafețele de pădure, în coordonatele GIS și proprietarii acestora.

În opinia sa, metodele actuale de recoltare a arborilor generează distrugerii importante asupra mediului, dat fiind că tăierile rase distrug ecosistemul iar construirea unor rețele foarte dense de drumuri forestiere în interiorul pădurilor amplifică efectul și în plus permite apei provenite din precipitații să ajungă în albiile râurilor și de zece ori mai repede, ducând la inundații și la colmatarea accelerată a lacurilor de acumulare.

În opinia lui Berceanu, „cuantificarea întregii cantități de lemn recoltat, dotarea cu funiculare a echipelor de exploatare corelată cu scăderea intervenției buldozerelor în păduri și tăierea arborilor pe criterii altele decât cele pur economice, plus vânzarea lemnului pe sortimente, din depozitele administratorilor, sunt pașii esențiali în creșterea eficienței economice și scăderea amprente ecologice asupra mediului”.

Pe de altă parte, expertul constată că menținerea unor volume mari de lemn nefiscalizate pe piață deformează prețul lemnului, distruge orice planuri de management și investiții în dezvoltare ale agenților comerciali și nu oferă predictibilitatea pe orizonturi largi de timp, cerută de sistemul bancar. „Fără investiții, fără o bursă a lemnului integrată în Bursa de Mărfuri și cu ingerințe politice profunde în piața lemnului, România nu are cum să depășască nivelul actual de prelucrare secundară a lemnului”, a concluzionat expertul silvic.

Octavian Berceanu atrage atenția că „piața de capital evită să investească într-o industrie afectată de corupție a cărei materie primă are prețuri volatile, distorsionate prin lipsa unui sistem de evidență centralizată electronic”.

Potrivit studiului PwC, în sectorul forestier sunt angajate 128.000 de persoane în mod direct, iar alte 186.000 de persoane în sectoare conexe. În plus, industria silvică și de prelucrare a lemnului din România contribuie cu 3,5% la PIB, spun autorii studiului.

Berceanu consideră însă că „piața lemnului și șantierele de împăduriri, cu un deficit de peste 2,5 milioane de ha, pot să genereze peste 100.000 de noi locuri de muncă, iar trecerea la o piață transparentă, deschisă și eficientă înseamnă cel

puțin dublarea procentelor actuale din PIB-ul României”.
(<http://epochtimes-romania.com>)

Ministrul Mediului, Apelor și Pădurilor, GrațIELA Gavrilescu, declara că 8,8 milioane de metri cubi de pădure se taie ilegal, anual, în România, motiv pentru care de la 1 septembrie 2015 începea să funcționeze Garda Forestieră.

Ministrul Mediului a mai spus că, prin implementarea Radarului Pădurilor, transportul de masă lemnoasă tăiată ilegal a scăzut cu aproximativ 30 %, conform unui bilanț realizat la patru luni după aplicarea acestui nou concept.

În ceea ce privește Garda Forestieră, ministrul a adăugat că aceasta s-a format prin transformarea fostelor Inspectorate Tehnice Silvice Teritoriale.

„Comisarii Gărzii Forestiere vor fi extrem de vigilenți deoarece criteriile lor de selecție vor fi extrem de dure. Vor avea parte și de un test de integritate. I-am avertizat că atât timp cât remunerația este la nivel de ANAF și pretențiile populației sunt extrem de mari în ceea ce privește această instituție, au toate facilitățile create, deci, ca atare, vor trebui să-și facă munca în slujba cetățeanului și să apere această avuție extrem de important”, a mai spus ministrul Mediului.

Cele nouă comisariate de regim silvic și vânătoare se vor transforma în nouă Gărzi Forestiere, noile structuri urmând să preia personalul și patrimoniul comisariatelor, cu posibilitatea suplimentării posturilor, se arăta într-o ordonanță de urgență aprobată, la 30 iunie 2015 de Guvern.

Gărzile Forestiere vor prelua de la fostele comisariate de regim silvic și cinegetic patrimoniul, posturile, personalul și prevederile bugetare, pe baza protocoalelor de predare-pri-mire. Numărul de posturi ale noilor structuri era de 617, din

care 545 posturi de personal silvic cu atribuții de control și implementare și 72 de posturi de personal cu atribuții auxiliare domeniului, dintre care 18 pentru persoane cu pregătire juridică, 18 pentru persoane cu pregătire economică și 36 pentru cei cu specializare în resurse umane, achiziții, investiții și administrativ.

Potrivit Guvernului, în 2015 existau doar 399 de persoane cu atribuții de control și implementare și 58 de persoane care lucrează ca personal auxiliar, iar prin aceste măsuri suprafața de fond forestier care revenea pentru control unei persoane se reduce de la 16.403 hectare la aproximativ 12.000 de hectare.

La nivel teritorial există nouă Gărzi Forestiere, iar numărul minim de posturi pentru o Gardă este de 40. Principalele atribuții ale Gărzilor Forestiere sunt: monitorizarea, implementarea și controlul aplicării regimului silvic în fondul forestier național și în vegetația forestieră de pe terenurile din afara fondului forestier național; monitorizarea, implementarea și controlul aplicării regimului cinegetic în fondul cinegetic național; monitorizarea și controlul trasabilității materialelor lemnoase, conform prevederilor legale în vigoare.

Executivul susținea că noile măsuri vor avea ca rezultat reducerea masivă a tăierilor ilegale de lemn. Din datele puse la dispoziție de către Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice București – Serviciul Inventarul Forestier Național, volumul de lemn recoltat în perioada 2008-2014 din păduri este estimat la o medie de 26,69 milioane de metri cubi pe an.

Potrivit datelor Institutului Național de Statistică, volumul autorizat și recoltat în perioada 2008-2014 este de aproximativ 17,9 milioane de metri cubi pe an. Diferența de masă

lemnnoasă dintre cantitatea raportată de Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice – Serviciul Inventarul Forestier Național și cea recoltată în mod legal se presupunea a fi recoltată ilegal. (*www.gandul.info*)

În ciuda noilor măsuri adoptate, în țara noastră au fost înregistrate, în 2016, 9.444 de cazuri de tăieri ilegale de arbori, adică, în medie, 26 de arbori pe zi, arată un raport Greenpeace România, potrivit căruia cele mai multe cazuri de tăieri ilegale au fost înregistrate în județul Mureș – 1.057 de cazuri (11%), Brașov – 664 de cazuri (7%) și Olt – 605 cazuri (6%).

Ca volum de lemn tăiat ilegal, raportul Greenpeace România arată că din județele Maramureș, Iași și Cluj au dispărut cele mai mari cantități de lemn, cele trei județe înregistrând 52% din volumul de lemn tăiat ilegal la nivel național, notează raportul.

Prejudiciul total estimat de autorități pentru aceste tăieri este de 39.475.235,29 lei (aproximativ 9 milioane de euro) în perioada 2015-2016, iar cele mai mari prejudicii au fost înregistrate în județul Maramureș – 17.966.536 lei – reprezentând 45,59% din valoarea totală la nivel național, mai scrie sursa citată.

Conform raportului, în 2016 au fost aplicate amenzi pentru 22.264 de contravenții, în valoare de 33.038.652 lei, cele mai multe fiind înregistrate în județele Argeș – 2.106 contravenții, Vrancea – 1.969 și Mureș – 1.455. Totodată, ca urmare a noilor prevederi legale în materie, au fost confiscate, de către reprezentatii Poliției și cei ai Jandarmeriei, 1.146 de mijloace de transport folosite pentru transportarea de material lemnos fără proveniență legală, arată raportul.

Potrivit aceluiași document, 42% din tăierile ilegale din țara noastră (3.986 arbori), depistate anul trecut, au fost semnalate de cetățeni. Județele cu cel mai mare grad de implicare a cetățenilor sunt Argeș și Dâmbovița, fiecare cu 7% din totalul cazurilor identificate ca urmare a sesizărilor primite, conform raportului. (<http://gazetadecluj.ro>)

Alexander „Sascha” von Bismarck îi primea, la sfârșitul anului 2015, pe reporterii de la Pressone.ro în biroul său de la etajul 5 al clădirii din Washington DC în care se află sediul Asociației Americane de Științe Politice (APSA).

Ultimul etaj e închiriat echipei de la Environmental Investigation Agency (EIA) – o mână de oameni care, cu încăpățănare și curaj, îmbunătățesc regulile de protecție a mediului în țări de pe mai multe continente. De pildă, EIA a jucat un rol-cheie în interzicerea comerțului cu fildeș sau a contribuit la închiderea a 53 de mine ilegale din India.

Sascha e calm, zâmbitor, și cunoaște problema tăierilor ilegale de lemn din România de parcă n-ar trăi peste mări și țări. Aici, în America, investigațiile și lobby-ul său au dus la modificarea legislației, astfel că acum e interzisă comercializarea lemnului sau a produselor finite din lemn tăiat ilegal.

În România, Sascha von Bismarck a realizat, cu ajutorul EIA, o investigație elaborată asupra tăierilor ilegale de lemn. El a reușit să demaște lăcomia austriecilor de la Schweighofer într-o întâlnire în care a purtat o cameră ascunsă.

Von Bismarck li s-a prezentat șefilor din București ai companiei drept un investitor străin care a pus mâna pe mai multe compozesorate de pădure. Le-a propus să le livreze lemn tăiat ilegal și nu numai că nu a fost refuzat, dar conducerea

Schweighofer i-a promis și bonusuri. (Istoria acelei investigații poate fi citită pe <https://pressone.ro>.)

— *Când ați aflat problemele legate de tăierile ilegale de lemn din România?*

— S-a întâmplat acum patru ani. Ceea ce încercăm noi e să vedem unde sunt cele mai mari probleme legate de tăierile ilegale de lemn, să urmărim sistemul de transport, iar apoi să schimbăm regulile.

În contextul ăsta, avem nevoie să acționăm în țările unde tăierea ilegală de lemn este la scară mare. Și unde există resursele cele mai amenințate, din perspectiva comunităților locale, a oamenilor care ar trebui să gestioneze aceste resurse. Unde este lupta cea mai grea.

Și din păcate, *a devenit clar pentru noi că în România e o luptă foarte dură*. Foarte mulți oameni își riscă viețile și carierele în prima linie a acestei lupte.

Noi am înțeles asta și din interesul foarte mare pentru lemnul românesc care se manifesta în piața mondială. Această afacere a generat atât de mulți bani, încât devine extrem de dificil, la nivel local, să mai lupți cu corupția sau cu cineva care obține beneficii din valorificarea acestei resurse.

— *Puteti să estimați sumele despre care vorbim?*

— Avem aceste date în raportul despre România. E vorba de miliarde. Dar ceea ce arăta investigația EIA este că cel puțin 50% din suprafețele tăiate au fost tăiate ilegal sau cu încălcarea regulamentelor silvice. Iar regulamentele există pentru un motiv.

Dacă vrei să ai un sector al lemnului sustenabil, contează chiar și cea mai mică regulă – de exemplu, cea care interzice

să cari lemnul tăiat prin râu. O companie ca Schweighofer poate face sute de milioane de euro din pădurea românească.

Așa că vorbim de cel puțin câteva sute de milioane de euro, profituri pe care România le-a pierdut. Guvernul ar trebui să estimeze pierderile înregistrate de România.

— *Ce poate face România să îmbunătățească această stare?*

— Cred că vremurile sunt foarte interesante și că dispunem de toate mijloacele pentru a putea nu doar să îmbunătățim, ci și să dezvoltăm un model de a învinge în situații dificile, de a exploata pădurea într-un fel responsabil.

Mai ales pentru că societatea și atâția oameni sunt gata să iasă din nou în stradă pentru a se implica în schimbare.

Dacă ne uităm cu câțiva ani în urmă și comparăm situațiile, cred că avem motive extraordinare să fim optimiști. De pildă, există sistemul de raportare a mașinilor suspectate că ar transporta lemn tăiat ilegal.

Dacă funcționează, acest sistem ar putea fi translatat în practica mondială de combatere a tăierilor ilegale. Pentru asta, însă, Guvernul ar trebui să investească mai mult în implementarea acestui program, să nu-l folosească doar ca PR și motiv de laudă.

Cred că potențialul de succes este dat tocmai de acest fapt: programul este folosit de oameni, îi activează și îi responsabilizează. În lume, acolo unde mai există problema asta, sunt și alte idei de rezolvare, dar acolo nu există transparență și soluțiile sunt uitate într-un sertar. Și atunci oamenii uită că se taie lemn ilegal.

Uitarea de tipul ăsta e cel mai mare dușman. De asta spun că România chiar are o șansă să rezolve problema asta. Dar provocarea pentru voi, chiar acum, e să înțelegeți că cele mai

mari companii din lume fac sute și sute de milioane de euro profit din resursele naturale ale țării voastre.

Și asta e o chestie mare, dacă te apuci să i te împotrivești.

Atenție, acele companii nu fac aceste sute de milioane vânzând lemnul României, ci vânzând lemn furat din România.

Uite problema.

Când tăierile ilegale reprezintă 50%, atunci ai nevoie ca unele companii să facă pasul de la declarații – *Vrem să cumpărăm lemn tăiat legal* – la fapte.

De pildă, în cazul Schweighofer nu e suficient ca ei să spună – *Noi știm să exploatăm sustenabil, pentru că am mai făcut-o înainte, în Austria.*

Dar ei nu taie în România, doar cumpără.

Da, dar au și bucăți de pământ, terenuri, de multe ori cumpărate tot de la surse care l-au furat. Adică, tu știi cum se face corect, dar nu faci așa. De fapt, știi că nu vor exista consecințe.

Companiile mari vin în România și nu joacă corect, știind că nu vor exista consecințe pentru ele. Apoi devin sursa problemei, căci depind de sursa de lemn tăiat ilegal, și ajung să dea exemplu și altora.

Iar asta în timp ce alții învață să exploateze orice bucată de lemn pe care o cumpără și să nu irosească nimic, indiferent de calitate.

Apoi, mai e faptul că se fac puține produse finite... Asta e o decizie care trebuie luată de către oameni într-o democrație. Ai o resursă de valoare mondială, toată lumea o vrea.

Toată lumea vrea lemnul vostru, există un motiv pentru asta. Și-atunci, poate o să procedați astfel încât să păstrați mai multă valoare înăuntrul țării.(...)

— *Cât de important e lemnul românesc pe piața globală?*

— În mod tragic, acum e mai ieftin, pentru că e furat. E tăiat ilegal. Și toată lumea va vrea lemn românesc, pentru că aveți cele mai mari păduri rămase neatinse în Europa. Cele mai valoroase.

— *Ar trebui să fie considerate și tratate ca o comoară națională...*

— Da. Și nu din punctul de vedere al conservării, ci al deciziei. Ar trebui să decideți ce faceți cu lemnul acesta, cum îl exploatați. Iar singura șansă e să vă luați destul timp de gândire, informare și dezbatere: care ar trebui să fie regulile, cum vreau să tai, unde, care zone sunt pentru profit, care pentru turism.

Trebuie să înțelegeți că este o resursă unică pe care nimeni altcineva n-o mai are.

Toată lumea are copaci, dar nimeni nu are o pădure uriașă care încă rezistă. Înțelegeți unicitatea și valoarea acestei resurse.

O dată ce luați o decizie, nu va mai fi greu. Și companiile care cumpără și tăietorii ilegali trebuie să știe că vor exista consecințe ale ilegalităților. Că vor fi pedepsiți.

Acestea, dezbateră și reglementarea, e bine să fie făcute împreună, pentru a atrage atenția publică asupra subiectului. Societatea civilă și grupurile de susținere trebuie să transmită ajutorul lor, să fie capabile să stea la masa negocierilor.

Este un moment în care toți cetățenii și toate grupurile care au făcut eforturi pentru interzicerea tăierii ilegale a lemnului în România ar trebui să se implice în schimbare.

Sper foarte mult că de data asta va însemna ceva, că vom vedea o schimbare.

Plus că mai există o interconectivitate cu instituțiile și procedurile europene. Acum este timpul. Munciți, puneți presiune pentru legi noi referitoare la păduri și la tăierea lemnului, legi care să fie așa cum vi le doriți, cele mai bune variante.

Faceți în așa fel, încât regulile să conteze. Faceți companiile să înțeleagă că vor exista consecințe. (...)

Acum e momentul să înțelegem că mafiotul care taie noaptea și cară lemnul până la poarta companiei este oricum vinovat, după legislația românească.

Compania trebuie să înțeleagă că trebuie să înceteze să cumpere lemn de la acel mafiot.

Dar oamenii se trezesc, chiar dacă se întâmplă în ultimul moment. Repet, e un moment foarte bun acum și trebuie folosit. (<https://pressone.ro>)

Lămuriri bibliografice

Pentru a aduna materialul documentar necesar realizării acestui nou volum din colecția „Istории secrete” am consultat colecțiile unor cunoscute publicații, precum și arhivele lor online. Le rămân îndatorat colegilor de la Adevărul, Memoria, Historia, Formula As, Libertatea, Jurnalul Național, Evenimentul Zilei, Ziarul de Duminică, Click!, Cancan, precum și celor de la Agenția Mediafax.

Recunoștința mea îi vizează în egală măsură și pe cei care gestionează resursele de pe internet ale site-urilor și blogurilor:

www.adevarul.ro

<http://adevaruldespredaci.ro>

<https://alba24.ro>

www.antena3.ro

<https://cersipamanromanesc.wordpress.com>

www.contributors.ro

www.cotidianul.ro

www.cultural.bzi.ro

www.curentul.info

www.dcnews.ro
<https://deieri-deazi.blogspot.ro>
www.descopera.ro
www.encyclopedia-dacica.ro
<http://enciclopediaromaniei.ro>
<http://evz.ro>
www.gandul.info
www.historia.ro
<https://historice.ro>
www.hotnews.ro
<https://identitatea.ro>
www.istorie-pe-scurt.ro
<http://istorieveche.ro>
www.jurnalul.ro
www.lovendal.ro
www.obiectiv.info
<http://povestidealtadata.blogspot.ro>
www.ring.ro
<http://romania libera.ro>
www.rtv.net
www.stelian-tanase.ro
<http://transilvaniareporter.ro>
<https://tudorcurtifan.wordpress.com>
www.ziare.com
www.ziarulmetropolis.ro
<https://ziarulunirea.ro>
www.ziuanews.ro
<http://epochtimes-romania.com>
<http://gazetadecluj.ro>
<https://pressone.ro>
www.ziaruldevrancea.ro

Foarte multe informații prețioase am cules din enciclopedia online Wikipedia (<https://ro.wikipedia.org/>).

Nefiind o lucrare științifică (vreo „teză de doctorat”!), ci una de popularizare realizată prin procedeul agregării de informații, nu am inclus note în subsolul paginilor în care să precizez data și locul unde au apărut fragmentele citate, ci doar am marcat preluările din presa scrisă și online cu ghilimele, citând explicit link-urile, spre a nu îngreuna/complica inutil lectura.

Am consultat și mai multe volume ce cuprind date și informații despre cei care au furat bogățiile României și contextele istorice ale acțiunilor lor:

Adolf Armbruster – *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, Editura Enciclopedică, București, 2012.

Florian Banu – *Asalt asupra economiei României – De la Solagra la Sovrom (1936-1956)*, Editura Nemira, București, 2004.

Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor – *Istoria României*, Editura Enciclopedică, București, 1998.

Lavinia Betea – *Partea lor de adevăr – Bârlădeanu, Maurer, Corneliu Mănescu*, Editura Compania, București, 2008.

Dan-Silviu Boerescu – *Bucate de aur din Apuseni. Rețete și legende de la Roșia Montană și din împrejurimi*, Editura Lifestyle Publishing, București, 2010.

Dan-Silviu Boerescu – *Cei ce au încercat să distrugă România... și aproape au reușit. Ipoteze despre motivațiile lor ascunse*, Editura Integral, București, 2018.

Dan-Silviu Boerescu – *Clipele astrale ale istoriei României. Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării*, Editura Integral, București, 2018.

- Dan-Silviu Boerescu – *Decebal, Traian, Burebista și iubitele lor: lucrurile care nu s-au spus niciodată*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Haiducii și bandiții care au terorizat Bucureștii*, Editura Integral, București, 2017.
- Dan-Silviu Boerescu – *Jenny Paulson, miliardara româncă din spatele lui Donald Trump*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase*, Editura Integral, București, 2018.
- Dan-Silviu Boerescu – *Zece mistere fascinante ale spațiului carpato-danubiano-pontic*, Editura Integral, București, 2018.
- Lucian Boia – *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Lucian Boia – *Mituri istorice românești*, Editura Universității din București, 1995.
- Lucian Boia – *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1997.
- Constantin M. Boncu – *Contribuții la istoria petrolului românesc*, Editura Academiei R.S. Romania, București, 1971.
- Nicolae Bud – *La hotarul dintre milenii. Mineritul încotro?*, Editura Academiei, București, 2016.
- Gheorghe Buzatu – *O istorie a petrolului românesc*, Editura Enciclopedică, București, 1998.
- Gheorghe Buzatu – *România și trusturile petroliere internaționale până la 1929*, Editura Junimea, Iași, 1981.

- Gheorghe Calcan – *Industria petrolieră din România în perioada interbelică: Confruntări și opțiuni în cercurile de specialiști*, Editura Tehnică, București, 1997.
- Anton Caragea – *Pagini de istorie ascunsă*, Editura Cartier, Chișinău, 2004.
- Dio Cassius – *Istoria romană*, vol. I-III, ediție de Adelina Piatkowski, Editura Științifică, București, 1977-1985.
- Eugen Cizek – *Istoria Romei*, Editura Paideia, București, 2002.
- Eugen Cizek, Dan Slușanschi, Mariana Băluță-Skultety – *Romano-Dacica: Izvoare antice ale istoriei României*, Universitatea București, București, 1992.
- Adrian Cioroianu – *Cea mai frumoasă poveste. Câteva adevăruri simple despre Istoria Românilor*, Editura Curtea Veche, București, 2013.
- Eugen Comșa – *Viața oamenilor din spațiul carpato-danubiano-pontic în mileniile 7-4 î. Hr.*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.
- Florin Constantiniu – *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
- Ion Horațiu Crișan – *Civilizația geto-dacilor*, vol. I-II, Editura Meridiane, București, 1993.
- Ion Horațiu Crișan – *Spiritualitatea geto-dacilor*, Editura Albatros, București, 1986.
- Constantin Daicoviciu – *Dacia liberă și Dacia romană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1964.
- Hadrian Daicoviciu – *Dacii*, Editura Științifică, București, 1965.
- Hadrian Daicoviciu – *Dacia, de la Burebista la cucerirea romană*, Editura Dacia, Cluj, 1972.

- Nicolae Densușianu – *Dacia preistorică*, cu o prefață de dr. C. I. Istrati, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, București, 1913.
- Vladimir Dumitrescu, Alexandru Vulpe – *Dacia înainte de Dromihete*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
- Jean Baptiste Duroselle – *Istoria relațiilor internaționale 1919-1947*, Vol. I, Editura Științe Sociale și Politice, București, 2006.
- Vlad Georgescu – *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992.
- Constantin C. Giurescu – *Istoria românilor*, vol. I-III, Fundația Regală pentru Literatură și Artă „Carol al II-lea”, București, 1938.
- Gheorghe Ivănuș – *Istoria petrolului în România*, Editura AGIR, București, 2004.
- Mihail Manoilescu – *Dictatul de la Viena. Memorii iulie-august 1940*, Editura Enciclopedică, București, 1991.
- Theodor Mommsen – *Istoria romană*, Vol. IV – *Provinciile și locuitorii de la Caesar până la Dioclețian*, Editura Enciclopedică, București, 1991.
- Iancu Moțu – *Dacia Provincia Augusti*, Editura Corint, București, 2004.
- Luminița Munteanu-Dumitru – *Itinerare arheologice bănățene*, Ed. Sport-Turism, București, 1988.
- Bogdan Murgescu – *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001.
- Vasile Pârvan – *Getica. O proto-istorie a Daciei*, Editura Cultura Națională, București, 1926.

- Constantin C. Petolescu – *Dacia: Un mileniu de istorie*, Editura Academiei Române, București, 2010.
- Gheorghe C. Popescu (coord.), Sorin Tamaș-Bădescu, Gabriela Tamaș-Bădescu, Laurențiu Bogatu, Antonela Neacșu – *Geologia economică a aurului*, Editura Aeternitas, Alba Iulia, 2007.
- George Potra – *Din Bucureștii de ieri*, vol. I-II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1990.
- George Potra – *Documente privitoare la Istoria Orașului București*, Vol. I-II, Editura Academiei R.P.R., București, 1967.
- Lucian Predescu – *Enciclopedia Cugetarea*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafras, București, 1940.
- Mihai Sorin Rădulescu – *În căutarea unor istorii uitate*, Editura Vremea, București, 2011.
- Ștefan Ștefănescu – *Istoria poporului român*, Editura Academiei, București, 1970.
- Ion Tănăsescu – *Exploatarea petrolului în România: L'exploitation du pétrole en Roumanie*, Editura Institutul de arte grafice „Carol Göbl”, București, 1907.
- Paul Lazăr Tonciulescu – *De la Țara Luanei la Ieud*, Editura Miracol, București, 1998.
- Radu Vulpe – *Columna lui Traian, monument al etnogenezei etnice*, Editura Sport-Turism, București, 1988.
- *** – *Izvoare privind istoria României*, Editura Academiei R.P.R., București, 1964.

Mulțumirile mele se îndreaptă către colectivul **Anticariatului UNU**, Str. Academiei, 4-6, București, care m-a ajutat cu profesionalism în activitatea de documentare, ca și în cazul altor cărți semnate de mine. (www.anticariat-unu.ro)

Colecția ISTORII SECRETE

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Am fost prea multă vreme prizonierii stereotipurilor patriotarde din manualele de istorie, care au falsificat – vreme de mai multe generații – semnificația unor fapte și evenimente care ne definesc ca popor. Uneori, trucajele propagandistice s-au realizat prin omisiune, alteori prin folosirea de clișee specifice luptei de clasă de inspirație sovietică.

Însă, în momentul de față, când accesul liber la informație nu mai este o utopie, putem puncta altfel o sumedenie de episoade istorice și putem privi personajele exponențiale ale diferitelor epoci în toată complexitatea lor umană, fără teama de a deveni culpabili în ochii cenzurii, dar și cu riscul inerent de a șoca naționaliștii, protocroniștii sau extremiștii, indiferent de culoare lor politică.

Spre descifrarea istoriei secrete a României!

Un proiect editorial

INTEGRAL

Volumul I

Cele mai murdare crime politice din istoria modernă a României

Secolul XX a fost marcat de o succesiune de întâmplări tragice – asasinate politice sau felurite „accidente” ale unor lideri români, care au hrănit toate o mulțime de scenarii și teorii ale conspirației. Au murit, în circumstanțe care ridică multe semne de întrebare, personalități care au marcat decisiv epoca lor și care au avut orientări ideologice de toate culorile – liberali, țărâniști, carliști, legionari, comuniști etc., uniți între ei numai de caracterul violent al sfârșitului fiecăruia, provocat de glonț, otravă, rangă sau baionetă.

Volumul II

Clipele astrale ale istoriei României Zece zile incredibile care ar fi putut schimba destinul țării

Ziua în care, în anul 44 î. Hr., Burebista a fost asasinat și cea de Crăciun, în 1990, când Regele Mihai s-a întors prima oară în România după mai bine de patru decenii de exil, dar a fost izgonit din nou din țară, ziua în care, în august 1601, Mihai Viteazul a fost ucis la Câmpia Turzii și cea, din august 1991, când Republica Moldova și-a declarat independența față de Uniunea Sovietică dar nu s-a reîntors la sânul Patriei-Mamă... sunt doar câteva momente istorice în care România și-a ratat destinul.

Volumul III

Pagini din istoria țării pe care am vrea să le uităm

Istoria unei țări nu se compune doar din momente glorioase, de apoteoză și triumf, când mulțimile exultă de fericire, iar conducătorii sunt nimbați de haloul gloriei. Din nefericire, adesea memoria colectivă reține traumatizant momentele oribile ale decăderii și agoniei. Nici în cazul poporului român acestea nu au lipsit. De pildă, atunci când Constantin Brâncoveanu și fiii săi au fost uciși și mutilați barbar la Stambul sau atunci când, în 1812, într-o sală a Hanului lui Manuc, Rusia țaristă ne fura prima oară Basarabia, sau atunci când, pe 30 august 1940, la Viena, cu complicitatea lui Hitler și a lui Mussolini, Horthy împlânta pumnalul în trupul Transilvaniei, ori atunci când, în decembrie 1989, cripto-comuniștii confiscau revolta populară...

Volumul IV

Zece mistere fascinante ale spațiului carpato-danubiano-pontic

Sfinxul din Bucegi, Kogaion – polul energetic al Planetei, „Gura de Rai” – locul cu „energie pură” din Carpați (certificat de NASA), tunelurile din Dobrogea, aurul dacic ascuns în munți, tăblițele de aur de la Sinaia, Tărtăria și prima scriere a lumii, comorile templierilor de la Câmpulung Muscel, orașul subteran de sub Sarmisegetuza, Androniconul, scheletele uriașe din Lunca Dunării și... România încă mai are enigme incredibile de descifrat!

Volumul V

Românii neștiuți din spatele marilor personalități ale omenirii și secretele lor odioase

Pare incredibil dar, într-un moment sau altul, lideri mondiali precum Stalin, Hitler și, chiar, Churchill au cochetat, în diverse maniere, cu ideea distrugerii României. În trecutul istoric, asemenea exemple pot fi găsite cu duiumul. Nici prezentul nu ne scutește de asemenea scenarii abracadabrante...

Volumul VII

Aurul, uraniul și alte comori furate din România Noi scenarii despre marile jafuri naționale

După cucerirea Daciei, Traian a luat atâta aur din comoara lui Decebal încât timp de doi ani a oferit cetățenilor Romei petreceri cu mâncare și lupte de gladiatori (*panem et circenses*) gratis. În epoca societăților mixte româno-sovietice (faimoasele Sovrom-uri), în contul achitării „datoriilor de război”, rușii ne-au luat uraniul și alte substanțe rare și prețioase. Astăzi, munții noștri se golesc de păduri în ritm accelerat...

Volumul VIII

Noua ordine europeană Teoria conspirației privind dezmembrarea României și reîmpărțirea Bătrânului Continent

Chiar dacă, deocamdată, separarea Cataloniei de Madrid și dezmembrarea Spaniei au eșuat, tendința de atomizare a Europei, începută o dată cu spargerea în bucăți a fostei Iugoslavii și ruperea Cehoslovaciei, probabil va continua. Franța, Italia sau Marea Britanie par a fi victime predestinate, însă nici România nu este iertată de astfel de amenințări: vă spune ceva „Țara Secuilor”? Surpriza este că nu este singura astfel de încercare...

Volumul IX

Marile manipulări din istoria României Teroriștii din decembrie 1989 – realitate, ficțiune sau manipulare criminală?

„Teroriștii” care ne-au înspăimântat în timpul Revoluției au început să fie pregătiți încă din 1968. Deloc întâmplător, în martie 1989 într-o revistă militară românească se publica studiul *Lupta de rezistență în cadrul războiului de apărare a patriei. Particularități ale participării unităților centrale și teritoriale de securitate la organizarea luptei de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic*. Istoricii au remarcat că „tema era discutată de mai mulți ani și au existat numeroase ședințe și dezbateri la care participau cadre din Securitate, Armată, Gărzi Patriotice și partid. Au fost elaborate variante de lucru și s-au adus îmbunătățiri periodice ale planurilor, în funcție de realitățile schimbătoare de-a lungul timpului”...

Volumul X

Operațiuni secrete ale unor puteri străine în România

Scena Revoluției din Decembrie 1989 a fost doar una dintre cele pe care au evoluat agenții unor puteri străine, încercând și, uneori, reușind să influențeze evenimente epocale din istoria noastră, în care oamenii cu dublă sau multiplă comandă, reprezentând interesele imperiilor vecine au ajuns foarte aproape sau chiar în vârful piramidei politice autohtone.

Volumul XI

Odissea marilor spioni români din secolul XX

Mihail Moruzov este numele celui care se trage din cazacii zaporojeni refugiați din Caucaz în România. Născut la 18 septembrie 1887, în satul Zebil din Tulcea, într-o familie cu opt copii, Moruzov avea să devină, cu voia sa și împins de instinct, părintele serviciilor secrete românești. Cu toate că a făcut doar trei clase primare, inteligența și flerul tulceanului l-au transformat în timp într-unul dintre cei mai apreciați spioni ai Europei. Maria Tănase, Elena Constantinescu alias Helen O'Brien, Veturia Goga sunt cele mai cunoscute spioane române, unele în acte, altele doar bănuite de așa ceva. Iar gălățeanca Vera Atkins a devenit unul dintre șefii serviciului de spionaj britanic din timpul ultimei conflagrații mondiale.

Volumul XII

Tainele Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918

Actul istoric înfăptuit la 1 Decembrie 1918 a constituit apogeul unor acțiuni politice, militare și diplomatice care, multă vreme, au fost sau sunt încă învăluite în mister, protagoniștii lor fiind unii dintre marii eroi necunoscuți sau abia intuiți ai acelor împrejurări istorice de o însemnătate vitală pentru națiunea română...

Volumul XIII

Războaiele balcanice și alte momente din istoria militară a României despre care se vorbește mai puțin

Cele două Războaie balcanice au anticipat în multe feluri tot ceea ce s-a întâmplat cu România în cele două războaie și în perioadele ce au urmat acestor mari confruntări militare, dar și în perioadele de mari prefaceri istorice care le-au urmat acestora. De ce, totuși, în aceste condiții, cele două importante confruntări regionale sunt de obicei trecute cu vederea de cărțile de istorie? Și e adevărat că, în 1968, tancurile Tratatului de la Varșovia au încercat să treacă granițele dinspre Ungaria și URSS?

Volumul XIV

Basarabia, Bucovina, Cadrilaterul, Maramureșul istoric și alte ținuturi disputate de români

Rușii și ucrainenii ne-au luat, de mai multe ori, Basarabia, Bucovina, Ținutul Herța, Maramureșul istoric (pe care l-au administrat un pic și cehii), Insula Șerpilor și Gurile Dunării. Polonezii au stăpânit părți ale Bucovinei, pe care au avut-o și austriecii, care au primit câteva decenii și... Oltenia. Cu bulgarii ne-am disputat Cadrilaterul, existând discuții și asupra Dobrogei. Nici cu sârbii nu au lipsit discuțiile asupra Banatului...

Volumul XV

Secretele închisorilor românești

În perioada interbelică și a celui de-Al Doilea Război Mondial deținuții comuniști au fost închiși în penitenciare și lagăre. La fel și piloții americani doborâți de apărarea antiaeriană deasupra Bucureștiului și a câmpurilor petroliere de pe Valea Prahovei. Mai apoi, nu este deloc clar ce s-a întâmplat cu protagoniștii „marelui jaf comunist” din 1959 sau cu *serial killer*-ul Râmăru în închisoare și cum reușeau să evadeze unii deținuți pe vremea lui Ceaușescu...

Volumul XVI

Crime și catastrofe uitate din istoria neagră a României

O colonie muncitorească din apropierea șantierului unei hidrocentrale este spulberată într-o noapte de o revărsare de ape, care au luat cu ele zeci de vieți omenești. Sute de brigadieri entuziaști sau „dușmani ai poporului” trimiși la reeducare pier la Canal și pe faimoasele șantiere ale tineretului. Două mari accidente aviatice, adevărate catastrofe, au avut loc în Banat și în Transilvania în perioada comunistă. Inundațiile din anii 1970-1975 fac numeroase victime. Trei teribile catastrofe feroviare din anii '30 fac sute de victime, iar o a patra se petrece în 1968. În 1930, o biserică a ars cu 118 oameni înăuntru. Un autobuz care circula pe ruta Suceava-Botoșani s-a răsturnat de pe un pod într-o mlaștină adâncă, la Hunțani. În urma accidentului din 1980 au murit 48 de oameni. Dezastrul de la Certej din 1971, provocat de ruperea digului și alunecarea muntelui de steril din iazul de decantare al exploatarei miniere, a provocat 89 de morți și 76 de răniți. Iar în 1974, la Iași, un șofer de camion era pe punctul de a porni un război interetnic după ce, din răzbunare, a călcat cu o mașina grea o șatră de țigani, curmând 24 de vieți.

Volumul XVII

Secretele medicinei legale românești

Ce s-a întâmplat în realitate cu penisul lui Terente din muzeul Institutului de Medicină Legală din București, care era, de fapt, o butaforie? Și cum a reușit Mina Minovici să mumifice corpul portarului de la IML mai bine decât trupurile faraonilor? Iar Nicolae Minovici a fost fratele celebrului legist căruia Institutul Național de Medicină Legală îi poartă numele. Ca și fratele său, și-a dedicat viața științei și a recurs la metode extreme pentru a-și pune în practică studiile. A cercetat efectele agoniei prin autostrangulare și a fost el însuși cobai, spânzurându-se de 12 ori!

• • • • •

Volumul XVIII

Enigmele românești ale celui de Al Doilea Război Mondial

Avea România vreo șansă să lupte pentru a împiedica pierderile teritoriale din vara lui 1940? De ce armata română, după ce a recuperat Basarabia, a continuat să lupte și dincolo de Nistru? De ce nu ne-am retras trupele de la Stalin-grad? Ce s-a întâmplat, de fapt, la Odesa când partizanii (evrei?) au aruncat în aer comandamentul trupelor române? Care sunt explicațiile masacrului de la Cotul Donului, în 1942, când au pierit peste 150.000 de soldați ai noștri? Și dacă Antonescu era lăsat să întoarcă el armele în august 1944? Cum au ocupat Budapesta a doua oară românii în 25 de ani? Ce au făcut la Viena și în Munții Tatra?

Volumul XIX

Întoarcerea lui Dracula: Vârcolaci, strigoi și alți monștri atestați în România

Înainte de proliferarea mitului lui Dracula a existat o contesă transilvană însetată de sânge de fecioară. Dacii, ca să-și înspăimânte dușmanii, foloseau capete de lup împăiate continuate cu trupuri de șarpe în loc de steaguri de luptă. În 2015, o femeie din Brașov a divorțat de soțul ei după ce, în nopțile cu lună plină l-a urmărit și a descoperit că acesta, în pielea goală, ataca animalele și le mușca de gât...

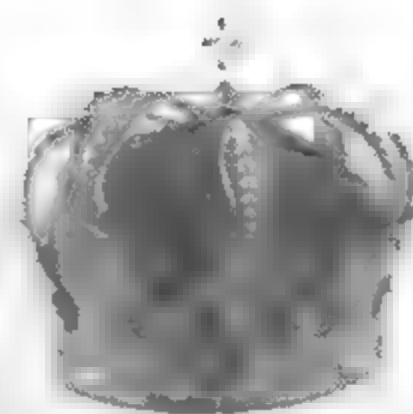

Volumul XX

Fenomenul Maglavit și alte minuni petrecute pe teritoriul românesc

În vara anului 1935, o Românie întreagă n-avea ochi decât pentru Maglavit, localitatea din Oltenia în care ciobanul Petrache Lupu pretindea că l-a văzut și a vorbit cu Dumnezeu. Foarte repede, societatea s-a împărțit în tabere: unii i-au zis ciobanului analfabet „nebun”, alții „sfânt”, iar unii au bănuț că-i vorba de o escrocherie. Cert e însă că puhoia de oameni au pornit-o înspre Maglavit, convinși de virtuțile tămăduitoare ale locului. În mai 2015, mii de pelerini au ajuns la Pușcași, un sat din vecinătatea Vasluiului, pentru a se ruga lângă un tablou cu Arsenie Boca, despre care localnicii afirmă că lăcrimează. Iar în iunie 2015, o familie din satul arădean Semlac afirma că a observat cum curge mir dintr-o icoană care îl înfățișă pe Arsenie Boca. Sute de credincioși din zonă au venit în pelerinaj la casa localnicilor, pentru a vedea minunea.

COLECȚIA REGALĂ

prezentată de Dan-Silviu Boerescu

Istoria modernă a României (1866-1947 și, în fapt, până în prezent) este imposibil de înțeles fără analiza istoriei Casei Regale a României, ale cărei personaje, de la Carol I la Mihai I, au marcat decisiv momentele cele mai importante ale ultimului veac și jumătate al Principatelor, Regatului și – vai! – Republicii Populare/Socialiste sau, revenind în vârtoarea clipei, al unei Români fără de noimă și identitate precisă, parcă mereu pierdută în caruselul european și mondial.

Fără contribuția novatoare a Casei Regale nu se știe când și cum România ar fi putut trece din feudalismul întârziat direct în epoca modernă, cum fără acțiunile inspirate și deciziile înțelepte luate (uneori, contra inimii și a glasului sângelui!) de Suverani (Regele Carol I, Regele Ferdinand și Regina Maria) niciodată nu s-ar fi putut înfăptui, la 1 Decembrie 1918, unica Românie Mare.

Recunoscând rolul istoric jucat de cele cinci generații ale Familiei Regale a României, nu putem să le negăm acestora nici calitatea de oameni ai timpului lor (...nu doar ai eternității!), de ființe investite nu doar cu prerogativele dinastice, ci și cu atributele lor pur umane, care au creionat și personalitățile puternice ale unor ființe adesea pătimășe și chiar contradictorii, pe care nu ne-am propus să le

idealizăm în vreun fel. Din amalgamul de trăsături, uneori destul de greu de armonizat, au reieșit figuri luminoase, fascinante și, în ciuda locurilor comune livești, absolut surprinzătoare. Vă invităm să le deoalăm împreună în filele (pe care unii le-ar putea considera, pripit, iconoclaste) ale cărților din Colecția REGALĂ!

Un proiect editorial INTEGRAL

Un proiect editorial
INTEGRAL

Români și românce care au schimbat lumea

Fără a inventa false merite și priorități inexistente în enciclopediile serioase, destui români și destule românce au impresionat lumea — sau, măcar, Europa! — cu performanțele lor în diverse domenii, de la impunătoarea cultură de profunzime la seducătoarea industrie a entertainmentului profan, fără a neglija domenii precum sportul de performanță, medicina de pionierat sau aventurile exploratorii în diferite zone abisale și necunoscute muritorilor de rând.

**Un proiect editorial
INTEGRAL**

